



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio II. De scientia. Et habet articulos quindecim.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Cap. 16. non
proul. a fi-
ne tom. 1.
Q. 22. in
prim. tom. 4.
C. 27. 10. 2.
C. 26. 10. 2.

qua componit & diuidit, & in hac etiam non est fal-
sum, vt patet per Augu. in li. de Vera religio. qui sic
dicit, Nec quisquam intelligit falsa. ergo falsitas nō
est in intellectu.

¶ 2 Præt. Aug. dicit in lib. 83. Quæstionū, quæst. 3. 1:
omnis qui fallitur id in quo fallitur non intelligit.
ergo intellectus semper est verus. ergo in intelle-
ctu non potest esse falsitas.

¶ 3 Item Algazel dicit, Aut intelligimus aliquid
sicut est, aut non intelligimus: sed quicumque intel-
ligit rē sicut est, vere intelligit. ergo intellectus sem-
per est verus. ergo non est in eo falsitas.

SED CONTRA, est quod Philos. dicit in 3. de Ani-
ma, quod ubi est cōpositio intellectuum, ibi iam ve-
rū & falsum est. ergo falsitas inuenitur in intellectu.

RESPON. Dicendum, quod nomen intellectus su-
mitur ex hoc quod intima rei cognoscit, est enim
intelligere quasi intus legere: sensus enim & imagi-
natio sola exteriora accidentia cognoscunt, solus
autem intellectus ad essentiam rei pertingit: sed vte-
rius intellectus ex essentijs rerum comprehensio di-
uersimode negotiatur ratiocinando & inquirendo
nomen. ergo intellectus dupliciter accipi potest.
Vno modo secundum quod se habet ad hoc tan-
tum, a quo primo nomen impositum fuit, & sic di-
citur proprie intelligere cū apprehēdimus quid-
dam rerum, vel cum intelligimus illa, quæ statim
nota sunt intellectui, notis rerū quidditatibus, sicut
sunt prima principia, quæ cognoscimus cum termi-
nos cognoscimus: vnde & intellectus habitus prin-
cipiorum dicitur: quidditas autem rei est proprie obie-
ctum intellectus: vnde sicut sensus sensibilium pro-
prie semper est verus, ita & intellectus in cogno-
scendo quod quid est, vt dicitur in 3. de Anima. Sed ra-
tione per accidens potest ibi falsitas accidere, inquan-
tum videlicet intellectus falso componit & diuidit,
quod contingit dupliciter: vel inquantū definitio-
nē vnus attribuit alteri, vt si animal rationale mortale
conceperet quasi definitionem asini: vel inquantum
coniungit partes definitionis adinuicem, quæ con-
iungi non possunt, vt si cōceperet quasi definitionē
asini animal irrationale immortale: hæc enim est
falsa, aliquid animal irrationale est immortale. &
sic patet quod definitio non potest esse falsa, nisi in-
quantum implicat affirmationem falsam, hic autē
duplex modus tangitur in 5. Metaph. Similiter nec
in primis principijs villo modo decipitur: vnde pa-
tet quod si intellectus accipitur secundam illam
actionem a qua nomen intellectus imponitur, non
est in intellectu falsitas. Alio modo potest accipi
intellectus communiter, secundum quod ad om-
nes operationes se extendit, & sic comprehendit
opinionem & ratiocinationem, & sic in intelle-
ctu est falsitas, numquam tamen si recte fiat resolu-
tio in prima principia. Et per hoc patet responsio
ad obiecta.

¶ Sed contra, est quod Philos. dicit in 3. de Ani-
ma, quod ubi est cōpositio intellectuum, ibi iam ve-
rū & falsum est. ergo falsitas inuenitur in intellectu.

RESPON. Dicendum, quod nomen intellectus su-
mitur ex hoc quod intima rei cognoscit, est enim
intelligere quasi intus legere: sensus enim & imagi-
natio sola exteriora accidentia cognoscunt, solus
autem intellectus ad essentiam rei pertingit: sed vte-
rius intellectus ex essentijs rerum comprehensio di-
uersimode negotiatur ratiocinando & inquirendo
nomen. ergo intellectus dupliciter accipi potest.
Vno modo secundum quod se habet ad hoc tan-
tum, a quo primo nomen impositum fuit, & sic di-
citur proprie intelligere cū apprehēdimus quid-
dam rerum, vel cum intelligimus illa, quæ statim
nota sunt intellectui, notis rerū quidditatibus, sicut
sunt prima principia, quæ cognoscimus cum termi-
nos cognoscimus: vnde & intellectus habitus prin-
cipiorum dicitur: quidditas autem rei est proprie obie-
ctum intellectus: vnde sicut sensus sensibilium pro-
prie semper est verus, ita & intellectus in cogno-
scendo quod quid est, vt dicitur in 3. de Anima. Sed ra-
tione per accidens potest ibi falsitas accidere, inquan-
tum videlicet intellectus falso componit & diuidit,
quod contingit dupliciter: vel inquantū definitio-
nē vnus attribuit alteri, vt si animal rationale mortale
conceperet quasi definitionem asini: vel inquantum
coniungit partes definitionis adinuicem, quæ con-
iungi non possunt, vt si cōceperet quasi definitionē
asini animal irrationale immortale: hæc enim est
falsa, aliquid animal irrationale est immortale. &
sic patet quod definitio non potest esse falsa, nisi in-
quantum implicat affirmationem falsam, hic autē
duplex modus tangitur in 5. Metaph. Similiter nec
in primis principijs villo modo decipitur: vnde pa-
tet quod si intellectus accipitur secundam illam
actionem a qua nomen intellectus imponitur, non
est in intellectu falsitas. Alio modo potest accipi
intellectus communiter, secundum quod ad om-
nes operationes se extendit, & sic comprehendit
opinionem & ratiocinationem, & sic in intelle-
ctu est falsitas, numquam tamen si recte fiat resolu-
tio in prima principia. Et per hoc patet responsio
ad obiecta.

QVÆSTIO II.
De scientia Dei.

In quatuordecim articulis diuisa.

¶ In primo queritur, Vtrum in Deo sit scientia.

¶ Secundo, Vtrum Deus cognoscat vel sciat seipsum.

¶ Tertio, Vtrum Deus cognoscat alia a se.

¶ Quarto, Vtrum Deus de rebus propriam habeat
cognitionem & determinatam.

¶ Quinto, Vtrum Deus cognoscat singularia.

¶ Sexto, Vtrum intellectus humanus singularia co-
gnoscat.

¶ Septimo, Vtrum Deus cognoscat singularia nō
esse vel non esse, propter positionem a vicem.

¶ Octauo, Vtrum Deus cognoscat non entia, &
quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt.

¶ Nonno, vtrum Deus sciat infinita.

¶ Decimo, Vtrum Deus possit facere infinita.

¶ Vndecimo, Vtrum scientia æquiuoce prae-
dicatur de Deo & nobis.

¶ Duodecimo, Vtrum Deus sciat singularia tantum
contingentia.

¶ Tertiodecimo, Vtrum scientia Dei sit variabilis.

¶ Quartodecimo, Vtrum scientia Dei sit causa rerum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum scientia in Deo sit.

QVÆSTIO est de scientia Dei. Et primo
queritur, vtrum in Deo sit scientia. Et
videtur quod non. Illud enim quod
habet ex additione ad aliud, in simplicissimo inueni-
ri non potest: sed Deus est simplicissimus cui ergo
scientia se habeat ex additione ad essentiam, quæ
vivere addit supra esse, & scientia sit supra vniuersum
dicitur quod scientia in Deo non sit. Sed dicitur
quod scientia in Deo supra essentiam non addit
sed nomine scientiæ alia perfectio ostenditur in ip-
so quam nomine essentia.

¶ 2 Sed cōtra, Perfectio est nomē rei: sed ostendit
vna res in Deo est essentia & scientia. ergo eadem
perfectio ostenditur nomine essentia & scientia.

¶ 3 Præt. Nullum nomē potest dici de Deo, quod
non significat totā perfectionem ipsius: quia non
significat totam, nihil ipsius significat, cum in Deo
non inueniatur pars, & sic ei attribui non potest
sed nomen scientiæ non repræsentat totam per-
fectionem diuinam, quia Deus est supra conueni-
men, quod nominatur, vt dicitur in lib. de Causis.
ergo scientia Deo attribui non potest.

¶ 4 Præt. Scientia est habitus conclusionis, ut patet per
6. Ethic. Sed Deus non cognoscit aliquod propo-
sitionem conclusionis, quia sic descendere videretur
in conclusiones eius intellectus, quod eadem ab
gelis Diony. remouet 7. cap. de Diuinis nominibus
ergo scientia non est in Deo.

¶ 5 Præt. Omne quod scitur, scitur per aliquod
magis notum: sed Deo non est aliquid magis nota
notum, ergo in Deo scientia esse non potest.

¶ 6 Præt. Algazel dicit, quod scientia est signifi-
cabilis in intellectu scientis: sed signilatio omnino
Deo remouetur, tum quia importat receptionem
tum quia importat compositionem. ergo De-
scientia attribui non potest.

¶ 7 Præt. Nihil quod sonat imperfectionem De-
potest attribui, sed scientia sonat imperfectionem
quia significatur vt habitus vel actus primus & col-
derare vt secundus, vt dicitur in 1. de Anima. Ad
autē primus est imperfectus respectu secundum
sit in potentia respectu eiusdem ergo scientia non
niri in Deo nō potest. Sed dicebatur quod in Deo
non est scientia, nisi in actu.

¶ 8 Sed contra, Scientia Dei est causa rerum &
scientia si Deo attribuitur, ab aeterno in Deo
si igitur scientia in Deo non fuit nisi in actu, ab
no res produxit, quod est falsum.

¶ 9 Præt. In quocumque inuenitur aliquid recipere
dēs ei quod nos cōcipimus ex nomine scientia
intellectu, scimus de eo nō solū quod est, sed quod
est, quia scientia aliquid est: sed de Deo nō possumus
scire.

scire quid est, sed quæ est tñ, vt Dama. dicit. ergo cõceptioni intellectus, quã exprimit nomen sciẽtiã nihil respõdet in Deo. ergo scientia non est in co. ¶ 10 Præt. Aug. dicit, quõd Deus, qui subterfugit omnem formam, intellectui peruius esse non potest: sed scientia est quãdam forma, quam intellectus concipit. ergo hanc formam Deus subterfugit. non ergo scientia est in Deo.

¶ 11 Præt. Intelligere est simplicius q̄ scire, & dignius: sed sicut dicit in lib. de Causis, cū dicimus Deū intelligentē, vel intelligẽtiã, nõ nominamus eū nõie proprio, sed nõie causati sui primi. ergo multo fortius nõie sciã Deo cõpetere non põr.

¶ 12 Præt. Qualitas maiorẽ cõpositionẽ importat, q̄ quantitas, quã qualitas non inharer substãtiã, nisi in eadẽ quãtitate: sed Deo nõ attribuius aliq̄ qd fit in genere quantitatis pp̄ suã simplicitatẽ. nõ enim quantum habet partes. ergo cum scientia sit in genere qualitatis, nullo mō dẽt ei attribui.

Sed contra est, quõd dicitur Rom. II. O altitudo diuitiarum, &c.

¶ 13 Præt. Secundum Anselm. in Monol. Omne qd simpliciter in omni melius est esse, quam non esse, est Deo attribuendum: sed scientia est huiusmodi. ergo est Deo attribuenda.

¶ 14 Præt. Ad scientiam non requiritur nisi tria. scilicet potentia actiua cognoscẽtis, quã de reb. iudicat, res cognita, & vnio vtriusq̄: sed in Deo est summa potentia actiua, & sua essentia est summe cognoscibilis, & per consequens est ibi vnio vtriusq̄. ergo Deus est summe sciens. probatio mediã, vt dicit in lib. de Intellectibus, prima substantia est lux: sed lux maxime hẽt virtutẽ actiua, qd patet ex hoc, qd se ipsam diffundit, & multiplicat, est et maxime cognoscibilis, vnde & alia manifestat. ergo substantia prima quã Deus est, & habet potentiam actiua ad cognoscendum, & est cognoscibilis.

RESPON. Dicendum, qd ab oĩbus scientia Deo attribuitur, diuersimode in: quidam. n. suo intellectu modũ creaturã scientiã transcendere non valentes, crediderunt quõd scientia sit in Deo, quasi aliqua dispositio addita essentia eius, sicut & in nobis est qd est oĩno erroneũ, & absurdum: hoc n. posito Deus summe simplex non esset: esset. n. in eo cõpositio substantiã, & accidẽtis, nec iterũ ipse Deus esset suũ esse. quia vt dicit Boet. in lib. de Hebdo. qd est participare aliquo põr: sed ipsum esse nullo modo aliquo participat, vel participare põr. si ergo Deus participet scientiam quasi dispositionẽ adiunctã, ipse non esset suum esse, & ita ab alio esse haberet, qd esset sibi cã essendi, & sic non esset Deus. & ideo alij dixerunt, qd per hoc qd Deo scientia attribuitur, vel aliquid huiusmodi, nihil in eo ponimus: sed significamus ipsum esse cãm scientiã in rebus creatis, vt ex hoc dicatur Deus sciens, quia scientiam creaturis infundit: sed quis hoc possit esse aliqua ratio veritatis huius propositionis, quã dicitur Deus est sciens quia scientiã causat, vt Orig. & Aug. dicere videntur, nõ tamẽ potest esse tota ratio veritatis propter duo. Primo, quia eadẽ rõne de Deo prædicari posset, quicquid in rebus causat, vt diceretur moueri, quã causat mortẽ in rebus, quod tamẽ non dicitur. Secũdo, quia ea quã dicuntur de causis, & causatis, nõ ex hoc causis inesse dicuntur propter causata: sed potius causatis insunt propter hoc qd inveniuntur in causis, sicut ex hoc, qd ignis est calidus caliditatem influit aeri, & non eodẽ modo, & similiter Deus ex hoc, qd naturam scientificam habet, scientiam nobis in-

fundit, & non eodẽ modo. & ideo alij dixerunt, qd scientia, & alia huiusmodi Deo attribuantur per quãdam similitudinem proportionis, sicut attribuitur ei ira, vel misericordia, aut huiusmodi cetera passiones: dicitur enim Deus iratus, in quãtum facit effectum similem irato, quia scilicet punit, qui est effectus ira in nobis, quis in Deo passio ira esse nõ possit: similiter dicitur, qd Deus dicitur sciens, quia effectũ facit similem effectũ scientis. sicut in opera scientis procedunt ex determinatis principiis ad determinatos fines, ita opera naturã, quã diuinitus fiunt, vt patet in 2. Physi. Sed secundum hanc opinionẽ scientia attribueret Deo metaphorice, sicut & ira, & cetera huiusmodi, quod dicitur Dionysius & aliorũ sanctorum repugnat. & ideo dicendum est, quõd scientia Deo attributa, significat aliquid quod in Deo est, & similiter vita, essentia, & cetera huiusmodi: nec differunt quantum ad rem significatã, sed solum quantum ad modum intelligẽdi: eadẽ enim res penitus in Deo est essentia, vita & quicquid huiusmodi de ipso dicitur: sed intellectus noster diuersas conceptiones habet intelligẽs in eo vitã, scientiam, & huiusmodi, nec tamen istã conceptiones sunt falsã: conceptio enim nostri intellectus secundũ hoc vera est, prout repræsentat per quãdam assimilationem rem intellectã: alia. n. falsa esset, si nihil subesset in re: intellectus autem noster non hoc modo potest repræsentare per assimilationẽ Deum sicut repræsentat creaturas. cum n. intelligit aliquam creaturam, concipit formam quãdã, quã est similitudo rei secundum totam perfectionem ipsius, & sic definit res intellectus: sed quia Deus infinitum intellectum nostrum excedit, non potest forma per intellectum concepta repræsentare diuinam essentiam cõplete, sed habet aliquã modicam imitationem eius, sicut etiam videmus in rebus, quã sunt extra animam qd qualibet res imitatur aliquo modo Deũ, sed imperfecte: vnde & diuersã res diuersimode Deũ imitantur, & sicut diuersas formas repræsentant vnã simplicem Dei formã, quia in illa forma vnitur quicquid perfectionis distinctum, & multipliciter in creaturis inuenitur: sicut et omnes proprietates numerorum in vnitate quodammodo præexistunt, & omnes potestates ministrorum in regno aliquo vnũtur in potestate regis: sed si esset aliqua res pfecte repræsentans Deũ, non esset nisi vna tantũ, quia vno modo repræsentaret, & secundum vnã formã. & ideo non est ibi, nisi vnus filius, qui est perfecta imago patris. Similiter et intellectus noster sicut diuersas cõceptiones repræsentat diuinã perfectionẽ, quia vnaquãq; imperfecta est. si n. perfecta esset, esset vna tantum, sicut est vnũ tantum verbum intellectus diuini. sunt ergo plures cõceptiones in intellectu nostro repræsentantes essentiam diuinã, vnde essentia diuina vnũtũq; illarum respondet, sicut res suã imagini imperfectã, & sic omnes illã conceptiones intellectus sunt verã, quãuis sint plures de re vna: & quia nomina non significant res nisi mediante intellectu, vt dicitur in 1. Periher. ideo imponent plura nomina rei, sicut diuersos modos intelligendi, vel sicut diuersas rationes, quod idem est, quibus tamen omnibus respondet aliquid in re.

¶ 15 Præt. Qualitas maiorẽ cõpositionẽ importat, qd quantitas, quã qualitas non inharer substãtiã, nisi in eadẽ quãtitate: sed Deo nõ attribuius aliq̄ qd fit in genere quantitatis pp̄ suã simplicitatẽ. nõ enim quantum habet partes. ergo cum scientia sit in genere qualitatis, nullo mō dẽt ei attribui.

¶ 16 Præt. Ad scientiam non requiritur nisi tria. scilicet potentia actiua cognoscẽtis, quã de reb. iudicat, res cognita, & vnio vtriusq̄: sed in Deo est summa potentia actiua, & sua essentia est summe cognoscibilis, & per consequens est ibi vnio vtriusq̄. ergo Deus est summe sciens. probatio mediã, vt dicit in lib. de Intellectibus, prima substantia est lux: sed lux maxime hẽt virtutẽ actiua, qd patet ex hoc, qd se ipsam diffundit, & multiplicat, est et maxime cognoscibilis, vnde & alia manifestat. ergo substantia prima quã Deus est, & habet potentiam actiua ad cognoscendum, & est cognoscibilis.

RESPON. Dicendum, qd ab oĩbus scientia Deo attribuitur, diuersimode in: quidam. n. suo intellectu modũ creaturã scientiã transcendere non valentes, crediderunt quõd scientia sit in Deo, quasi aliqua dispositio addita essentia eius, sicut & in nobis est qd est oĩno erroneũ, & absurdum: hoc n. posito Deus summe simplex non esset: esset. n. in eo cõpositio substantiã, & accidẽtis, nec iterũ ipse Deus esset suũ esse. quia vt dicit Boet. in lib. de Hebdo. qd est participare aliquo põr: sed ipsum esse nullo modo aliquo participat, vel participare põr. si ergo Deus participet scientiam quasi dispositionẽ adiunctã, ipse non esset suum esse, & ita ab alio esse haberet, qd esset sibi cã essendi, & sic non esset Deus. & ideo alij dixerunt, qd per hoc qd Deo scientia attribuitur, vel aliquid huiusmodi, nihil in eo ponimus: sed significamus ipsum esse cãm scientiã in rebus creatis, vt ex hoc dicatur Deus sciens, quia scientiam creaturis infundit: sed quis hoc possit esse aliqua ratio veritatis huius propositionis, quã dicitur Deus est sciens quia scientiã causat, vt Orig. & Aug. dicere videntur, nõ tamẽ potest esse tota ratio veritatis propter duo. Primo, quia eadẽ rõne de Deo prædicari posset, quicquid in rebus causat, vt diceretur moueri, quã causat mortẽ in rebus, quod tamẽ non dicitur. Secũdo, quia ea quã dicuntur de causis, & causatis, nõ ex hoc causis inesse dicuntur propter causata: sed potius causatis insunt propter hoc qd inveniuntur in causis, sicut ex hoc, qd ignis est calidus caliditatem influit aeri, & non eodẽ modo, & similiter Deus ex hoc, qd naturam scientificam habet, scientiam nobis in-

fundit, & non eodẽ modo. & ideo alij dixerunt, qd scientia, & alia huiusmodi Deo attribuantur per quãdam similitudinem proportionis, sicut attribuitur ei ira, vel misericordia, aut huiusmodi cetera passiones: dicitur enim Deus iratus, in quãtum facit effectum similem irato, quia scilicet punit, qui est effectus ira in nobis, quis in Deo passio ira esse nõ possit: similiter dicitur, qd Deus dicitur sciens, quia effectũ facit similem effectũ scientis. sicut in opera scientis procedunt ex determinatis principiis ad determinatos fines, ita opera naturã, quã diuinitus fiunt, vt patet in 2. Physi. Sed secundum hanc opinionẽ scientia attribueret Deo metaphorice, sicut & ira, & cetera huiusmodi, quod dicitur Dionysius & aliorũ sanctorum repugnat. & ideo dicendum est, quõd scientia Deo attributa, significat aliquid quod in Deo est, & similiter vita, essentia, & cetera huiusmodi: nec differunt quantum ad rem significatã, sed solum quantum ad modum intelligẽdi: eadẽ enim res penitus in Deo est essentia, vita & quicquid huiusmodi de ipso dicitur: sed intellectus noster diuersas conceptiones habet intelligẽs in eo vitã, scientiam, & huiusmodi, nec tamen istã conceptiones sunt falsã: conceptio enim nostri intellectus secundũ hoc vera est, prout repræsentat per quãdam assimilationem rem intellectã: alia. n. falsa esset, si nihil subesset in re: intellectus autem noster non hoc modo potest repræsentare per assimilationẽ Deum sicut repræsentat creaturas. cum n. intelligit aliquam creaturam, concipit formam quãdã, quã est similitudo rei secundum totam perfectionem ipsius, & sic definit res intellectus: sed quia Deus infinitum intellectum nostrum excedit, non potest forma per intellectum concepta repræsentare diuinam essentiam cõplete, sed habet aliquã modicam imitationem eius, sicut etiam videmus in rebus, quã sunt extra animam qd qualibet res imitatur aliquo modo Deũ, sed imperfecte: vnde & diuersã res diuersimode Deũ imitantur, & sicut diuersas formas repræsentant vnã simplicem Dei formã, quia in illa forma vnitur quicquid perfectionis distinctum, & multipliciter in creaturis inuenitur: sicut et omnes proprietates numerorum in vnitate quodammodo præexistunt, & omnes potestates ministrorum in regno aliquo vnũtur in potestate regis: sed si esset aliqua res pfecte repræsentans Deũ, non esset nisi vna tantũ, quia vno modo repræsentaret, & secundum vnã formã. & ideo non est ibi, nisi vnus filius, qui est perfecta imago patris. Similiter et intellectus noster sicut diuersas cõceptiones repræsentat diuinã perfectionẽ, quia vnaquãq; imperfecta est. si n. perfecta esset, esset vna tantum, sicut est vnũ tantum verbum intellectus diuini. sunt ergo plures cõceptiones in intellectu nostro repræsentantes essentiam diuinã, vnde essentia diuina vnũtũq; illarum respondet, sicut res suã imagini imperfectã, & sic omnes illã conceptiones intellectus sunt verã, quãuis sint plures de re vna: & quia nomina non significant res nisi mediante intellectu, vt dicitur in 1. Periher. ideo imponent plura nomina rei, sicut diuersos modos intelligendi, vel sicut diuersas rationes, quod idem est, quibus tamen omnibus respondet aliquid in re.

AD PRIMVM ergo dicendũ, qd scientia nõ se hẽt ex additione ad ens, nisi secundum, qd intellectus accipit distinctã scientiam alicuius, & essentiam eius, additio. n. distinctionem præsupponit: vnde cum in Deo secundum rẽ nõ distinguatur scientia, & essentia, vt ex dictis patet, nisi secundũ modum

Quæst. dis. S. Tho. PP intelli-

Ca. 7. de di. bi. nomi.

In princ. res

In corp.

intelligēdi, nec sciētia se hēt in eo ex additione ad
essentiā eius, nisi secundum modum intelligēdi.

AD SECUNDVM dicendū, q̄ non potest vere di-
ci, q̄ sciētia in Deo significet aliam perfectiōē,
quā essentiā: sed quōd significatur per modū
alterius perfectiōis, secundum q̄ intellectus nos-
ter ex diuersis conceptionibus, quas de Deo ha-
bet, prædicta nomina imponit.

AD TERTIVM dicendū, q̄ cum nomina sint
signa intellectuū, s̄m hoc se hēt nomen ad to-
talitatē alicuius rei significandam, s̄m q̄ se habet
intellectus in intelligēdo, intellectus autē noster to-
tum Deū intelligere pot̄: sed nō totaliter totum,
quia necessariū est, vt de ipso aut totū intelligat,
aut nihil, cū in eo non sit pars, & totum: sed dico
nō totaliter, quia non perfecte cognoscit ipsum,
s̄m q̄ ipse est in sui natura cognoscibilis, sicut ille
qui hāc cōclusionē diameter est affimeter costat,
cognoscit pbabiliter, ex hoc. s̄ q̄ ab omnibus d̄r,
ita non cognoscit eam totaliter: quia nō peruenit
ad perfectū modū cognitionis quo cognoscibilis
est, quis cognoscat totam, nullam partē eius igno-
rans. Similiter ergo, & nomina quæ de Deo dicū-
tur, ipsum totum, sed non totaliter significant.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ quia illud q̄ in Deo
est absq; oi imperfectione, in creaturis cū aliquo
defectu inuenitur, propter hoc oportet, vt si aliqd
in creaturis inueniū Deo attribuatur, separemus
totū quod ad imperfectionē pertinet, vt solū ma-
neat hoc quod perfectiōis est, quia secundū hoc
tantum creatura Deū imitatur, habet aliquid p̄fectiō-
nis, & aliqd imperfectionis: ad perfectiōem eius
pertinet certitudo ipsius: quia quod scitur, certitu-
dinaliter cognoscitur: sed ad imperfectionē perti-
net discursus intellectus: a principiis in cōclusio-
nes, quorum est sciētia. hic. n. discursus nō cōtin-
git, nisi s̄m q̄ intellectus cognoscēs principia, co-
gnoscit in potentia tantū conclusiones. si. n. actu
cognosceret, nō esset ibi discursus, cum motus nō
sit nisi exiit de potentia ad actū. d̄r ergo in Deo
sciētia ratione certitudinis de rebus cognitis: nō
autē ratione discursus prædicti, qui nec etiam in
angelis inuenitur, vt Diony. dicit.

Ca. 7. de di-
ni. nomi.

AD QVINTVM dicendū, q̄ quāuis Deo nō
sit aliquid magis, & minus notum, si consideretur
modus cognoscētis, quia eodē intuitu oīa videt:
tamen si consideretur modus rei cognita, Deus
cognoscit q̄dā esse magis cognoscibilia in seipsis,
& q̄dam minus, sicut inter omnia maxime est co-
gnoscibilis sua essentia, per quam quidē omnia
cognoscit, nō aliquo discursu, cū simul vidēdo ef-
sentia suam oīa videat. vnde & quantū ad istū or-
dinem, qui potest attendi in diuina cognitione ex
partu cognitorū, etiā saluatur in Deo rō sciētiæ.
ipse. n. præcipue omnia per causam cognoscit.

AD SEXTVM dicendū, q̄ verbum illud Alga-
zelis intelligendum est de sciētia nostra, quæ in
nobis acquiritur, per hoc q̄ res imprimunt simi-
litudines suas in animas nostras: sed in cognitio-
ne Dei est seconuerso, quia ab eius intellectu ef-
fluunt formæ in omnes creaturas. vnde sicut sciē-
tia in nobis est sigillatio rerum in animabus nos-
tris: ita e conuerso formæ non sunt, nisi quædam
sigillatio diuinæ sciētiæ in rebus.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ sciētia, quæ ponit in
Deo, nō est p̄ modū habitus: sed magis per modū
actus, quia ipse semper omnia actu cognoscit.

AD OCTAVVM dicēdū, q̄ a cā agente nō p̄cedit

effectus, nisi s̄m conditionē causæ. & ideo omnis
effectus, qui procedit per aliquā sciētiā, sequitur
determinationē sciētiæ, quæ limitat cōditionem
eius: & iō res quarū sciētia Dei est cā, non procedunt,
nisi q̄n determinatum est, vt procedant. &
ideo non oportet, vt res sint ab æterno in actu.

AD NONVM dicendū, q̄ tūc intellectus d̄r sciē-
de aliquo quid est, q̄n d̄r ipsum. i. q̄n concipit
aliq̄ formā de ipsa re, q̄ per omnia ipsi rei respon-
det. iam autē ex dictis patet, q̄ qui quid intellectus
noster de Deo cōcipit, est deficiens a representati-
one eius. & iō quid est ipsius Dei semper nobis
occultū remanet, & hæc est summa cognitio, quæ
de ipso in statu viæ hēre possumus, vt cognosca-
mus Deū esse supra oē id, quod cogitamus de eo,
vt patet per Diony. in 1. ca. de Mystica theologia.

AD X. dicendū, q̄ Deus dicitur omnem intellē-
ctus nostri formā iuberet fugere, non quia aliqua
forma nostri intellectus ipsum aliquo mō repræ-
senter: sed quia nulla eum representat perfecte.

AD XI. dicendū, q̄ rō quā significat nomen, p̄
definitio, vt d̄r 4. Meta. & ideo illud est nomē p̄-
prie alicuius rei, cuius significatum est definitiō
quia, vt dictū est, nulla rō significata per nomen
definit ipsum Deum, nullum nomen a nobis ab-
positum est proprie nomen eius: sed est proprie
nomen creaturæ, quæ definitur ratione signifi-
cata per nomen: & in ista nomina quæ sunt crea-
rarū nomina, Deo attribuuntur, secundum q̄ in
creaturis aliqua similitudo eius repræsentatur.

AD XII. dicendū, quōd sciētia, quæ attribuitur
Deo, nō est qualitas, & præterea qualitas qua-
sitati adueniens, est qualitas corporalis, non qua-
litas spiritalis, sicut est sciētia.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus cognoscat, vel sciat seipsum.

SCIENTIA seipsum. Et videtur q̄ non, sciens nō
ad seipsum s̄m suā sciētiā: sed sicut dicitur
in lib. de Trin. essentia in diuinis cōtinet vniū
relatio multiplicat Trinitatē. i. personarum, esse
oportet quōd in Deo scitū sit distinctū personā
liter a sciēte: sed distinctio personarū in diuino
non patitur reciprocam locutionē: nō. n. patet
se genuisse, quia genuit filium, ergo in Deo
cedi non debet, quōd cognoscat seipsum.

¶ 2 Præ. in li. de causis d̄r, omnis sciens essentiam
suam, est rediens ad essentiam suam rediōne cō-
pleta: sed Deus non redit ad essentiam suam, cum
numquā ab essentia sua egrediatur, nec possit
redire, vbi nō præcessit discēsus ergo Deus nō
cognoscit essentiam suam, & ita nescit seipsum.

¶ 3 Præ. Sciētia est assimilatio sciētis ad rō scitū
sed nihil ē simile sibi ip̄si, q̄a similitudo nō
est, vt dicit Hila. ergo Deus nō cognoscit seipsum.

¶ 4 Præ. Sciētia non est nisi de vniuersali: &
Deus nō est vniuersale, quia omne vniuersale
per abstractionem, a Deo autem, cum sit simp-
cissimus, non potest fieri abstractio, ergo Deus
non cognoscit seipsum.

¶ 5 Præ. Si sciret se, intelligeret se, cum intelli-
re sit simplicius quā scire, & propter hoc est
magis attribuendum: sed Deus non intelligit se,
ergo nec scit se, probatio mediæ. Aug. dicit
lib. 83. Quæstionum, quæst. 16. omne quod se
intelligit, comprehendit se. nihil autem potest
prehendi nisi finitum, vt patet per Aug. ex eodē
loco. ergo Deus non intelligit se.

¶ 6 Præ. Aug. sic argumētatur ibidē. Nec intelli-

posterior infinitus esse vult, quamuis possit, quia non sibi esse vult, ex quo habet quod illud quod vult se nosse, non vult esse infinitum: sed Deus vult se esse infinitum cum sit infinitus, si n. esset aliquid, quod se esse non vellet, non esset summe bonus. ergo non vult sibi esse notus, ergo non cognoscit se. Sed dicebatur, quod quis Deus sit infinitus simpliciter, & velit se esse infinitum simpliciter: non tamen est infinitus sibi, sed finitus, & sic esse non vult se esse infinitum.

¶ Sed contra, ut dicitur in 3. Physi. infinitum dicitur aliquid secundum quod est impertransibile, & finitum secundum quod est pertransibile: sed sicut probatum est in 6. Physi. infinitum non potest pertransiri, neque a finito, neque ab infinito, ergo Deus cum sit infinitus non potest sibiipsi esse finitus.

¶ 8. Præter id quod est Deo bonum, simpliciter est bonum, ergo & quod est Deo finitum, simpliciter est finitum: sed Deus non est simpliciter finitus, ergo nec sibiipsi finitus.

¶ 9. Præter id quod Deus non cognoscit se, nisi secundum quod ad seipsum comparatur: si ergo sibiipsi est finitus, cognoscit seipsum finite, non est autem finitus, ergo cognoscit se aliter quam sit, & ita de seipso habebit cognitionem falsam.

¶ 10. Præter id inter eos, qui cognoscunt Deum, vnus alio magis cognoscit, scilicet in modo cognitionis vnus excedit modum cognitionis alterius: sed Deus in infinitum magis se cognoscit, quam alius est cognoscit, ergo modus, quo se cognoscit, est finitus, ergo seipsum finite cognoscit, & sic non est sibiipsi finitus.

¶ 11. Præter id Augustinus in libro 8. 3. Questionum probat quod rem aliquam non potest alius alio plus intelligere hoc modo. Quisquis vult rem aliter quam est, intelligit, fallit: & ois qui fallitur, illud in quo fallitur, non intelligit: quisquis igitur vult rem aliter quam est, intelligit, non eam intelligit. non igitur potest quicquam intelligi, nisi ut est, ergo cum res sit vno modo, ab oibus vno modo intelligitur. & ideo nulla res alio modo intelligitur. si ergo Deus seipsum intelligeret, non se plus intelligeret, quam alij eum intelligat, & sic in aliquo creatura creatori æquaret, quod est absurdum.

¶ Sed contra est, quod dicit Dionysius 7. de diu. nominibus, quod diuina sapientia seipsam cognoscens, omnia alia cognoscit, ergo Deus seipsum cognoscit seipsum.

RESPON. Dicendum, quod cum dicitur aliquid seipsum cognoscere, dicitur illud esse cognoscens & cognitum, vnde ad considerandum qualiter Deus seipsum cognoscit, oportet videre per quam naturam aliquid sit cognoscens, & cognitum. Scientia igitur, quod res aliqua inuenitur perfecta dupliciter, vno modo, scilicet perfectionem sui esse, quod ei competit secundum propriam speciem; sed quia esse specificum vnus rei est distinctum ab esse specifico alterius rei: ideo in qualibet re creata huiusmodi perfectioni habitata, in vnaquaque re, tantum deest de perfectione simpliciter, quam perfectus in aliis speciebus inuenitur, ut sit cuiuslibet rei perfectio in se considerata sit imperfecta, veluti pars totius perfectionis vniuersi, quæ conseruat ex singularum perfectionibus, inuicem congregatis.

vnde ut huic imperfectioni aliquod remedium esset, inuenitur alius modus perfectionis in rebus creatis, scilicet perfectionem, quæ est propria vnus rei in altera re inuenitur. & hæc est perfectio cognoscentis in quantum est cognoscens, quia scilicet in hoc cognoscere aliquid cognoscitur, quod ipsum cognitum aliquo modo est apud cognoscentem: & ideo in 3. de anima dicitur, animam esse quodammodo omnia, quia nata est omnia cognoscere, & secundum hunc modum

A possibile est ut in vna re totius vniuersi perfectio existat, vnde hæc est vltima perfectio, ad quam anima potest peruenire secundum Philosophos, ut in ea describatur totus ordo vniuersi & causarum eius, in quo etiam sine vltimum hominis posuerunt, qui secundum nos erit in visione Dei, qui secundum Gregorium quid est quod non videant, qui videntem omnia vident? Perfectio autem vnus rei in altera esse non potest secundum determinatum esse quod habebat in re illa, & ideo ad hoc quod nata sit esse in re altera, oportet eam considerare absque his quæ nata sunt eam determinare, & quia formæ & perfectiones rerum per materiam determinantur, inde est, quod secundum hoc, est aliqua res cognoscibilis, secundum quod materia separatur. vnde oportet quod etiam id, in quo suscipitur talis rei perfectio, sit immaterialis: si n. esset materiale, perfectio recepta esset in eo secundum aliquod esse determinatum, & ita non esset in eo secundum quod est cognoscibilis. sicut prout existens perfectio vnus est nata esse in altero, & ideo errauerunt antiqui Philosophi, qui posuerunt simile simile cognosci, volentes secundum hoc quod anima, quæ cognoscit omnia, ex omnibus naturaliter constitueretur, ut terra terram cognosceret, aqua aquam, & sic de aliis. putauerunt. n. quod perfectio rei cognita in cognoscente habeat esse determinatum, secundum quod habet esse determinatum in propria natura: non autem ita recipitur forma rei cognita in cognoscente. vnde & Comm. dicit in 3. de anima, quod non est idem modus receptionis, quo formæ recipiuntur in intellectu possibili, & in materia prima, quia oportet in intellectu cognoscente recipi aliquid immaterialiter. & ideo videmus, quod secundum ordinem immaterialitatis in rebus, secundum hoc in eis natura cognitionis inuenitur: planta. n. & alia, quæ infra plantas sunt, nihil immaterialiter possunt recipere. & ideo omni cognitione priuatur, ut patet 2. de anima: sensus autem recipit species sine materia: sed tamen cum conditionibus materialibus: intellectus autem etiam a conditionibus materialibus. species depuratas recipit, similiter est et ordo in cognoscibilibus. res. n. materiales, ut Commentaria dicit, non sunt intelligibiles, nisi quia nos facimus eas intelligibiles: sunt. n. intelligibiles in potentia tantum: sed actu intelligibiles efficiuntur per lumen intellectus agentis, sicut & colores actu visibiles per lumen solis: sed res materiales sunt intelligibiles per seipsas, vnde sunt magis notæ secundum naturam quam minus notæ nobis. Quia igitur Deus est in fine separationis a materia, cum ab ois potentialitate sit penitus immunis, relinquatur, quod ipse est maxime cognoscitius, & maxime cognoscibilis. vnde eius natura secundum hoc, quod habet esse realiter, secundum hoc competit ei ratio cognoscibilis, & quia secundum hoc est Deus est secundum quod natura sua est sibi, secundum hoc est cognoscit, secundum quod natura sua est maxime cognoscitua, vnde Avicenna dicit in 8. suæ Metaphisicæ quod ipse intellectus, & apprehensor sui est, eo quod sua quidditas spoliata, scilicet a materia, est res quæ est ipsemet.

B

C

D

E

Com. 5.

Philos. 1. de anima. com. 66. com. 2.

Ca. 7. a modo illius, & cap. 6.

Ad primum ergo dicendum, quod trinitas personarum multiplicatur in diuinis per relationes, quæ realiter sunt in Deo. Relationes originis: sed relatio quæ significatur, cum dicitur, Deus scit seipsum, non est aliqua relatio realis, sed rationis tantum. quoniam cum dicitur, n. idem ad seipsum refertur, non est talis relatio aliquid in re, sed in ratione tantum, eo quod realis exigit duo extrema.

Ad secundum, quod locutio hæc quæ dicitur, quod scies se ad essentiam suam redit, est locutio metaphorica: non Quæst. dif. S. Tho. PP 2 enim

Com. 20. to. mo. 2. enim in intelligendo est motus, ut probatur in 7. Phy. unde nec proprie loquendo est ibi recessus, aut reditus: sed pro tanto dicitur esse processus vel motus, in quantum ex vno cognoscibili pervenitur ad aliud, & in nobis fit per quendam discursum secundum quem est exitus, & reditus in animam nostram, dum cognoscit seipsum: primo, n. actus ab ipsa exitus terminatur ad obiectum, & deinde reflexitur super actum, & deinde super potentiam, & essentiam, secundum quod actus cognoscuntur ex obiectis, & potentia per actus: sed in divina cognitione non est aliquis discursus, ut prius dictum est, quasi per non in ignotum deveniat: nihilominus tamen ex parte cognoscibilium potest quidam circuitus in eius cognitione inveniri dum, cognoscens essentiam suam, alias res invenitur, in quibus sua essentia similitudinem videt, & sic quodammodo ad suam essentiam redit, non quasi suam essentiam ex rebus aliis cognoscens, sicut in nostra anima accidebat: sed tamen sciendum quod reditio ad essentiam suam in libro de Causis, nihil aliud dicitur, nisi subsistentia rei in seipsa. Forma enim in se non subsistens, sunt super aliud effectus, & nullatenus ad seipsas collectas: sed forma in se subsistentes, ita ad res alias effunduntur, eas perficiendo, vel eis influendo, quod in seipsis per se manent, & secundum hunc modum Deus maxime ad essentiam suam redit, quia omnibus providens, ac per hoc quodammodo in omnia exitus & procedens, in seipso fixus & immixtus permanet.

AD TERTIUM dicendum, quod similitudo quod est relatio realis, distinctionem rerum requirit: sed ei quae est rationis relatio tantum, sufficit in similibus distinctionem rationis. AD QUARTUM dicendum, quod univiale pro tanto est intelligibile, quia est a materia separatum: unde illa quae non sunt per actum intellectus nostri a materia separata, sed per seipsa sunt ab omni materia libera, maxime cognoscibilia sunt: & sic Deus maxime intelligibilis est, quamvis non sit univiale. AD QUINTUM dicendum, quod Deus & scit se & intelligit se, & comprehendit se, quamvis simpliciter loquendo infinitus sit, non enim est infinitus privative: sic enim ratio infiniti congruit quantitati: habet enim partem post partem in infinitum. unde infinitum si debeat cognosci secundum rationem suam infinitatis, ut si pars post partem cognoscatur, nullo modo poterit comprehendi, quia nunquam poterit venire ad finem, cum finem non habeat: sed Deus dicitur infinitus negative, quia scilicet eius essentia per aliquid non limitatur: omnis autem forma in aliquo recepta terminatur secundum modum recipientis: unde cum esse divinum non sit in aliquo receptum, quia ipse est suum esse, secundum hoc esse suum non est finitum, & pro tanto dicitur eius essentia infinita & quia in quolibet intellectu creato vis cognoscitiva finita est, cum sit in aliquo recepta, non potest intellectus noster pervenire ad cognoscendum ipsum ita clare, sicut cognoscibilis est, & secundum hoc non potest ipsum comprehendere, quia non pervenit ad finem cognitionis in ipso, quod est comprehendere, ut supra dictum est: sed quia eodem modo quo essentia divina est infinita, & vis cognoscitiva ipsa est eius essentia, & ideo pervenit ad perfectionem sui cognitionem, & secundum hoc comprehendere dicitur, non quia per comprehensionem talem ipsi cognitio finis aliquis statuatur: sed propter perfectionem cognitionis cui nihil deest.

AD SEXTUM dicendum, quod intellectus noster cum sit finitus secundum suam naturam, non potest aliquid

infinitem comprehendere vel perfecte intelligere, & ideo supposita illa eius natura, procedit ratio Augustini: sed natura intellectus divini est alia, & propter hoc ratio non sequitur.

AD SEPTIMUM dicendum, quod si fiat vis in verbo Deus, proprie loquendo realis, nec fit finitus: sed pro tanto dicitur finitus, quia hoc modo seipso cognoscitur sicut aliquid finitum ab intellectu finito: sicut enim intellectus noster potest pervenire ad finem cognitionis in re finita, ita intellectus eius pervenit ad finem in ipsius. Ita tamen ratio infiniti qua dicitur intransibile, est ratio infiniti privative accepti, de quo nihil ad propoliturum.

AD OCTAVUM dicendum, quod in omnibus illis, quae dicuntur quantitate in his quae ad perfectionem pertinent, sequitur si aliquid comparatum Deo sit tale, quod simpliciter sit tale, sicut si Deo comparatum est magnus, quod sit simpliciter magnus: sed in illis quae pertinent ad imperfectionem, non sequitur, non enim sequitur quod si aliquid Deo comparatum sit verum, quod simpliciter sit verum, quia omnia Deo comparata nihil sunt, & tamen simpliciter, non nihil sunt, unde quod est bonum Deo simpliciter, est bonum: sed quod est finitum Deo, non sequitur simpliciter finitum esse, quia finitum ad quandam imperfectionem pertinet, sed bonum ad perfectionem in virtute: tamen aliquid simpliciter est tale, quod secundum iudicium divinum tale invenitur.

AD NONUM dicendum, quod cum dicitur, Deum finitum seipsum cognoscere, hoc dupliciter intelligi potest. Uno modo, ut modus referatur ad rem cognitam, & cognoscat se esse finitum, & sic hunc intellectum dicitur finitum: quia sic cognitio sua efficitur a seipso, ut modus referatur ad cognoscentem, & sic dupliciter potest intelligi, uno modo ut finitum, nihil aliud sit quam perfecte, ut dicitur habere cognoscere, quia pervenit ad finem cognitionis, & sic seipsum finite cognoscit alio modo ut finitum, in quantum ad efficaciam cognitionis, & sic hoc modo cognoscit, quia eius cognitio est in infinitum, & sic ex hoc autem quod simpliciter est finitum modo procedit, non potest concludi, quod se finite cognoscit nisi eo modo quo dictum est verum esse.

AD X. dicendum, quod ratio illa procedit secundum quod ly finite, pertinet ad efficaciam cognitionis, & sic patet quod non cognoscit se finite.

AD XI. dicendum, quod cum aliquem alio plus intelligere dicimus, dupliciter potest intelligi. Uno modo, ut ly plus pertineat ad modum rei cognoscitae, & sic nullus intelligentium plus alio intelligit deum intellectum seipsum quod est intellecta: quicunque enim reus intellecta plus attribuit vel minus quam natura rei debet, errat, & non intelligit. Alio modo potest referri ad modum cognoscentis, & sic unus alio plus intelligit: sicut angelus homo, & Deus angelus, propter potentiorē vim intelligendi, & similiter est etiam intelligenda illa, quae ad hoc probandum assumuntur, & intelliguntur, & sic aliter quam in se, n. aliter, sit in modum rei cognoscitae, tunc nullus intelligens intelligit aliter quam sit, quia hoc esset in re ligere re esse aliter, quia autem sit modus cognoscentis, sic quilibet intelligens re materiale intelligit aliter quam sit, quia res quae est materiale, solum immaterialiter intelligitur.

ARTICULVS III.

Utrum Deus alia se cognoscat.

Tertio queritur, utrum Deus cognoscat alia seipsum, & non intellectum. n. est perfectio intelligentis: sed nihil aliud ab ipso potest esse perfectius eius, quia sic esset aliquid eo nobilius, ergo non

In ista materia solut.

aliud ab ipso potest esse intellectum ab eo. Sed dicendum, qd res vel creatura secundum quod est cognita a Deo, est unum cum ipso.

¶ 2 Sed contra, creatura non est unum cum Deo, nisi secundum quod est in eo. si ergo Deus non cognoscit creaturam, nisi secundum quod est unum cum eo, non cognoscit creaturam, nisi secundum quod est in eo, & ita non cognoscit eam in propria natura.

¶ 3 Præter. Si intellectus diuinus cognoscit creaturam, aut cognoscit ipsam per essentiam suam aut per aliquid aliud extrinsecum, si per aliquid extrinsecum medium cum omne medium quo cognoscitur sit perfectio cognoscentis, quia est forma ipsius in quantum est cognoscentis, ut patet de specie lapidis in pupilla, sequeretur quod aliquid extrinsecum a Deo esset perfectio eius, quod est absurdum. si autem cognoscit creaturam per essentiam suam, cum essentia sua sit aliud a creatura, sequeretur quod ex uno cognosceret aliud. sed omnis intellectus ex uno cognosces aliud est intellectus discursus & ratiocinans. ergo in intellectu diuino est discursus, & sic erit imperfectus, quod est absurdum.

¶ 4 Præter. Medium per quod res cognoscitur, dicitur esse proportionatum ei, quod per ipsum cognoscitur. sed essentia diuina non est proportionata ipsi creaturæ, cum in infinitum ipsam excedat: in finitum autem ad finitum nulla est proportio. ergo cognoscendo essentiam suam, non potest cognoscere creaturam.

¶ 5 Præter. Philo. in 15. Meta. probat quod Deus tantum seipsum cognoscit. sed itum idem est quod non cum alio. ergo non cognoscit alia a se.

¶ 6 Præter. Si cognoscit alia a se cum cognoscit seipsum: aut ergo eadem ratione cognoscit seipsum & alia, aut alia & alia: eadem cum seipsum per essentiam suam cognoscit, sequitur quod res alias per essentiam earum cognoscit, quod esse non potest: si autem alia & alia ratione, cum cognitio cognoscentis sequatur rationem qua cognoscitur, continget quod in diuina cognitione inuenietur multiplicitas, & diuersitas, quod repugnat diuinæ simplicitati. nullo ergo modo Deus creaturam cognoscit.

¶ 7 Præter. Magis distat creatura a Deo quam distat persona patris a natura diuinitatis. sed Deus non eodem modo cognoscit se esse Deum & se esse patrem, quia in hoc quod dicitur cognoscit se patrem, includitur notio patris, quæ non includitur cum dicitur cognoscit se esse Deum. ergo multo fortius si creaturam cognoscit, alia ratione seipsum cognoscit, & alia ratione creaturam, quod est absurdum, ut im probatum est.

¶ 8 Præter. Eadem sunt principia essendi & cognoscendi: sed non eodem modo patet est pater, & Deus, ut dicit Augustinus. ergo non eodem modo cognoscit pater se esse patrem & se esse Deum, & multo fortius non eodem modo cognoscit pater se esse, & creaturam, si creaturam cognoscit.

¶ 9 Præter. Scientia est assimilatio scientis ad scitum: sed inter Deum & creaturam est minima assimilatio, cum sit ibi maxima distantia. ergo Deus minimam cognitionem, vel nullam de creaturis habet.

¶ 10 Præter. Quicquid cognoscit Deus intuetur: sed Deus ut dicit Augustinus in li. 83. Quoniam, nihil extra se intuetur. ergo nec quicquam extra se cognoscit.

¶ 11 Præter. Eadem est comparatio creaturæ ad Deum, quod puncti ad lineam, unde Trimegistus dicit, Deus est sphaera intelligibilis cuius centrum ubique, circumferentia vero nusquam, per centrum exponens creaturam, ut Alanus exponit: sed linea nihil deperit de eius quantitate si punctum ab ea separet. ergo & nihil deperit perfectioni diuinæ, si cognitio creaturæ ei subtra-

hatur: sed quicquid est in eis, ad eius perfectionem pertinet, cum nihil accidentiter in eis. ergo ipse de creaturis cognitionem non habet.

¶ 12 Præter. Quicquid Deus cognoscit, ab aeterno cognoscit, eo quod scientia sua non variatur: sed quicquid cognoscit, est ens, quia cognitio eius non est nisi entis. ergo quicquid cognoscit Deus, ab aeterno fuit: sed nulla creatura fuit ab aeterno. ergo nullam creaturam cognoscit.

¶ 13 Præter. Omne, quod proficitur aliquo alio, habet in se potestatem passiuam respectu illius, quia perfectio est quasi forma perfecti: sed Deus non habet in se potestatem passiuam, hoc. n. est principium transformationis, quod a Deo est procul: ergo non proficitur aliquo alio a se: sed perfectio cognoscentis dependet a cognoscibili, quia perfectio cognoscentis est in hoc, quod actu cognoscit, quod non est nisi secundum formam, quod scit aliquid cognoscibile. ergo Deus non cognoscit aliud a se.

¶ 14 Præter. Ut dicitur in 4. Met. motor est prior moto secundum naturam: sed sicut sensibile est mouens sensum, ut ibidem dicitur, intelligibile mouet intellectum. si ergo Deus intelligeret aliquid aliud a se, sequeretur, quod aliquid esset prius eo, quod est absurdum.

¶ 15 Præter. Omne intellectum facit aliqua delectationem in intelligente, unde dicitur in 1. Meta. Omnes homines natura scire desiderant: homo autem signum est sensuum delectatio. secundum quod quidam libri habent: si ergo Deus aliquid aliud a seipso cognosceret, illud aliud esset causa delectationis in ipso, quod est absurdum.

¶ 16 Præter. Nihil cognoscitur nisi per naturam entis: sed creatura magis habet de non esse, quam de esse, ut patet per multa sanctorum dicta ergo creatura magis Deo est incognita, quam nota.

¶ 17 Præter. Nihil apprehenditur nisi secundum formam, quod habet rationem veritatis: nihil appetitur nisi secundum formam, quod habet rationem boni: sed creaturæ visibiles comparantur in scriptura mendacio, ut patet Eccl. 34. Quasi qui comprehendit ventum, &c. ergo creatura magis sunt incognita, quam nota: sed dicendum, quod creatura non dicitur non ens, nisi secundum comparationem ad Deum.

¶ 18. Sed contra, creatura non cognoscit a Deo nisi in quantum ad ipsum comparat: si igitur creatura secundum formam, quod comparatur ad Deum est mendacium, & non ens, & sic incognoscibilis, nullo modo a Deo cognosci poterit.

¶ 19 Præter. Nihil est in intellectu quod non sit prius in sensu: sed in Deo non est ponere sententiam cognitionem, quia materialis est. ergo ipse non intelligit res creatas, cum non sint prius in eius sensu.

¶ 20 Præter. Res proprie cognoscitur per suas causas, & maxime per causas, quod sunt causæ esse rei: sed inter quatuor causas efficiens & finalis sunt causæ fieri, non esse rei: forma autem & materia sunt causæ esse rei: quia inquantum ad intrant eius constitutionem: Deus autem non est causa rerum, nisi efficiens & finalis ergo minimum est quod de creaturis cognoscit.

SED CONTRA Hebr. 3. Omnia nuda sunt, & aperta oculi eius.

¶ 21 Præter. Cognitio uno relatiuorum cognoscitur aliud: sed principium, & principiatu relatiue dicuntur. ergo cum ipse sit principium rerum per essentiam suam, cognoscendo essentiam suam, cognoscit creaturam.

¶ 22 Præter. Deus est omnipotens. ergo eadem ratione debet dici omnisciens. ergo non tantum scit res fruibiles, sed etiam vtilibiles.

¶ 23 Præter. Anaxagoras posuit intellectum immixtum, ut omnia cognoscat, & ob hoc a Philo. comedat in 3. de anima sed intellectus diuinus est maxime immixtus & purus. ergo maxime omnia cognoscit, & non solum se, sed et alia.

¶ 24 Præter. Quanto aliqua formarum est simplicior, tanto est

Com. 15. in fine 10. 3.

In prin. 1. 3.

32. Metaph. 46. 11. 10. 3.

In 17. 6.

Q. 46. 1. 10. 4.

Co. 4. & lib. 1. co. 3. 4. & 2. Phys. 66. 37. 10.

plurū formarū comprehēnsua: sed Deus est substantia simplicissima. ergo ipse est comprehēnsuus formarum omnium rerum; ergo cognoscit omnes res, non solum seipsum.

¶ 6 Præter. Propter quod vñ quodq; tale & ipsum magis: sed Deus est causa cognoscendi creaturas omnibus qui cognoscunt. ipse. n. est lux qui illuminat omnē hominem venientem in hunc mūdū. Ioa. 1. ergo ipse maxime cognoscit creaturas.

Lib. cap. 1. & a. con. 3.

¶ 7 Præter. Ang. probat in lib. de Trini. qd nihil diligitur nisi cognitum: sed Deus diligit omnia quæ sunt. Sapien. 9. ergo etiam omnia cognoscit.

¶ 8 Præter. in Psal. 93. dicitur. Qui finxit oculum nō considerat: quasi dicat sic. ergo ipse Deus qui fecit omnia, considerat, & cognoscit omnia.

¶ 9 Præter. In Psal. 32. alibi dicitur. Qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum: hinc autem est Deus cordiū cognitor vel factor. ergo cognoscit opera hominum, & sic alia se.

¶ 10 Præter. idē habetur ex hoc, qd alibi in Psal. 135. dicitur. Qui fecit celos in intellectu. ergo ipse intelligit celos quos ipse creavit.

¶ 11 Præter. Cognita causa præcipue formali cognoscitur effectus: sed Deus est causa formalis exemplaris creaturarum. ergo cum seipsum cognoscat, cognoscit etiam creaturas.

RESPON. Dicendū, qd absq; dubio concedendū est, qd Deus non solum se cognoscit, sed etiā omnia alia. quod quidē hoc modo probari potest. omne enim qd naturaliter in alterum tendit, oportet qd hoc habeat ex aliquo dirigēte ipsum in finē, alias casu in illud tenderet: in reb. autē naturalibus inuenimus naturalē appetitum, quo vnaquæq; res in finem suum tendit, vnde oportet supra oēs res naturales ponere aliquē intellectū, qui res naturales ad suum finem ordinaverit, & eis naturalem inclinationē siue appetitum indiderit: sed res non pōt ordinari ad finem aliquem, nisi res ipsa cognoscatur simul cū fine, ad quē ordināda est, vnde oportet, qd in intellectu diuino, a quo rerū nature originē puenit, & naturalis ordo in reb. sit naturalis rerū cognitio. & hanc probationē innuit Psal. 93. cum dicitur. Qui finxit oculum non considerat, vt Rabbi Moyes dicit, quod idē est, ac si diceretur, qui oculū fecit sit proportionatum ad suum finē, qui est eius actus. i. visio, nonne considerat oculi naturā? sed oportet videre vterius per quem modum creaturas cognoscit. Sciendum est igitur qd cum omne agēs agat in quantum est in actu, oportet qd id, qd per agētem efficitur, aliquo modo sit in agente, & inde est qd omne agēs agit sibi simile, omne autē qd est in altero, est in eo per modum recipientis: vnde si principium actiū sit materiale, effectus eius est in eo quasi materialiter, qd velut i virtute quadā materiali: si autem sit immateriale actiū principium, ē effectus in eo immaterialiter erit. dictū autē est supra, qd sū hoc aliquid cognoscitur ab altero, sū qd in eo immaterialiter recipit, & inde est, qd principia actiua materialia nō cognoscūt effectus suos, quia nō sunt effectus sui in eis sū qd cognoscibiles sunt: sed in principijs actiuis immaterialibus, effectus sunt sū qd cognoscibiles sunt, qd immaterialiter. vnde oē principium actiū immateriale cognoscit effectū suū. inde est qd in lib. de Causis dicitur, qd intelligentia cognoscit id, quod est sub se in quantum est cū eis, vnde cū Deus sit rerum immateriale principium actiū, sequitur qd apud ipsam sit rerum cognitio.

Proposit. 8. tom. 2. inter opera Arist.

AD PRIMVM ergo dicendū, qd intellectum non

est perfectio intelligentis sū illam rem, qd cognoscitur (res. n. illa est extra intelligentem) sed sū similitudine qua cognoscitur, quia perfectio est in perfecto, lapis autē non est in anima, sed similitudo lapidis. Sed similitudo rei intellecte est in intellectu dupliciter, quandoq; vt aliud ab ipso intelligente, quandoq; vero vt ipsa intelligens essentia. sicut intellectus noster cognoscendo seipsum cognoscit alios intellectus, in quantum ipse est similitudo aliorū intellectuū: sed similitudo lapidis in ipso existens, nō est ipsa essentia intellectus, qui recipitur in eo sicut forma quasi in materia. hinc autē forma, qd est aliud ab intellectu, vt causa cui paratur ad rē cuius est similitudo, vt causa cui paratur in intellectu pratico, cuius forma est rē operata: quāq; autem est effectus rei, sicut paratur in intellectu nostro speculatio accipit rē cognoscit a rebus. quācūq; ergo intellectus cognoscit aliquam per similitudinem, quæ non est intelligens essentia, tūc intellectus perficitur aliquo modo se: sed si illa similitudo sit cā rei perficitur tantū similitudine, & nullo mō rē cuius est similitudo: sicut domus nō est perfectio artis, sed magis conuerso. si autē sit effectus rei, tunc res erit rē quomodo perfectio intellectus actiue: sed similitudo eius formaliter. cū vero similitudo rei cognoscitur ipsa intelligentis essentia, nō perficitur per aliam se nisi forte actiue, vt potest si eius essentia sit ab ipso effecta. & qd intellectus diuinus non hēt hęc cāta a rebus, nec similitudo rei, qd cognoscit res, est aliud qd sua essentia, nec essentia hēt ab alio cāta, nullo mō, ex hoc qd cognoscit res, sequitur qd eius intellectus sit ab alio perfectus.

AD SECUNDVM dicendū, qd Deus nō cognoscit alia sū qd in ipso sunt, sū ly sū quod cognoscitur cognitionē ex parte cogniti, qd non cognoscit a rebus solum esse quod habent in ipso sū vnū cum eo: sed ē esse quod habent in ipso sū qd diuersificantur ab eo: si autem hęc cognitionē quod, determinet cognitionē ex parte cognoscentis, sic verū est, quod Deus nō cognoscit res, nisi secundum quod sunt in ipso, quæ sunt similitudine rei, quæ est idem cum ipso existens.

AD TERTIVM dicendū, qd Deus hoc modo cognoscit creaturas secundū qd sunt in ipso, effectus autē in quacūq; alia cā efficiente existēs nec est aliud ab ipsa, si accipiat illud quod est per se, sicut domus in arte, non est aliud, qd ars, quæ hęc modum hoc effectus est in principio actiū, qd principium actiū assimilat sibi effectum, hoc autē ex hoc ipso quo agit. vnde si aliqd principium actiū agit per suam formam tantū, secundum quod est effectus eius in eo, quod hęc formam hęc effectus eius in eo erit distinctus a forma sua: sicut liter, nec in Deo cū agit per suam essentia effectus eius in quo nō est distinctus ab essentia sua. sed nō vnū; & ideo hoc quo cognoscit creaturas nō est aliud quā essentia sua, nec tamen sequitur cognoscendo effectum per hoc qd essentiam cognoscit, sit aliquis distinctus in intellectu eius tunc. n. dicitur solū intellectus de vno in alio de securrere, quando diuersa apprehensione vnū apprehendit, sicut intellectus noster alio actu apprehendit causam & effectum. & ideo effectus per se cognoscens dicitur de securrere in effectum: vero non alio actu ferretur potētia cognoscit in mediū, quo cognoscit, & in rē cognita, tūc autē aliquis distinctus in cognitione, sicut vnus effectus lapis per speciem lapidis in ipso existens, quæ rem, quæ

rem, quæ resultat in speculo per speculum, nõ dicitur, quia idẽ est ferri in similitudinẽ rei, & in re, quæ per talẽ similitudinẽ cognoscitur. hoc modo autẽ Deus per essentia suã effectus suos cognoscit, sicut per similitudinẽ rei cognoscit res ipsa, & ideo vna cognitione se & alia cognoscit, vt dicit Dion. 7. c. de di. no. sic dicens. Non igitur Deus propria habet sui ipsius cognitionẽ aliã quã communem existentia omnia comprehendẽtẽ; & ideo nullus discurfus est in eius intellectu.

AD QVARTVM dicẽdũ, qd aliquid dicitur proportio nati alicui dupliciter. vno modo, quia inter ea at reditur proportio, sicut dicimus quatuor proportionari duob. quia se habet in dupla proportione ad duo, alio modo per modũ proportionalitatis, vt si dicamus 6. & 8. esse proportionata, quia sicut sex est duplum ad tria, ita & 8. ad 4. est. n. proportionalitas similitudo proportionũ, & quia in oĩ proportione attenditur habitu adinuicẽ eorũ, qd proportionari dicitur sicut aliquẽ determinatũ excessum vnũ super alterũ, ideo impossibile est infinitũ aliquod proportionari finito per modũ proportionis: sed in his, qd proportionata dñr, p modum proportionalitatis non attenditur habitu eorũ adinuicẽ: sed similes habitudo aliquorũ duorũ ad alia duo, & sic nihil prohibet proportionatũ esse in infinitũ finito, quia sicut quoddã finitũ est æquale cuidã finito, ita infinitũ est æquale alteri infinito, & sicut hũc modum oportet esse proportionatũ mediũ ei, quod per ipsum cognoscitur, vt si sicut se habet ad aliquẽ demonstrandũ, ita se habet quod per ipsum cognoscitur ad hoc, qd demonstratur, & sic nihil prohibet per essentia diuinã esse medium, quo creatura cognoscitur.

AD QVINTVM dicẽdũ, qd aliquid intelligitur dupliciter vno modo in seipso, qñ. scilicet ex ipse re intellectu vel cognita formatur actus intuentis, alio modo vñ aliquid in altero, quo cognito, & illud cognoscitur. Deus non ergo seipsum tantum cognoscit in seipso, alia vero in seipsis cognoscit: sed cognoscendo suam essentiam, & secundum hoc phil. dixit, qd Deus tantum seipsum cognoscit, cui et consonat dictum Dion. 7. c. de di. no. Deus inquit existentia cognoscit, non scientia, quæ sit existentiam, sed quæ sit sui ipsius.

AD SEXTVM dicẽdũ, qd si ratio cognitionis accipiat ex parte cognoscentis, Deus eadem ratione cognoscit se & alia, quia & idem cognoscens & idem cognoscens actus, & idem medium est cognoscẽdũ: si autẽ accipiat ratio ex parte rei cognita, sic non eadem ratione se cognoscit, & alia, quia non est eadem habitudo sui, & aliorum ad medium, quo cognoscit, quia ipse illi medio est idem per essentiam, res autẽ alia per assimilatiõnem, & ideo seipsum cognoscit per essentia, alia, vero per similitudinẽ, idẽ tamen est quod eius est essentia, & aliorum similitudo.

AD SEPTIMVM dicẽdũ, quod ex parte cognoscentis omnino eadẽ cognitione cognoscit Deus se esse Deum & se esse patrem: sed non est idem quo cognoscit ex parte cogniti: cognoscit enim se esse Deum deitate, & se esse patrem paternitate, quæ secundum modum intelligendi non idẽ est, quod deitas, quamuis realiter vnum sit.

AD OCTAVM dicẽdũ, qd illud quod est principium essendi est et principium cognoscẽdi ex parte rei cognita, quia p sua principia res cognoscibilis est: sed illud quo cognoscit ex parte cognoscentis est similitudo rei, vel principiorũ eius, qd nõ est principium

A essendi ipsi rei, nisi forte in practica cognitione.

AD NONVM dicẽdũ, qd similitudo aliquorũ duorũ adinuicẽ potest dupliciter attendi, vno modo, sicut conuenientia in ipsa natura, & talis similitudo nõ requiritur inter cognoscens & cognitum, imo videmus quandoq; qd quanto talis similitudo est minor, tanto cognitio est perspicacior, sicut minor est similitudo similitudinũ, quæ est in intellectu ad lapidem, quã illius quæ est in sensu, cum sit a materia magis remota, & tñ intellectus perspicacius cognoscit, quã sensus. Alio modo, quãtũ ad representationẽ, & hæc similitudo requiritur cognoscẽtis ad cognitũ. Quãuis igitur sit minima similitudo creaturæ ad Deũ secundũ conuenientia in natura, est tñ maxima similitudo secundũ expõsitiõnem diuinæ essentia representat creaturã, & ideo intellectus diuinus optime rem cognoscit.

AD X. dicẽdũ, qd cũ dicitur Deus nihil extra se intuetur, intelligẽdũ est sicut i quo itueat, nõ sicut qd intueatur: illud. n. in quo oia intuetur, in ipso est.

AD XI. dicẽdũ, qd quis a linea si diminuat punctum in actu, nihil depercat de lineæ quantitate, si tñ diminuatur a linea qd nõ sit ad punctũ terminabilis, peribit lineæ substantia similiter et est de Deo, nõ. n. aliquid Deo deperit si eiusmodi creatura ponat nõ esse, deperit tñ perfectioni ipsius si auferat ab eo potestas producẽdi creaturã, nõ autem cognoscit res solũ secundũ qd sunt in actu: sed etiam secundum quod sunt in potentia eius.

AD XII. dicẽdũ, quod quamuis cognitio non sit nisi entis, non tamen oportet quod illud quod cognoscitur, sit tunc ens in sui natura quãdo cognoscitur. sicut enim cognoscimus distantia loco, ita cognoscimus distantia tempore, vt patet de præteritis, & ita non est inconueniens, si cognitio ponatur de rebus non æternis.

AD XIII. dicẽdũ, qd perfectionis nomẽ, si striete accipiat, in Deo nõ potest poni, quia nihil est perfectum nisi quod est factum: sed ideo nomẽ perfectionis accipitur magis negatiue, quã positue, vt dicatur perfectus, quia nihil deest ei ex omnibus, non quod sit in eo aliquid quod sit in potẽtia ad perfectionẽ qd aliquo perficiat quod sit actus eius: & ideo nõ est in eo potẽtia passiva.

AD XIV. dicẽdũ, qd intelligibile & sensibile nõ mouet seipsum, vel intellectu, nisi sicut qd cognitio sensitua vel intellectua a rebus accipitur, nõ est aut talis diuina cognitio, & id nõ nõ pcedit.

AD XV. dicẽdũ, qd sicut Philo. in 7. Metaph. & 10. Ethic. delectatio intellectus est ex operatione conuenienti, vnde ibi dicitur qd Deus vna & simplici operatione gaudet. Sed hoc igitur aliquid intelligibile est causa delectationis intellectui, secundũ qd est causa operationis ipsius, hoc autẽ est secundum qd facit similitudinẽ suam in ipso, quo intellectus opere informetur, vnde patet quod res quæ intelligitur non est causa delectationis in intellectu, nisi quando cognitio intellectus a rebus accipitur, quod non est in intellectu diuino.

AD XVI. dicẽdũ, qd esse simpliciter & absolute dictũ de solo diuino esse intelligitur sicut & bonũ rone cuius dicitur Ioã. 19. Nemo bonus nisi solus Deus: vnde quãtum creatura accedit ad Deũ, tñ hẽt de esse: quãtum vero ab eo recedit, tñ hẽt de nõ esse, & quã nõ accedit ad Deum, nisi sicut qd est finitum participat, distat autẽ in infinitum, ideo dicitur qd plus habet de non esse, & tamen illud esse quod habet, cum a Deo sit, a Deo cognoscitur.

AD XVII. dicẽdũ, qd creatura visibilis non Quæst. dist. S. Tho. PP 4 habet

A medio 7. fin.

Causa medii 7. fin.

C. 4. & 5. rom. 5.

habet veritatem, nisi secundum quod accedit ad primam veritatem; secundum vero quod ab ea recedit habet falsitatem, ut & Avic. dicit. Ad xviii. dicendum, quod aliquid comparatur Deo dupliciter: vel secundum commensurationem, & sic creatura Deo comparata invenitur quasi nihil: vel secundum conversionem ad Deum a quo esse recipit, & sic hoc solum esse habet quo comparatur ad Deum: & sic etiam a Deo cognoscibilis est.

Ad xix. dicendum, quod verbum illud est intelligendum de intellectu nostro, qui a rebus scientiam accipit: gradatim. n. res a sua materialitate ad immaterialitatem intellectus ducit. s. mediante immaterialitate sensus: & ideo oportet, ut quod est in intellectu nostro, prius in sensu fuerit, quod in intellectu divino locum non habet.

Ad xx. dicendum, quod quamvis agens naturale, ut Avic. dicit, non sit causa nisi fieri: cuius signum est, quod eo destructo non cessat esse rei, sed fieri solum: agens tamen divinum quod est influens esse rebus, est causa essendi, quamvis rerum constitutionem non intret, & tamen est similitudo principiorum essentialium, quæ intrant rei constitutionem, & ideo non solum cognoscit fieri rei, sed esse eius, & principia essentialia ipsius.

ARTICULUS IIII.

Utrum Deus de rebus propriam, & determinatam cognitionem habeat.

Quarto queritur. Utrum Deus de rebus propriam habeat cognitionem, & determinatam. Et videtur, quod non, quia sicut dicit Boet. Vniuersale est dum intelligitur, singulare dum sentitur: sed in Deo non est cognitio sensitiva, sed intellectualiva tantum. ergo Deus non habet nisi vniuersalem cognitionem de rebus.

¶ 2. Præter. Si Deus cognoscit creaturas, aut cognoscit eas pluribus, aut vno: si pluribus, ergo eius scientia pluralificatur etiam ex parte cognoscentis, quia id, quo cognoscitur, in cognoscente est. Si autem vno, cum per vnum non possit haberi de multis cognitio propria, & distincta, videtur quod Deus non habeat propriam cognitionem de rebus.

¶ 3. Præter. Sicut Deus est causa rerum eo quod eis esse influit, ita ignis est causa calidorum ex hoc quod eis calorem influit, sed si ignis se ipsum cognosceret cognoscendo calorem suum non cognosceret alia nisi in quantum sunt calida. ergo Deus cognoscendo essentiam suam, non cognoscit alia, nisi in quantum sunt entia: sed istud non est habere propriam cognitionem de rebus, sed maxime vniuersalem. ergo Deus non habet propriam cognitionem de rebus.

¶ 4. Præter. Propria cognitio de re aliqua haberi non potest, nisi per speciem, quæ nihil maius, vel minus concipiat, quam in re sit: sicut enim viridis color imperfecte cognosceretur per speciem deficientem ab ipso. s. nigri, ita imperfecte cognosceretur per speciem superexcedentem. s. albi in quo perfectissime natura coloris inuenitur: unde & albedo est mensura omnium colorum, ut dicitur in 1.º. Meta. sed quantum essentia diuina superat creaturam, tantum creatura deficit a Deo: cum ergo diuina essentia nullo modo proprie & complete possit cognosci mediante creatura, nec creatura poterit cognosci proprie mediante essentia diuina: sed Deus non cognoscit creaturam nisi per essentiam suam. ergo non habet propriam cognitionem de creaturis.

¶ 5. Præter. Omne medium quod facit propriam cognitionem de re, potest assumi, ut medium demonstrationis ad concludendum illud: sed essentia diuina

non hoc modo se habet ad creaturam: alias creatura essentia non doceret; sicut essentia diuina. ergo Deus cognoscens creaturas per essentiam suam, non habet propriam cognitionem de rebus.

¶ 6. Præter. Si Deus cognoscit creaturam, aut cognoscit eam in propria natura, aut in idea: si in propria natura, tunc propria natura creaturae est medium quo Deus cognoscit creaturam, sed medium cognoscendi est perfectio cognoscentis. ergo natura creaturae erit perfectio diuini intellectus, quod est absurdum: si vero in idea cognoscit creaturam, idea sit magis remota a re, quam essentialia vel accidentalitæ rei, minoræ cognitionem habebit de re, quam illa que est per essentialia vel accidentalia: sed omnis propria cognitio de re habetur, vel per essentialia vel accidentalitæ eius, quia etiam accidentia maximam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est, ut dicitur in 1.º. de anima, ergo Deus non habet propriam cognitionem de rebus.

¶ 7. Præter. Per medium vniuersale non potest haberi propria cognitio de aliquo particulari, sicut per animal non potest haberi propria cognitio de homine, sed essentia diuina est medium maxime vniuersale, quia communiter se habet ad omnes cognoscenda. ergo Deus per essentiam non potest habere propriam cognitionem de creaturis.

¶ 8. Præter. Cognitio disponitur in medium cognoscendi. ergo propria cognitio non habetur nisi per proprium medium, sed essentia diuina non potest esse proprium medium cognoscendi creaturam, quia si esset proprium medium cognoscendi hanc creaturam, iam alterius non esset proprium medium cognoscendi: quod enim intellectus alteri est commune vtrique, & non proprium alteri ergo Deus per essentiam suam creaturas cognoscens non habet propriam cognitionem de rebus.

¶ 9. Præter. Dicit Dionysius 7.º. c. de diu. nom. Deus cognoscit materia immaterialiter, & materia, siue distincta in distincte: sed talis est diuina cognitio qua Deus res cognoscit. ergo Deus habet distinctam cognitionem de rebus, & ita non potest cognoscit hoc, aut illud.

SED CONTRA. Nullus potest discernere inter illa de quibus non habet propriam cognitionem: sed Deus hoc modo creaturas cognoscit, quod inter eas discernit cognoscendo. n. hanc non esse illam, alias non daretur illis suam capacitatem, nec redderet vnicuique opus suum, iuste de actibus hominum iudicando. ergo Deus habet propriam cognitionem de rebus.

¶ 2. Præter. Nihil imperfectum est Deo tribuendum, sed cognitio qua cognoscitur aliquid in communi & non in speciali est imperfecta, cum ei aliquid sit. ergo diuina cognitio non est in communi sum de rebus: sed etiam in speciali.

¶ 3. Præter. Secundum hoc accideret Deo, qui est simplicissimus esse insipientissimus, si non cognosceret de rebus quod nos cognoscimus, quod pro incipienti habet Phil. in lib. de anima. & in 3.º. Meta.

RESPON. Dicendum, ex hoc ipso, quod Deus determinat ad suum finem probari potest, quod Deus proprie cognitionem habet de rebus: quia res aliqua non potest propriam finem ordinari per aliquam cognitionem, nisi cognoscatur propria eius natura, sicut finem habet determinatam habitudinem ad finem illi. Quod ter hoc aut esse possit hoc modo considerandum est per cognitionem. n. causa cognoscitur effectus, hoc quod effectus ex ea consequitur: unde si sit causa causa vniuersalis, cuius actio ad aliquem effectum non determinatur, nisi mediante aliqua causa particulari.

Lib. 8. Meta. c. 6.

Lib. 6. Meta. ex cap. 4.

s. p. q. 14. artic. 6. super Præter. Porphyrii i. predicab. non precui a fine habetur hic tra. ca. in fine lib. 1. in Porphyriam.

Yest. co. 3. & 5. co. 3.

particulari per cognitionem illius causæ cōis nō habebitur propria cognitio de effectu: sed scietur in cōtū: sicut actio Solis determinatur ad pductionem huius plantæ: mediante vi feminatiua, q̄ est in terra, uel in femine: unde si Sol cognosceret seipsum nō haberet cognitionem propriā de hac planta, sed cōem tñ, nisi cum hoc cognosceret propriam causam eius: & ideo ad hoc, q̄ habeatur propria & perfecta cognitio de aliquo effectu, oportet q̄ in cognoscente congregentur omnes cognitiones causarū propriarū & cōmuniū, & hoc est qd̄ Philof. dicit i. Phisic. Tunc cognoscere dicimur vñū quodque, cū causas cognoscimus primas, & principia prima vq; ad elemēta, id est ad causas proximas, vt Com. exponit: fm̄ hoc autē aliquid in cognitione diuina ponimus fm̄ ipse per essentia suam est causa eius: sic em̄ in ipso est, ut cognosci potest: unde cum ipse sit causa omnium causarū propriarū, & cōmuniū, ipse per essentia suam cognoscit oēs causas proprias & cōes, quia nihil est in re, per quod determinetur eius natura cōis, cuius Deus non sit causa: & ideo per quam rationē potest cognoscere cōem rerum naturam, per eādem ponetur cognoscere propriam naturam vniuscuiusque & proprias causas. Et hanc rationem assignat Dionys. 7. cap. de Diuinis nomi. sic dicens. Si fm̄ vñā causā Deus omnibus existentibus esse tradidit, fm̄ eādem causā sciet omnia: & infra. Ipsa nō omniū causa seipsum cognoscens vacat alicubi, sicut que sunt ab ipsa, & quorum est causa, ignorauerit: vacare dicit, deficere a causalitate alicuius qd̄ in re inuenitur, qd̄ sequeretur, si aliquid eorū, quæ sunt in re, ignoraret. Et sic patet ex dictis, q̄ omnia similia que inducuntur ad manifestandū, q̄ Deus per se oīa cognoscit sunt deficientiora, sicut qd̄ inducitur de p̄cto, qui si se cognosceret diceret, q̄ lines cognosceret, & de luce quod cognoscento se cognosceret colores: nō. n. quicquid est in lineis, pōt reduci in punctum sicut in causam, nec quicquid est in colore ad lucē: unde punctus cognoscentis seipsum non cognosceret lines nisi in uniuersali, similiter ne lux colorem: secus autē est de cognitione diuina, ut ex dictis patet.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uerbum illud Boetii intelligendum est de intellectu nō: non autem de intellectu diuino, quia singularia cognoscere potest vt infra dicitur, & tamen intellectus noster singularia non cognoscens propriam habet cognitionem de rebus, cognoscens eas secundum proprias rationes speciei: unde & si etiam intellectus diuinus singularia non cognosceret nihilominus posset de rebus propriam cognitionem habere.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ Deus cognoscit omnia uno, quod est rō plurium, scilicet sua, q̄ est similitudo rerum omnium: & quia essentia sua est propria rō uniuersaliusque rei, ideo de unoquoque propriam cognitionem habet. Qualiter autē unum possit esse multorum ratio propria & cōmuniis, sic considerari potest: essentia enim diuina secundum hoc est rō alicuius rei, q̄ res illa diuinam essentiam imitatur: nulla autē res imitatur diuinam essentiam ad plenum, sic enim non posset esse nisi vna imitatio ipsius, nec sua essentia esset per modum istum nisi unius propria ratio, sicut una sola est imago patris perfecte eum imitās scilicet filius: sed quia res creata imperfecte imitatur diuinam essentiam, contingit esse diuersas res

A diuersimode imitantes: in quarum nulla est aliqd̄ quod non deducatur a similitudine diuinæ essentia: & ideo illud quod est propriū vnicuique rei, habet in diuina essentia quod imitetur: & fm̄ hoc diuina essentia est similitudo rei, quantum ad proprium ipsius rei, & sic est propria ipsius rō: & eadē ratione est propria alterius & omnium aliorum: estigitur cōis omnium ratio, in quantum est res ipsa vna, quam omnia imitantur: sed est propria huius ratio vel illius, secundum quod res eam diuersimode imitantur, & sic propriam cognitionem diuina essentia facit de unaquaque re, in quantum est propria ratio uniuersaliusque.

AD TERTIVM dicendum, quod ignis nō est causa calidorum, quantum ad omne id, quod in eis inuenitur, sicut dictum est de essentia diuina: & ideo non est simile.

AD QVARTVM dicendum, q̄ albedo superabundat a viridi colore quantum ad alterum eorū, qd̄ est de natura coloris, quantum ad lucem, quæ est quasi formale in compositione coloris, & fm̄ hoc est mensura aliorum colorum: sed in coloribus inuenitur aliquid aliud quod est quasi materiale in ipsis, scilicet terminatio diaphani: & secundum hoc albedo non est mensura colorum, & sic patet q̄ in specie albedinis non est torum, quod in aliis coloribus inuenitur: & ideo per sp̄m albedinis non potest haberi propria cognitio de quolibet aliorum colorum, secus autem est de essentia diuina. Et præterea in essentia diuina sunt res alie, sicut in causa: alii autem colores non sunt in albedine sicut in causa, & ideo non est simile.

AD QVINTVM dicendum, q̄ demonstratio est species argumentationis, quæ quodam discursu intellectus perficitur, unde intellectus diuinus q̄ sine discursu est, non cognoscit per essentiam suā effectus, quasi demonstrando, & si certiorum cognitionem habeat de rebus per essentiam suam, quā demonstrator per demonstrationē si quis etiam eius essentiam comprehenderet certius per eam singulorum naturam cognosceret, quā per medium demonstrationis conclusio cognoscat: nec tñ sequitur quod effectus Dei sint ab æterno, propter hoc q̄ essentia eius est æterna, quia effectus non sunt hoc modo in eius essentia, ut semper in seipsis sint, sed ut quandoque sint, quando scilicet diuina sapientia determinauerit.

AD SEXTVM dicendum, quod Deus cognoscit res in propria natura si ista determinatio referat ad cognitionem ex parte cogniti: si autem loquamur de cognitione cognoscentis, sic cognoscit res in idea, id est per ideam quæ est similitudo omnium quæ sunt in re, & accidentalium & essentialium, quamuis ipsa non sit accidens rei neque essentia eius, sicut & similitudo rei in intellectu nostro non est essentialis uel accidentalis ipsi rei, sed similitudo uel essentia uel accidentis.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ essentia diuina nō ē uniuersale medium, quasi uniuersalis forma, sed quasi uniuersalis cā: alio autē mō se habet ad faciendā cognitionē rerum causā uniuersalis, & forma uniuersalis: forma n. uniuersali est effectus in potentia quā materiali: sicut differentia sunt in genere fm̄ proportionē qua formæ sunt in materia ut Porphyrius dicit: sed effectus sunt in causa in potentia actiua, sicut domus est in mētē artificis vt in potētia actiua: & q̄a unum quodq; cognoscit, fm̄ q̄ est in actu, & nō secundum quod est in potentia, ideo hoc quod differentia specificantes genus

Tot. 102.

Ant. 113.

Ar. 7. 1. 4.

genus sunt in genere in potentia, non sufficit ad hoc qd per formam generis habeatur propria cognitio de specie: sed ex hoc qd propria alicuius rei sunt in aliqua causa actiua, sufficit vt per causam illa habeatur cognitio de illa re, vnde per ligna, & lapides nō cognoscitur domus, sicut cognoscitur per formā suam, quæ est in artifice: & quia in Deo sunt propriae cognitiones vniuersaliū; sicut in cā actiua, ideo quāuis sit vniuersale medium potest propriam cognitionem facere de vnaquaque re.

In corp. ar.

AD OCTAVVM dicendum, qd essentia diuina est, & commune medium, & proprium, sed non secundum idem, vt dictum est.

AD NONVM dicendū, qd cum dicitur Deus scit distincta indistincte, si Ly indistincte, determinet cognitionem ex parte cognoscentis, sic verū est, & sic intelligit Dio. qd ipse vna cognitione omnia distincta cognoscit: si autē determinet cognitionem ex parte cogniti, sic falsa est. Deus. n. cognoscit id per quod vnum ab alio distinguitur, vnde propriam cognitionem habet de vnoquoque.

ARTICVLVS V.

Vtrum Deus singularia cognoscat.

7. p. q. 14. art. 11.

Qvinto queritur, Vtrum Deus cognoscat singularia. Et videtur qd nō. Intellectus. n. noster singularia non cognoscit, quia est a materia separatus: sed intellectus diuinus est multo magis separatus a materia quā noster. ergo singularia non cognoscit. Sed dicendum, qd intellectus noster non habet hoc solum, qd singularia non cognoscit, quia est immaterialis: sed quia abstracta hit a rebus cognitionem.

¶ 2 Sed contra, intellectus noster nō accipit a rebus nisi mediāte sensu, vel imaginatione: p prius ergo a rebus accipiūt sensus, & imaginatio quā intellectus, & tamen per sensum & imaginationē singularia cognoscuntur. ergo illa non est ratio, qd intellectus singularia non cognoscit: quia cognitionem a rebus accipit. Sed dicendum qd intellectus accipit a rebus formam penitus depuratā, non autem sensus, & imaginatio.

¶ 3 Sed contra, depuratio formæ in intellectu receptæ, non est ratio quare intellectus singularia non cognoscit ratione termini a quo, immo fm hoc magis debet cognoscere, quia secundū hoc totam assimilationem suam trahit, quōd a re recipit. relinquitur ergo qd depuratio formæ non impedit cognitionem singularis, nisi secundum terminū ad quē qui est puritas, quā in intellectu habet: sed ista puritas formæ est tantum propter immunitatem intellectus a materia. ergo ista est sola rō quare intellectus noster singularia non cognoscit: qd est a materia separatus, & sic habetur propositum qd Deus singularia non cognoscit.

¶ 4 Præ. Si Deus cognoscit singularia, oportet qd omnia cognoscat: quia eadem est ratio de vno & de omnibus: sed non cognoscit omnia. ergo nulla probatio media, sicut dicit Augu. in Enchir. melius est multa nescire, quā scire. s. villa: sed inter singularia multa sunt vilia. cū ergo quod melius est, sit in Deo reponendum, videtur quōd non omnia singularia cognoscit.

Ca. 17. 10. 3.

¶ 5 Præ. Ois cognitio fit per assimilationem cognoscentis ad cognitū: sed nulla est assimilatio singularium ad Deū, qd singularia sunt mutabilia, & materialia, & multa alia huiusmodi habent quorū

contraria penitus sunt in Deo. ergo Deus singularia non cognoscit.

¶ 6 Præ. Quiquid Deus cognoscit, perfecte cognoscit, sed perfecta cognitio non habetur de re nisi quando cognoscitur eo modo quo est, cum ergo Deus nō cognoscat singularia eo modo quo est, quia singularia materialiter est, Deus autē immaterialiter cognoscit, videtur quōd Deus non possit perfecte singularia cognoscere, & ita nullo modo cognoscit. Sed dicendum, qd perfecta cognitio requirit ut cognoscentis cognoscatur eo modo quo est, ut modus accipiatur ex parte cogniti, non autē si accipiat ex parte cognoscentis.

¶ 7 Sed contra, cognitio fit per applicationem cogniti ad cognoscentem. ergo oportet quod idem sit modus cogniti & cognoscentis, & sic perfecta distinctio nulla videtur.

¶ 8 Præ. Secundū Philosophū si aliquis vult inire rē aliquam, oportet qd aliquam cognitionem de ea præhabeat, nec sufficit qd per formam communem habeat, nisi forma illa per aliquod conueniat, sicut aligs ferū amissum quare nō possit conuenire, nisi aliquā notitiā de ipso præbuisse, qd nō cognosceret qd etiā inueniret, nec sufficeret qd sciret eū esse hominem, quare eum a ceteris non discerneret: sed oportet qd habeat aliā notitiā per ea que sunt ei propria. tur Deus debet cognoscere aliqd singulare, oportet qd forma cōis per quam cognoscit, scilicet essentia sua per aliquod contranatur, cum ergo nō sit aliqd in ipso per quod contrariū possit, videtur qd ipse singularia non cognoscit. Sed dicendum qd illa species per quam Deus cognoscit, est communis quōd tamen est propria unicuique.

¶ 9 Sed contra, proprium & commune ratione opponuntur. ergo non potest esse vnum in forma communis & propria.

¶ 10 Præ. Cognitio iūis nō determinat ad aliqd determinatū per lucē quæ est mediū vniuersale, sed determinatur per obiectū qd est res ipsa cognita. sed in diuina cognitione essentia est mediū cognoscens, quia est natura eius se habet, sicut diuini cognitionis & sicut lux quædam per quam omnia cognoscuntur, ut etiā dicit Dion. 7. de Diuinis nominibus. ergo eius cognitio nullo modo determinatur ad aliquod singulare, & ita singularia non cognoscit.

¶ 11 Præ. Scientia cum sit qualitas est talis forma per cuius variationem mutatur subiectum: sed ad variationem scitorum mutatur scientia, quia si te sedente sciam te federe: te surgente sciam amissi. ergo ad variationem scitorum mutatur mutatur sciens: sed Deus nullo modo mutatur: rest. ergo singularia quæ sunt variabilia, ad eū esse non possunt.

¶ 12 Præ. Nullus potest scire singulare, nisi sciat lud p qd singulare cōpletur: sed id p quod cōpletur singulare inquantū hmo, est materia. Dicitur autem materiam non cognoscit, ergo nec singularia. p. batio media, quæ dā sunt ut dicit Boetius & Cōmentator in 2. Metaph. quæ sunt nobis scilicet ad cognoscendum pp defectum nobis sicut ea que sunt manifestissima in natura, ut stātia immateriales: quæ uero que nō cognoscuntur pp sui defectū, sicut illa que habent minimum de esse ut motus & uacuit & huiusmodi: sed materia prima habet minimum de esse: ergo Deus materiam nō cognoscit, cum de se sit cognoscibilis. Sed dicendum, qd quāuis sit in cognoscibilis.

scibilis intellectu nostro, est tamen cognoscibilis intellectu diuino.

¶ 13 Sed contra, intellectus noster cognoscit rem per similitudinem acceptam a re, sed intellectus diuinus per similitudinem quæ est causa rei: sed maior conuenientia requiritur inter similitudinem quæ est causa & rem ipsam, quàm inter ipsam & aliam similitudinem. cum ergo defectus materie sit in causa, ut non possit esse in intellectu nostro tanta similitudo, quæ sufficiat ad eius cognitionem, multo fortius erit in causa, ut non sit in intellectu diuino similitudo materie ad ipsam cognoscendam.

¶ 14 Præter. Secundum Algazel, hæc est ratio quare Deus cognoscat seipsum, quæ tria, quæ ad intelligendum requiruntur. (scilicet substantia intelligens quæ sit a materia separata & intelligibile separatum a materia, & unio veriusque) in Deo inueniuntur, ex quo habet quod nihil intelligitur nisi in quantum est a materia separatum: sed singulare in quantum habet non est a materia separatum. ergo singulare non potest intelligi.

¶ 15 Præter. Cognitionis media est inter cognoscendum & obiectum, & quanto cognitio magis a cognoscente deest, tanto imperfectior est: quando cum que autem in aliquid cognitio fertur, quod est extra cognoscendum in aliud desinit. cum ergo cognitio diuina sit perfectissima, non videtur quod cognitio eius sit de singularibus, quæ sunt extra ipsum.

¶ 16 Præter. Cognitionis actus sicut dependet a potentia cognoscitua, ita essentialiter dependet ab obiecto cognoscibili: sed inconueniens est ponere partem diuinam cognitionis, quæ est sua essentia, ab alio quo extra se essentialiter dependeat. ergo inconueniens est dicere, quod cognoscit singularia, quæ sunt extra ipsum.

¶ 17 Præter. Nihil cognoscitur nisi secundum modum quo est in cognoscente, ut Boetius dicit in 5. de Consolatione. sed res sunt in Deo immaterialiter, & ita absque concretionem materie, & conditionum ipsius. ergo non cognoscit ea, quæ a materia dependent, sicut sunt singularia.

SED CONTRA dicitur I. Corinth. 13. Tunc cognosceam sicut & cognitus sum, ipse autem Apostolus qui loquebatur, quoddam singulare erat. ergo singularia a Deo sunt cognita.

¶ 1 Præter. Res cognoscuntur a Deo in quantum ipse est causa earum, ut ex prædictis patet: sed ipse est causa singularium. ergo singularia cognoscit.

¶ 2 Præter. Impossibile est cognoscere naturam instrumenti, nisi cognoscatur id, ad quod instrumentum est ordinatum: sed sensus sunt quædam potentie instrumentaliter ordinatae ad cognitionem. si ergo Deus singularia non cognosceret, etiam naturam sensus ignoraret, & per consequens etiam naturam intellectus humani, cuius forme in imaginatione existentes sunt obiectum, quod est absurdum.

¶ 3 Præter. Potentia Dei & sapientia adæquantur. ergo quæ subest potentie, subest etiam scientie: sed potentia eius se extendit ad productionem singularium. ergo & scientia eius se extendit ad cognitionem eorum.

¶ 4 Præter. Sicut supra dictum est, Deus habet cognitionem de rebus propriam, & distinctam: sed hoc non esset, nisi sciret ea quibus res adiunctæ distinguuntur. ergo cognoscit singulares conditiones cuiuslibet rei secundum quas una res ab alia distinguitur, ergo cognoscit singularia in sua singularitate.

RESPON. Dicendum, quod circa hoc multipliciter est erratum. Quidam enim (ut Comment. in 2. Metaphysicæ dicit) negauerunt Deum singularia cognoscere, nisi forte in uniuersali: uolentes naturam intellectus diuini ad mensuram nisi intellectus coardare. Sed hic

A error per rationem Philosophi destrui potest, quæ contra Empe-
ped. inuehitur in 1. de Anima, & in 3. Metaphysicæ. si enim (ut ex dictis Empedocle sequitur) Deus aliquid ignoraret quod alii cognoscebant, sequeretur Deum esse insipientissimum, cum tamen ipse sit felicissimus, ac per hoc sapientissimus: similiter et si ponatur Deus singularia ignorare, quod nos omnes cognoscimus. Et ideo alii dixerunt, ut Auicenna & sequaces eius, quod Deus unumquodque singularium cognoscit, quasi in uniuersali, dum cognoscit omnes causas uniuersales, ex quibus singulare producit: sicut si quis Astrologus cognosceret omnes motus cæli, & distantias cælestium corporum, cognosceret unquamque eclipsim quæ futura est usque ad centum annos, non tamen cognosceret eam in quantum est singulare quoddam ut sciret eam nunc esse, vel non esse, sicut rusticus cognoscit dum eam uidet: & hoc modo ponunt Deum singularia cognoscere, non quasi singularem naturam coram inspicit, sed per positionem causarum uniuersalium. Sed etiam positio ista non potest: quia ex causis uniuersalibus non consequuntur nisi forme uniuersales, si non sit aliquid per quod forme indiuiduantur: ex formis autem uniuersalibus congregatis quotiescunque fuerint, non constituit aliquid singulare, quia adhuc collectio illarum formarum potest intelligi in pluribus esse: & ideo si aliquis modo supradicto per causas uniuersales eclipsim cognosceret, nihil singulare, sed uniuersale cognosceret tamen uniuersalis enim effectus proportionatur cause uniuersali, particularis autem particulari: & sic remanet prædictum inconueniens, quod Deus singularia ignoraret. Et ideo simpliciter concedendum est, quod Deus singularia cognoscat non solum in uniuersalibus causis: sed etiam unumquodque secundum propriam & singularem sui naturam. Ad cuius evidentiam sciendum, quod scientia diuina, quam de rebus habet, comparatur scientie artificis, eo quod est causa omnium rerum sicut ars artificiatorum: artifex autem secundum locum cognoscit artificiatum per formam artis quam habet apud se, secundum quod ipsa producit, artifex autem non producit artificiatum nisi secundum formam, quia materiam naturam præparauit, & ideo artifex per artem suam non cognoscit artificiatum, nisi ratione forme: omnis autem forma de se uniuersalis est. & ideo adificator per artem suam cognoscit quiddam domum in uniuersali, non autem hanc vel illam, nisi secundum quod per sensum eius notitiam habuit. sed si forma artis esset productiua materie sicut est forma, per eam cognosceret artificiatum, & ratione forme, & ratione materie. & ideo cum indiuiduationis principium sit materia, non solum cognosceret ipsam secundum naturam uniuersalem, sed etiam in quantum est singulare quoddam: unde cum ars diuina sit productiua non solum forme sed materię, in arte sua non solum existit ratio forme, sed etiam materię. & ideo res cognoscit & quantum ad materiam, & quantum ad formam, unde non solum uniuersalia, sed etiam singularia cognoscit. Sed tunc restat dubium, cum omne quod est in aliquo, sit in eo per modum eius, in quo est, & ita similitudo rei non sit in Deo nisi immaterialiter, unde est, quod intellectus noster ex hoc ipso quod immaterialiter recipit formas rerum, singularia non cognoscit: Deus autem cognoscit. Cuius ratio manifesta apparet, si consideretur diuersa habitudo, quam habent ad rem similitudo rei, quæ est in intellectu nostro, & similitudo rei, quæ est in intellectu diuino: illa enim quæ est in intellectu nostro, est accepta a re secundum quod res agit

Textu 80. to.
Textu 15. to.

l. 8. meta. ca.
p. 6. a me.
dio.

B sceret eam in quantum est singulare quoddam ut sciret eam nunc esse, vel non esse, sicut rusticus cognoscit dum eam uidet: & hoc modo ponunt Deum singularia cognoscere, non quasi singularem naturam coram inspicit, sed per positionem causarum uniuersalium. Sed etiam positio ista non potest: quia ex causis uniuersalibus non consequuntur nisi forme uniuersales, si non sit aliquid per quod forme indiuiduantur: ex formis autem uniuersalibus congregatis quotiescunque fuerint, non constituit aliquid singulare, quia adhuc collectio illarum formarum potest intelligi in pluribus esse: & ideo si aliquis modo supradicto per causas uniuersales eclipsim cognosceret, nihil singulare, sed uniuersale cognosceret tamen uniuersalis enim effectus proportionatur cause uniuersali, particularis autem particulari: & sic remanet prædictum inconueniens, quod Deus singularia ignoraret. Et ideo simpliciter concedendum est, quod Deus singularia cognoscat non solum in uniuersalibus causis: sed etiam unumquodque secundum propriam & singularem sui naturam. Ad cuius evidentiam sciendum, quod scientia diuina, quam de rebus habet, comparatur scientie artificis, eo quod est causa omnium rerum sicut ars artificiatorum: artifex autem secundum locum cognoscit artificiatum per formam artis quam habet apud se, secundum quod ipsa producit, artifex autem non producit artificiatum nisi secundum formam, quia materiam naturam præparauit, & ideo artifex per artem suam non cognoscit artificiatum, nisi ratione forme: omnis autem forma de se uniuersalis est. & ideo adificator per artem suam cognoscit quiddam domum in uniuersali, non autem hanc vel illam, nisi secundum quod per sensum eius notitiam habuit. sed si forma artis esset productiua materie sicut est forma, per eam cognosceret artificiatum, & ratione forme, & ratione materie. & ideo cum indiuiduationis principium sit materia, non solum cognosceret ipsam secundum naturam uniuersalem, sed etiam in quantum est singulare quoddam: unde cum ars diuina sit productiua non solum forme sed materię, in arte sua non solum existit ratio forme, sed etiam materię. & ideo res cognoscit & quantum ad materiam, & quantum ad formam, unde non solum uniuersalia, sed etiam singularia cognoscit. Sed tunc restat dubium, cum omne quod est in aliquo, sit in eo per modum eius, in quo est, & ita similitudo rei non sit in Deo nisi immaterialiter, unde est, quod intellectus noster ex hoc ipso quod immaterialiter recipit formas rerum, singularia non cognoscit: Deus autem cognoscit. Cuius ratio manifesta apparet, si consideretur diuersa habitudo, quam habent ad rem similitudo rei, quæ est in intellectu nostro, & similitudo rei, quæ est in intellectu diuino: illa enim quæ est in intellectu nostro, est accepta a re secundum quod res agit

C inconueniens est dicere, quod cognoscit singularia, quæ sunt extra ipsum.

D Res cognoscuntur a Deo in quantum ipse est causa earum, ut ex prædictis patet: sed ipse est causa singularium. ergo singularia cognoscit.

E Respon. Dicendum, quod circa hoc multipliciter est erratum. Quidam enim (ut Comment. in 2. Metaphysicæ dicit) negauerunt Deum singularia cognoscere, nisi forte in uniuersali: uolentes naturam intellectus diuini ad mensuram nisi intellectus coardare. Sed hic

Præter. 12.
medullis.

Præter. 12.

Præter. 12.
12. me.
12. 15.

In intellectu nostro, agendo per prius in sensu: materia autem per debilitatem sui esse, quia est in potentia eius tantum, non potest esse principium agendi: & ideo res, quae agit in animam nostram, agit solum per formam: unde similitudo rei, quae imprimitur in sensum, & per quosdam gradus deputata, usque ad intellectum pertingit, est in similitudo formae: sed similitudo rei, quae est in intellectu diuino, est factiua rei, res autem sine forte siue debile esse participet, hoc non habet nisi a Deo, & secundum hoc similitudo omnis rei in Deo existit, quae res illa a Deo esse participat: unde similitudo immaterialis, quae est in Deo non solum est similitudo formae, sed materiae: & quoad hoc quod aliquid cognoscatur, requiritur quod similitudo eius sit in cognoscente, non autem sit per modum, quo est in re, inde est quod intellectus noster non cognoscit singularia, quorum cognitio ex materia dependet, quia non est in eo similitudo materiae, non autem ex hoc quod similitudo sit in eo immaterialiter: sed intellectus diuinus, qui habet similitudinem materiae, quantumvis immaterialiter, potest singularia cognoscere.

AD PRIMUM dicendum, quod intellectus noster tunc hoc quod est separatus a materia, habet cognitionem acceptam a rebus: ideo nec naturaliter recipit, nec similitudo materiae esse potest, & propter hoc singularia non cognoscit, secus autem est de intellectu diuino, ut dictum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod sensus & imaginatio sunt vires organice affixae corporalibus, & ideo similitudines rerum recipiuntur in eis materialiter: cum materialibus conditionibus quantumvis absque materia, ratione cuius singularia cognoscuntur: secus autem est de intellectu diuino, & ideo ratio non sequitur.

AD TERTIUM dicendum, quod ex termino depurationis contingit, quod immaterialiter recipiatur forma, quod non sufficit ad hoc quod singulare non cognoscatur, sed ex principio, huius actionis contingit, quod similitudo materiae in intellectu non recipiatur, sed forma tantum, & ideo ratio non sequitur.

AD QUARTUM dicendum, quod omnis notitia secundum se de genere bonorum est: sed per accidens contingit quod notitia quorundam vitium, mala sit, vel ex eo quod est actio turpis actus alicuius, & secundum hoc quaedam scientiae sunt prohibita, vel ex hoc quod per quaedam scientias aliquis a melioribus retrahitur, & sic quod in se est bonum, efficitur alicui malum, quod in Deo contingere non potest.

AD QUINTUM dicendum, quod ad cognitionem non requiritur similitudo conformitatis in natura, sed similitudo representationis tantum: sicut per statum auream ducimur in memoriam alicuius hominis: ratio autem procedit ac si similitudo conformitatis naturae ad cognitionem requireretur.

AD SEXTUM dicendum, quod perfectio cognitionis consistit in hoc ut cognoscatur res esse, eo modo quo est, non ut modus rei cognita sit in cognoscente, sicut saepe supra dictum est.

AD SEPTIMUM dicendum, quod applicatio cogniti ad cognoscentem, quae cognitionem facit, non est intelligenda per modum identitatis, sed per modum cuiusdam representationis: unde non oportet quod sit idem modus cognoscentis, & cogniti.

AD OCTAVUM dicendum, quod ratio illa procederet si similitudo qua Deus cognoscit, esset ita eadem quae non esset singularis propria, cuius contrarium supra ostensum est.

AD NONUM dicendum, quod idem secundum idem non potest esse eodem, & propriis, qualiter autem essentia diuina per quam Deus cognoscit omnia, sit similitudo eadem omnium, & tamen propria singulis, supra expositum est.

In corp. ar.

Art. preced.

Art. preced.

AD X. dicendum, quod in visu corporali est duplex medium: scilicet sub quo cognoscitur, quod est lumen, & hoc medio non determinatur visus ad aliquod determinatum obiectum: est & aliud medium quo cognoscitur, scilicet similitudo rei cognita, & hoc medio determinatur visus ad speciale obiectum essentiae: autem diuina in cognitione diuina, quae cognoscit res, tenet locum utriusque, & ideo propria cognitionem de singulis rebus facere potest.

AD XI. dicendum, quod scientia Dei nullo modo variatur secundum variationem scibilium Dei: nullo modo variatur secundum variationem scibilium creaturarum: quia alia & alia conceptione cognoscit res praesentes, praeteritas, vel futuras: & idem est quod sciente non sedente, illa cognitio quae habetur de eo quod sederet, efficitur falsa: sed Deus cognoscit utitur cognoscit res ut praesentes praeteritas vel futuras, unde eadem veritas in intellectu eius tenet quatercumque res variatur.

AD XII. dicendum, quod illa quae habent ad se esse esse secundum hoc deficient a cognoscibilitate intellectus nostri, quod deficient a ratione agendi: non autem ita est de intellectu diuino, quae non accipit scientiam a rebus, ut ex dictis patet.

AD XIII. dicendum, quod in intellectu diuino est causa materiae, potest esse similitudo materiae, quia in ipsam imprimens: non autem in intellectu nostro potest esse similitudo, quae sufficit ad materiae cognitionem, ut ex dictis patet.

AD XIV. dicendum, quod quantumvis singulare quantum huiusmodi, non possit a materia separari, tamen potest cognosci per similitudinem a materia separatum, quae est materiae similitudo: enim & tunc separata a materia secundum se, tamen est separata secundum representationem.

AD XV. dicendum, quod actus diuinae cognitionis non est aliquid diuersum ab eius essentia, cum non sit intellectus & intelligere: quia sua actio est essentia, unde per hoc quod cognoscit aliquid extra se, cognitio non potest dici dissimilis vel distincta a re: nec nulla actio cognitua virtutis potest dici in se dissimilis, sicut lumen actus virtutis naturalis, qui procedit ab agente in patientem: quae cognitio non dicitur fluxum a cognoscente in cognitum, sicut est in actionibus naturalibus, sed magis dicitur existentiam cogniti in cognoscente.

AD XVI. dicendum, quod actus cognitionis diuinae non habet dependentiam ad cognitum, ratio enim non reportatur in diuina cognitione, non in potentia dependentiam ipsius cognitionis ad cognitum, sed magis e converso ipsius cogniti ad cognitionem: sicut e converso relatio quae importat nosse scientiam, dependet dependentiam nostrae scientiae a scibili: nec hoc modo se habet actus ad obiectum sicut ad potentiam cognoscitiam: substantiatur enim in esse suo per potentiam cognoscitiam: non autem per obiectum, quod actus est in ipsa potentia, sed non in obiecto.

AD XVII. dicendum, quod hoc modo aliquid cognoscitur secundum quod est in cognoscente representatum, & non secundum quod est in cognoscente existens: similitudo enim in cognoscente existens non est principium cognitionis: sed esse quod habet in potentia cognoscentis, sed in potentia quae habet ad rem cognitam: & inde est quod per modum quo similitudo rei habet esse in cognoscente, res cognoscitur, per modum quo similitudo in intellectu existens est representatiua rei: & ideo quantumvis similitudo diuini intellectus habeat esse immateriale, quia tamen est similitudo materiae, est principium cognoscendi materialia, & ita singularia.

Art.

Vtrum intellectus humanus singularia cognoscat.

Ex to queritur, utrum intellectus humanus singularia cognoscat. Et videtur quod sic: intellectus n. humanus cognoscat abstrahendo formam a materia: sed abstractio formæ a materia nõ auferit ei particularitatem, quæ etiã in Mathematicis, quæ sunt a materia abstracta, est considerare particulares lineas: ergo intellectus n. p. hoc q. in materia h. est, nõ impeditur quin singularia cognoscat.

¶ Præter. Singularia nõ distinguuntur s. m. q. conueniunt in natura cõti, quia participatione speciei plures hoies sunt unus homo si ergo intellectus noster nõ cognoscat nisi vniuersalia, tunc intellectus noster nõ cognoscat distinctionem vnius singulari ab alio, & sic intellectus noster nõ dirigetur in operabilibus in quibus per electionem dirigimur, quæ distinctionem vnius ab altero presupponit. Sed dicendum, quod intellectus noster singularia cognoscat, in quantum applicat formam vniuersalem ad aliquod particulare.

¶ Sed contra, intellectus noster non potest applicare unum ad aliud, nisi vtrumque præcognoscat. ergo cognitio vniuersalis & singularis præcedit applicationem vniuersalem ad singularia. non ergo applicatio prædicta potest esse causa, quare intellectus noster singularia cognoscat.

¶ Præter. secundum Boet. in 5. de Consola. Philo sophia, quicquid potest virtus inferior, potest superior: sed v. ipse ibidem dicit, intellectus est supra imaginationem & imaginatio supra sensum, ergo cum sensus singularia cognoscat, & intellectus noster singularia cognoscere poterit.

Sed contra est, quod Boet. dicit, singulare est dum sentitur, vniuersale dum intelligitur.

Respond. Dicendum, quod quilibet actio sequitur conditionem formæ agentis, quæ est principium actionis: sicut cal factio mensuratur secundum modum caloris, similitudo autem cogniti, qua informatur potentia cognoscitiua, est principium cognitionis s. m. adu, sicut calor calefactionis, & ideo oportet, ut quilibet cognitio sit per modum formæ, quæ est in cognoscete: unde cum similitudo rei, quæ est in intellectu n. accipiat vt separata a materia, & ab oibus materialibus conditionibus, quæ sunt indiuiduationis principia, relinquatur, quæ intellectus n. per se loquendo singularia non cognoscat, sed vniuersalia tantum: omnis enim forma in quantum huiusmodi, vniuersalis est: nisi forte sit forma subsistens, quæ ex hoc ipso quod subsistit, incommunicabilis est: sed per accidens contingit quod intellectus noster singularia cognoscat: ut n. Philo. dicit in 3. de anima, phantasmata se habent ad intellectum nostrum sicut sensibilia ad sensum, vt colores, quæ sunt extra animam ad usum, unde sicut species, quæ est in sensu, abstrahitur a rebus ipsis & per eam cognitio sensus conueniatur ad ipsas res sensibiles: ita intellectus noster abstrahit speciem a phantasmatibus, & per eam cognitio eius quodammodo ad phantasmata conueniatur: sed tñ tantum interest quod similitudo, quæ est in sensu, abstrahitur a re vt ab obiecto cognoscibili, & ideo res ipsa per illam similitudinem recte cognoscitur, similitudo autem quæ est in intellectu, nõ abstrahitur a phantasmate sicut est ab obiecto cognoscibili, sed sicut a medio cognitionis per medium, quo sensus n. accipit similitudinem rei, quæ est in speculo dicitur in eam, nõ ut in

A rem quandam, sed ut in similitudinem rei, unde intellectus noster non directe ex specie, quam suscipit, fertur ad cognoscendum phantasma, sed ad cognoscendum rem cuius est phantasma: sed tamen per quandam reflexionem redit etiam in cognitionem ipsius phantasmatis, dum considerat naturam actus sui & speciei per quam intuetur, & eius a quo speciem abstrahit. Phantasmatis: sicut per similitudinem, quæ est in visu a speculo accepta directe fertur visus in cognitionem rei speculata: sed per quandam reuersionem fertur per eandem in ipsam similitudinem, quæ est in speculo. In quantum ergo intellectus noster per similitudinem, quam accepit a phantasmate, reflexitur in ipsum phantasma, a quo speciem abstrahit, quod est similitudo particularis, habet quandam cognitionem de singulari secundum continuationem quandam intellectus ad imaginationem.

Ad primum ergo dicendum, quod duplex est materia a qua fit abstractio, s. materia intelligibilis & sensibilis, ut patet in 7. Metæ. & dico intelligibile, vt quæ consideratur in natura continui: sensibile autem sicut materia naturalis: utraque autem dupliciter accipitur. s. ut signata, & vt nõ signata, & dicitur signata s. m. quod consideratur cum determinatione dimensionum harum. Vel illarum nõ signata autem quæ sine determinatione dimensionum consideratur. Secundo hoc igitur est sciendum, quod materia signata est indiuiduationis principium, a qua abstrahit omnis intellectus secundum quod dicitur abstrahere ab hic, & nunc: intellectus autem naturalis nõ abstrahit a materia sensibili non signata: considerat n. hominem, & carnem & os, in quorum definitione cadit sensibilis materia non signata: sed a materia sensibili totaliter abstrahit intellectus Mathematicus, non autem a materia intelligibili nõ signata. Vnde patet quod abstractio, quæ est communis omnium intellectuum, facit formam vniuersalem.

Ad secundum dicendum, quod s. m. Phil. in 3. de anima, nõ solum intellectus est mouens in nobis, sed etiam phantasma, per quod vniuersalis cognitio intellectus ad particulare operabile applicatur, vñ intellectus est quasi mouens remotum: sed ratio particularis & phantasmata sunt mouens proximum.

Ad tertium dicendum, quod homo cognoscit singularia per imaginationem & sensum, & ideo potest applicare vniuersalem cognitionem, quæ est in intellectu ad particulare, non enim proprie loquendo sensus aut intellectus cognoscunt: sed homo per utrumque, ut patet in 1. de anima.

Ad quartum dicendum, quod illud quod potest virtus inferior, potest etiam superior, non tamen eodem modo, sed nobiliori. vnde eandem rem quam cognoscit sensus, cognoscit & intellectus, nobiliori modo tamẽ, quia immaterialiter. & sic non sequitur quod sicut sensus singularia cognoscat, quod intellectus cognoscat.

ARTICVLVS VII.

Vtrum intellectus diuinus quecumque cognoscat precipue singularia, cognoscat non esse, vel nunc esse, ita quod attingat enuntiabilia.

Septimo queritur, utrum Deus cognoscat singularia. Respondeo esse vel nõ esse, per positionem Aug. super illius facta: & hoc est querere, utrum cognoscat enuntiabilia, & precipue circa singularia. Et ut quod nõ, quia intellectus diuinus semper se habet s. m. eandem dispositionem,

Com. 19. ro. mo. 3.

Ex com. 18. tom. 1.

Com. 6. r. 7.

dispositionē, & singulare secundum quod tunc est, & nūc non est, habet diuersam dispositionē. ergo intellectus diuinus non cognoscit singulare nūc esse, & nūc non esse.

¶ 2 Præter. Inter potentias animæ illæ quæ aequaliter se habent ad res præsentē, & absentē, ut imaginatio, non cognoscunt an res nūc sit, vel non sit: sed hoc cognoscunt illæ potentie, quæ non sunt rerū absentium, sicut præsentium, sicut sensus: sed intellectus diuinus eodē modo se habet ad res præsentē, & absentes ergo non cognoscit res nūc esse, vel non esse, sed cognoscit earum naturam simpliciter.

Sexto Met. c. 8. 10. 3.

¶ 3 Præter. Secundū Philo. in 6. Physi. compositio quæ significatur cū dicitur aliquid esse vel non esse, non est in rebus, sed in intellectu nostro tantū: sed in intellectu diuino non potest esse aliqua compositio. ergo non cognoscit rem esse, vel non esse.

August. tractatu 2. in Ioanem inter medium & fin. 10. 9.

¶ 4 Præter. Ioan. 1. dicitur. Quod factum est in ipso vita erat, quod exponens August. dicit, quod res creatæ sunt in Deo sicut arca in mētē artificis: sed arti sex per similitudinem arca: quæ habet in mētē sua, non cognoscit an arca sit, vel non sit. ergo nec Deus cognoscit singulare esse, vel non esse.

¶ 5 Præter. Quāto aliqua cognitio est nobilior, tāto diuina est cognitioni similior: sed cognitio intellectus, comprehendens definitiones rerū est nobilior, quā sensitiua cognitio: quia intellectus definiens ad interiora rei progreditur, sed sensus circa exteriora versatur. Cum igitur intellectus definiens non cognoscat an res sit, vel non sit, sed naturā rei simpliciter, sensus autē cognoscat, ut quod iste modus cognitionis sit Deo maxime attribuendus quia cognoscitur rei natura simpliciter, sine hoc quod sciatur res esse, vel non esse. ergo nec Deus cognoscit singulare nūc esse, vel non esse.

¶ 6 Præter. Deus cognoscit rem vnamquamque per ideā rei, quæ est apud ipsum: sed illa idea æqualiter se habet ad rem, siue sit, siue non sit, alias per eā futura non cognoscerentur ab eo. ergo Deus non cognoscit an res, sit vel non sit.

SED CONTRA, quanto aliqua cognitio est perfectior, tanto plures conditiones in re cognita comprehendit: sed diuina cognitio est perfectissima. ergo cognoscit rem secundum omnem cognitionem eius, & ita cognoscit eam esse, vel non esse.

Art. 4. huius quæ & art. 5. ad 9. arg.

¶ 2 Præter. Ut ex prædictis patet, Deus habet propriā, & distinctā cognitionē de rebus: sed non distincte cognosceret res nisi distingueret rem, quæ est, ab ea quæ non est. ergo scit rem esse, vel non esse.

RESPON. Dicendū, quod sicut essentia vniuersalis alicuius speciei, se habet ad omnia se accidentia illius speciei, ita se habet essentia singularis ad omnia accidentia propria illius singularis, cuiusmodi sunt omnia accidentia in eo inuenta: quia per hoc quod in ipso indiuiduant, efficiuntur ei propria. intellectus autē cognoscens essentia speciei per eam comprehendit omnia se accidentia illius speciei: quia secundum Philosophum omnis demonstrationis, per quā accidentia propria de subiecto concluduntur, principium est, quod quid est. unde & cognita propria essentia alicuius singularis, cognoscuntur omnia accidentia singularia illius, quod intellectus noster non potest: quia de essentia singulari est materia signata a qua intellectus non abstrahit: & ponere in eius definitione, si singulare definitionē habet. sed intellectus diuinus, quod est apprehensor materiae, comprehendit non solum essentiam vniuersalem speciei, sed etiā essentia singularē vniuersalem; indiuidui, & ideo cognoscit omnia accidentia, & cōmunia toti speciei

F & generi & propria vni cuiusque singulari, inter quæ vnum est tempus, in quo inuenitur vnum quodque singulare in rerum natura, secundum cuius determinationem dicitur nūc esse vel non esse. ideo Deus cognoscit de vnoquoque singulari, quod nūc est vel non est, & cognoscit omnia alia enuntiabilia quæ formari possunt, vel de vniuersalibus vel de indiuiduis: sed tamē differenter se habet circa hoc intellectus diuinus ab intellectu nostro: quia intellectus noster diuersas conceptiones format ad cognoscendū subiectum & accidens, & ad cognoscendū diuersa accidentia, & ideo discurrens cognitione substantiæ ad cognitionē accidentiæ, iterum ad hoc quod inherentiam vnius ad alterum cognoscat, componit alteram speciem cū altera, & vnit ea quodammodo, & sic in seipso enuntiabilia format: sed intellectus diuinus per vnum. Libertatem suam cognoscit omnes substantias, & omnia accidentia, & ideo nec discurrens de substantia in accidens, neque cōponit vnum cum altero: sed hoc eius quod in intellectu nostro est cōpositio speciei in intellectu diuino, est omnimoda vnitatis, & in hoc complexa incomplexa cognoscit, sicut multa simpliciter, & vnite, & materialia immaterialiter.

AD PRIMUM ergo dicendū, quod intellectus diuinus secundum vnum, & ideo cognoscit omnes dispositiones, quæ possunt variari in re, & ideo semper in vna dispositione manens ipse cognoscit omnes dispositiones rerum qualitercumque variatarum.

AD SECUNDUM dicendū, quod similitudo, quæ est in imaginatione, est similitudo ipsius reatum, non autem est similitudo ad cognoscendum tempus in quo res inuenitur: sicut autem est in intellectu diuino, & ideo non est simile.

AD TERTIUM dicendū, quod loco cōponitur, quod est in intellectu nostro, est vnitatis in intellectu nostro, compositio autē est quædam imitatio vnde & vniō dicitur. & sic patet quod Deus componendo verius essentialia cognoscit, quā ipse intellectus componens, & diuidens.

AD QUARTUM dicendū, quod arca quæ est in mētē artificis, non est similitudo omnium, quæ possunt arca conuenire, & ideo non est simile de cognitione artificis, & de cognitione diuina.

AD QUINTUM dicendū, quod qui cognoscit definitionē, cognoscit enuntiabilia in potentia, quæ per definitionem demonstrantur; in intellectu autē diuino non differt esse in actu, & posse, vnde et quo cognoscit essentias rerum, statim comprehendit omnia accidentia quæ consequuntur.

AD SEXTUM dicendū, quod illa idea quæ est in mente diuina, pro tanto se habet simpliciter ad rem, quacumque dispositione sit, quia est similitudo reatum, & ideo cognoscit de re in quacumque dispositione.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Deus non entia cognoscat.

OCTAuo quaeritur, vtrum Deus cognoscat reatum, & quæ nec sunt, nec erunt, nec inueniuntur, videtur quod non, quia sicut dicit Dion. in 5. capite de Diuinis nominibus, cognitiones non inueniunt nisi existentium; sed illud, quod nec est, nec erit, nec fuit, non est aliquo modo existens, ergo deo cognitio Dei esse non potest.

¶ 2 Præter. Omnis cognitio est per assimilationem cognoscentis ad cognitū; sed intellectus diuinus non potest

potest assimilari ad non ens, ergo non potest cognoscere non ens.

¶ 3 Præter. Cognitio Dei, est de reb. p ideas: sed non ens non est idea. ergo Deus non cognoscit non ens.

¶ 4 Præter. Quicquid Deus cognoscit, est in verbo eius: sed sicut dicit Anselmus i Monol. eius quod nec est, nec fuit, nec erit, non est aliquid verbum. ergo talia Deus non cognoscit.

¶ 5 Præter. Deus non cognoscit nisi verum: sed verum, & ens conuertuntur. ergo ea, quæ non sunt, Deus non cognoscit.

SED CONTRA, Roma. 4. vocat ea, quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt: sed non vocaret non entia nisi cognosceret. ergo cognoscit non entia.

RESPON. Dicendum, qd Deus habet cognitionem de rebus creatis per modum, quo artifex cognoscit artificiatum, qui est artificiatorum causa: unde in contraria habitudine habet se illa cognitio ad res cognititas, & nostra cognitio, nostra. cognitio, quia est a rebus accepta naturaliter est posteriori rebus: cognitio, autem creatoris de creaturis & artificis de artificiatum naturaliter præcedit res cognititas: remoto autem priori remouetur posteriori: sed non eodem modo. & inde est, qd scientia nostra de rebus naturalibus esse non potest, nisi res ipsæ præexistant, sed apud intellectum diuinum, vel artificis in differenter est cognitio rei, siue sit, siue non sit. Sed sciendum, qd artifex de operabili hæret duplicem cognitionem. scilicet speculatiuam, & practicam, speculatiuam quidem sit Theoricam cognitionem habet, cum rationes operis cognoscit sine hoc qd ad operandum per intentionem applicet: sed tunc proprie habet practicam cognitionem quando extendit per intentionem rationes operis ad operationis finem: & sic hoc medium diuiditur in Theoricam, & practicam, vt Auic. dicit. ex quo patet, qd cognitio artificis practica sequitur cognitionem eius speculatiuam, cum practica efficiatur per extensionem speculatiuam ad opus: remoto autem posteriori remanet prius. patet igitur quod apud artificem potest esse cognitio alicuius artificiatum, quandoq; quidam quod facere disponit, quoad opus; vero quod facere nunquam disponit, vt cum confingit aliquam formam artificiatum, vel artificis, quod facere non intendit: hoc autem artificiatum, quod facere nunquam disponit, non semper intuetur, vt in potentia sua existens, quia quandoq; excogitat tale artificium ad quod faciendum vires ei non suppetunt: sed considerat ipsum in fine suo, prout videt, qd posset ad talem finem per tale artificium deuenire, quia sic Phil. in 6. & 7. Ethic. fines in operabilibus sunt sicut principia in speculatiuis: unde sicut conclusiones cognoscuntur in principiis, ita artificiatum in finibus. Patet ergo qd Deus potest cognitionem habere aliquorum non entium: & horum quidem quorundam habet quasi practicam cognitionem. scilicet quæ sunt, vel fuerunt, vel erunt, quæ ex eius scientia secundum eius dispositionem procedunt: quorundam vero quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, quæ. scilicet nunquam facere disposuit, habet quidem speculatiuam cognitionem: & quamuis possit dici, qd intuetur ea in sua potentia, quia nihil est, quod ipse non possit: tamen accommodatius dicitur, qd intuetur ea in sua bonitate, quæ est finis omnium, quæ ab eo sunt secundum scilicet, qd intuetur multos alios modos esse communicationis proprie bonitatis, quam sit communicata rebus existentibus præteritis, presentibus vel futuris: quia omnes res creatæ eius bonitatem æquare non possunt quantumcumque de ea participare videantur.

A AD PRIMUM ergo dicendum, qd illa quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, sunt aliquo modo existentia in potentia Dei, sicut in principio actiuo: vel in bonitate eius sicut in causa finali.

AD SECUNDUM dicendum, qd cognitio quæ accipitur a rebus cognititis consistit in assimilatione passiuæ, per quæ cognoscens assimilatur rebus cognititis prius existentibus: sed cognitio, quæ est causa rerum cognitarum consistit in assimilatione actiuæ per quam cognoscens assimilatur sibi cognititi: & quia Deus potest sibi assimilare illud quod nondum est sibi assimilatum: ideo potest etiam non entis cognitionem habere.

AD TERTIUM dicendum, qd si idea sit forma cognitionis practice sicut magis est in communi vultu loquentium, sic non est idea nisi eorum, quæ vel fuerunt, vel sunt, vel erunt: si autem sit forma etiam speculatiue cognitionis sic nihil prohibet et aliorum, quæ non sunt, nec fuerunt, nec erunt, esse ideam.

AD QVARTUM dicendum, qd verbum nominatum potest etiam operatiuam patris, per quam scilicet omnia operatur, & ideo ad ea tantum se extendit verbum ad quod se extendit diuina operatio: unde & in Psal. 32. dicitur, Dixit & facta sunt. quamuis n. verbum alia cognoscat, non tamen est aliorum verbum.

AD QUINTUM dicendum, quod illa quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, secundum hoc habent veritatem secundum quod habent esse, prout scilicet in suo principio actiuo vel finali sunt, & sic etiam cognoscuntur a Deo.

ARTICVLVS IX.
Vtrum Deus infinita cognoscat.

NONO quaeritur vtrum Deus sciat infinita. Et videtur quod non, quia vt dicit Aug. 12. de Civitate Dei, Quicquid scitur scientis comprehensione finitur: sed infinitum secundum quod infinitum finiri non potest: ergo infinitum a Deo nescitur: sed dicendum, qd Deus scit infinita scientia simplicis notitiae, non autem scientia visionis.

¶ 2 Sed contra, omnis scientia perfecta comprehendit, & per consequens finit id quod scit: sed sicut scientia visionis in Deo est perfecta, ita scientia simplicis notitiae. ergo sicut scientia visionis non potest esse infinitorum, ita nec scientia simplicis notitiae.

¶ 3 Præter. Quicquid Deus cognoscit, per intellectum cognoscit: sed cognitio intellectus visio dicitur. ergo quicquid Deus cognoscit, scit per scientiam visionis. ergo per scientiam visionis nescit infinita: ergo nullo modo scit infinita.

¶ 4 Præter. Omnia quæ sunt cognita a Deo rationes in Deo sunt, & sunt actu in eo. si ergo infinita sunt scita a Deo, infinitæ rationes erunt actu in ipso, quod videtur impossibile.

¶ 5 Præter. Quicquid Deus scit, perfecte cognoscit: sed nihil perfecte cognoscitur nisi cognitio cognoscentis pertranseat vsque ad vltima rei. ergo quicquid Deus cognoscit quodammodo pertranseat illud: sed infinitum nullo modo potest pertranseat, neque a finito neque ab infinito. ergo Deus infinita nullo modo cognoscit.

¶ 6 Præter. Quicumque intuetur aliqua suo intuitu finit illa: sed quicquid Deus cognoscit, intuetur. ergo quod est infinitum ab eo cognosci non potest.

¶ 7 Præter. Si scientia Dei est infinitorum, ipsa etiam erit infinita: sed hoc esse non potest, cum omne infinitum sit imperfectum, vt probatur 3. Physic. ergo scientia Dei, nullo modo est infinitorum.

¶ 8 Præter. Quod repugnat definitioni infiniti, nullo modo potest infinito attribui: sed cognosci repugnat definitioni.

1. par. q. 14.
art. 12.
18. de Ciuit.
Dei cap. 12.
a medio text.

Co. 66. 10. 2.

Ca. 10. 101.
medan.

Cap. 8. 1 me.
180. 8. 11. 4.
op. 11. 11. 11. 11.
11. 11. 11. 11.

definitioni infiniti, quia infinitum est cuius quantitate accipientibus semper est aliquid ultra accipere, ut dicitur in 3. Physi. illud autem quod cognoscitur oportet a cognoscere accipi: nec plene cognoscitur cuius aliquid est extra cognoscitur, & sic patet, quod definitioni infiniti repugnat quod plene ab aliquo cognoscatur. cum ergo quicquid Deus cognoscit plene cognoscat, Deus infinita non cognoscat.

¶ 9 Præter. Scientia Dei est mensura rei scitæ: sed infiniti non potest esse aliqua mensura. ergo infinitum non cadit sub scientia Dei.

¶ 10 Præter. Nihil aliud est mensuratio, quam certificatio de mensurati quantitate. si ergo Deus cognosceret infinitum, sic sciret quantitatem eius, & mensuraret ipsum, quod est impossibile: quia infinitum in quantum infinitum est immensum. ergo Deus non cognoscit infinitum.

11. de civit. p. 1. c. 18. mo. 5.

SED CONTRA. Sicut dicit Augustinus. 11. de civitate Dei, quis infinitorum numerorum nullus sit numerus: non est tamen incomprehensibilis ei cuius scientia non est numerus. ergo Deus potest scire infinita.

¶ 2 Præter. Cum Deus nihil faciat incognitum, quicquid potest facere sciet: sed Deus potest facere infinita. ergo potest scire infinita.

¶ 3 Præter. Ad intelligendum aliquid requiritur immaterialitas ex parte intelligentis & ex parte intellecti, & coniunctio utriusque: sed intellectus diuinus in infinitum est immaterialior, quam aliquis intellectus creatus. ergo in infinitum est magis intellectivus: sed intellectus creatus potest in potentia infinita cognoscere. ergo diuinus poterit cognoscere infinita in actu.

¶ 4 Præter. Deus scit quæcumque sunt, erunt vel fuerunt: sed si mundus in infinitum duraret nunquam generatio finiretur, & sic erunt singularia infinita: hoc autem esset Deo possibile. ergo non est impossibile ipsum cognoscere infinita.

Quod est secundum per librum Arist. co. 18. in fine.

¶ 5 Præter. Sicut dicit Com. in 11. Metaphy. omnes proportionales & formæ quæ sunt in potentia in prima materia sunt in actu in primo motore, cuiusmodi consonat quod Augustinus dicit, quod rationes seminales sunt in prima materia, sed rationes causales sunt in Deo: sed in prima materia sunt infinitæ formæ in potentia, eo quod eius potentia passiva est infinita. ergo & in primo motore. si Deo sunt infinita in actu, sed quicquid est in actu in eo ipse cognoscit. ergo Deus cognoscit infinita.

¶ 6 Præter. Augustinus. 13. de civitate Dei contra Academicos disputans, qui negabant aliquid esse verum, ostendit quod non solum est numerosa multitudo verorum, sed et infinita per reduplicationem intellectus supra scriptum, vel etiam dictionis, ut si ego dicam verum, verum est me dicere verum, & verum est me dicere verum, & sic in infinitum: sed omnia vera Deus cognoscit. ergo Deus cognoscit infinita.

¶ 7 Præter. Quicquid est in Deo Deus est. ergo scientia Dei est ipse Deus: sed Deus quia infinitus est, nullo modo comprehenditur. ergo & scientia eius est infinita. ergo ipse infinitorum scientiam habet.

11. de civit. Dei. c. 18. mo. 5.

RESPON. Dicendum, quod sicut dicit Augustinus. 12. de civitate Dei, quidam volentes iudicare de intellectu diuino per modum intellectus nostri dixerunt, quod non potest cognoscere infinita, sicut nec nos: & ideo, cum ponerent cum cognoscere singularia, et cum hoc ponerent mundum æternum, sequerebatur quod esset reuolutio eorumdem secundum numerum in diuersis sæculis, quod penitus est absurdum. Unde dicendum, quod Deus infinita cognoscit, ut potest ostendi ex his quæ sunt supra determinata. Cum, si ipse sciat non solum quod fuerunt,

vel sunt, vel erunt, sed etiam omnia, quæ nata sunt eius bonitatem participare: cum huiusmodi infinita, eo quod sua bonitas est infinita, relinquitur quod ipse infinita cognoscit, quod qualiter considerandum est. Sciendum est igitur, quod secundum virtutem medij cognoscendi cognoscitur multa vel pauca se extendit. Sicut similitudo que recipitur in visu, est determinata secundum particulares conditiones rei, unde est distincta in cognitionem vnus rei: sed similitudo rei accepta in intellectu, est ab soluta a particularibus conditionibus: unde cum sic eleuatur, est distincta in plura. Et quia vna forma vniuersalis nata est ab infinitis singularibus participari: inde est quod intellectus noster quodammodo infinita cognoscit: sed quia similitudo, quæ est in intellectu, non ducit in cognitionem singularium quantum ad ea, quibus singularia adinuicem distinguunt, sed solum quantum ad naturam communem, inde est quod intelligitur respectum speciem, quam habet apud se non ergo est cognoscitius infinitorum, nisi in potentia, sed medium illud, quo Deus cognoscit, scilicet essentia sua, est infinitorum similitudo, quæ ipsam imitari possunt, nec tamen quantum ad id, quod commune est eis, sed quantum ad ea quibus adinuicem distinguunt, ut ex precedentibus patet: unde diuina scientia efficiatur habet ad infinita cognoscendum. Quomodo autem infinita cognoscit, hoc modo considerandum est: nihil enim prohibet infinitum esse aliquid vno modo, alio modo finitum, ut si aliquid corpus esse quod longitudine infinitum, sed latitudine finitum, & similiter potest esse in formis, ut si aliquid corpus in finitum ponamus esse albi, quantum ad albedinem extensiuam secundum quam dicitur quantitas accidentis erit infinita: quantitas autem per se, similitudo hominis esset finita. Et similiter est de quantitate forma corporis finiti: quia omnis forma recepta in aliqua materia finitur ad modum receptæ: de qua ita non habet intensionem infinitam. Insuper tamen sicut repugnat cognitioni, ita & repugnat definitioni, infinitum, nec cognoscitur nec transitur potest: nihilominus tamen si aliquid moueatur per viam finiti, sic perfecte cognoscitur potest. quia finiti ratio congruit quantitati secundum Philosophum. in alio omnis autem quantitas de sui ratione habet ordinem partium, sequitur quod tunc infinitum per modum finiti cognoscitur, quando apprehenditur pars per partem. unde si sic intellectus noster debet cognoscere corpus album, nullo modo cognoscere poterit ipsum perfecte, nec albedinem eius: si autem cognoscat naturam albedinis vel corporis, inuenitur in corpore infinito, sic cognoscit infinitum perfecte quantum ad omnes partes eius, tamen per viam finiti. & sic possibile est, ut intellectus noster quodammodo infinitum cognoscit perfecte cognoscat, sed infinita discrete nullo modo, eo quod non potest per viam speciem multam cognoscere: & inde est quod si multa debet considerare oportet quod vnum post alterum cognoscat. & in quantitate discretam per viam quantitatis continuam cognoscat. unde si cognosceret infinitam multitudinem in actu, sequeretur, quod cognosceret infinitum per viam finiti, quod est impossibile. Sed dicitur

nus intellectus per vnā speciē cognoscit oīa : vnde A
simul & vno intuitu est eius cognitio de oībus, &
sic nō cognoscit multitudinem fm ordinē partiū
multitudinis, & sic pōt infinitā multitudinē cogno-
scere nō p viā infiniti. s. n. per viā infiniti cognosce-
ret, vt acciperet partē multitudinis post partem, nū
quam veniret ad finē, vnde nō pfecte cognosceret.
vnde concedo simpliciter, q̄ Deus cognoscit actū
infinita absolute, nec ipsā infinita adaequantē intel-
lectū eius, sicut ipse a se cognitus suū intellectū adae-
quat, q̄a cōsētia in infinitis creatis est finita, quasi in-
tēsiue, sicut albedo in corpore infinito, essentia autē
Dei est infinita oībus modis: & fm hoc oīa infini-
ta sunt Deo finita, & sunt cōprehensibilia ab ipso.

AD PRIMVM ergo dicendū, q̄ fm hoc dī aliquid
finitū a sciente, quia scitur quod intellectum sciētis
non excedit, vt aliquid eius sit extra intellectum
scientis: sic enim habet se ad intellectum sciētis per
modum finiti, nec est inconueniens hoc accidere
de infinito quod non per viam infiniti scitur.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ sciētia simplicis noti-
tiae & visionis nullā differentia importat ex parte
sciētis: sed solū ex parte rei scitae: dī. n. scientia visi-
onis in Deo ad similitudinem visus corporalis, q̄ res
extra se positas intuet: vnde per scientiam visionis
Deus scire non dicitur, nisi quā suū extra ipsum, q̄
sunt vel praesentia vel praeterita uel futura: sed scien-
tia simplicis notitiae, ut supra probatum est, etiam
est eorum quae nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, nec
alio modo scit Deus ista & illa. vnde non est ex par-
te sciētiae quod Deus infinita non videat: sed ex
parte ipsorum visibilibus quae non sunt: si vero esse
pōnerentur infinita uel actu uel successiue, procul-
dubio ea Deus cognosceret scientia uisionis.

AD TERTIVM dicendū, q̄ visus proprie est quidā
corporalis sensus: vnde si nomē visionis ad immate-
riale cognitionē transferat, hoc non erit nisi meta-
phorice, in talibus aut locutionibus fm diuersas si-
militudines in rebus repetitas diuersa est veritatis
rō: vnde nihil prohibet aliquando omnem scientiā
diuinam uisionem dici: aliquādo vero solam illam,
quae est praesentium praeteritorum & futurorum.

AD QVARTVM dicendū, quod ipse Deus per
suam essentiam est similitudo rerum omnium &
propria vniuersiuitatis. vnde in Deo non dicuntur
esse plures rationes rerum nisi secundum diuersos
respectus eius ad diuersas creaturas, qui quidem re-
spectus sunt relationes rationis tantum: non autem
est inconueniens relationes rationis multiplicari in
infinitum, vt Auic. dicit in Metaphysica sua.

AD QVINTVM dicendū, q̄ per transitio importat
motum de vno in aliud, & quia Deus non discurrē-
do cognoscit omnes partes infiniti, siue cōtinui si-
ue discreti: sed vno simplici intuitu perfecte infini-
tum cognoscit, nec tamen infinitum intelligendo
pertransit. Ad sextum dicendū, sicut ad primum.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ ratio illa procedit de
infinito priuatiue dicto: quod solū in quantitati-
bus inuenitur, omne enim priuatiue dictum est im-
perfectum, non autem procedit de infinito negati-
ue dicto: quomodo Deus infinitus dicitur: hoc enim
perfectum est, ut aliquid per nihil terminetur.

AD OCTAVVM dicendū, q̄ rō illa pbat q̄ infinitum
cognosci nō pōt p viā infiniti, q̄a quamcumq; par-
tē quantitatis eius acceperis cuiuscūque mensurae
semper erit aliqd accipere de ipso: sed Deus non hoc
mō cognoscit infinitū ut trācat de parte in partē.

AD NONVM dicendum, q̄ illud quod est infinitū
quantitate, habet esse finitū, vt dictum est, & secun-
dum hoc diuina scientia potest esse infiniti mensura.

AD X. DICENDū, q̄ rō mensurationis cōsistit in hoc,
q̄ fiat certitudo de quāritate alicuius determinata:
sic autē Deus infinitū nō cognoscit, vt sciat aliqd
eius quantitatē determinatā: quia eam non habet.
vnde non repugnat rōni infiniti, q̄ ad Deo sciatur.

ARTICVLVS X.

Utrum infinita Deus efficere possit.

DEIMO quaritur, & fuit quāsitū incidēt, vtrū
Deus possit facere infinita. & vī q̄ sic, rationes
enim in mente diuina existētēs sunt factiue rerum,
nec vna impedit aliam a sua actione. cum ergo sint
infinitae rationes in mente diuina, possunt ex eis cō-
sequi infiniti effectus diuina potentia exequente.

¶ 2. Præt. Potentia creatoris in infinitum excedit
potentiam creaturae: sed de potentia creaturae est,
vt producatur infinita successiue. ergo simul Deus
potest producere infinita.

¶ 3. Præt. Frustra est potentia quae non reducit ad
actum, & maxime si ad actum reduci non possit: sed
potentia Dei infinitorum est. ergo frustra esset talis
potentia, nisi actu posset facere infinita.

SED CONTRA est, q̄ Seneca dicit, Idea est exēplar
rerum quae naturaliter sunt: sed non possunt natu-
raliter esse infinita, & ita nec fieri, vt videtur, quia
quod non potest esse, nec fieri, ergo in Deo infini-
torum non erit idea: sed Deus nihil potest operari
nisi per ideā. ergo Deus nō potest operari infinita.

¶ 2. Præt. Cū dī Deus creare res, nihil nouū ex parte
creantis ponitur: sed ex parte creaturae tātū, vñ hoc
idē vī esse dictū Deū creare res, q̄d res exire in esse
a Deo. ergo eadē rōne Deū posse creare res, idē est
q̄d res posse exire in esse a Deo: sed res infinita non
pōt fieri, quia non est in creatura potentia ad actū
infinitum. ergo nec Deus pōt infinita actu facere.

RESPON. Dicendum, q̄ dupliciter inuenitur infi-
niti distinctio: vno modo distinguitur per potētiam
& actum: & dī infinitum potentia, q̄d semper in suc-
cessione cōsistit, vt in generatione corporum, &
in diuisione cōtinui, in quibus omnibus est poten-
tia ad infinitū semper vno post aliud accepto: actu
autem infinitum, sicut si pōneremus lineam termi-
nis carentem. Alio modo, distinguitur infinitum in
per se & per accidēs, cuius distinctionis intellectus
hoc modo patet: infiniti enim ratio, vt dictum est,

quantitati cōgruit, quantitas autem per prius dicitur
de discreta quantitate, quā de continua & ideo
ad videndum qualiter sit per se & per accidēs infini-
tum, cōsiderandum est, q̄ multitudo quāq; requiritur
per se, quandoq; vero per accidēs tantū: per
se quidem multitudo requiritur, vt patet in causis
ordinatis & effectibus, quorum vnum habet depen-
dētiam essentialē ad aliud: sicut anima mouet calo-
rem naturalē, quo mouentur nervi & musculi,

quibus mouētur manus, quae mouent baculū, quo
mouetur lapis: in his. n. quodlibet posteriorū per se
dependet a quolibet praecedentiū: sed per accidēs
multitudo inuenitur, q̄n omnia, quae in multitudine
cōtinentur quasi loco vnius ponuntur, & indiffe-
rēter se habēt siue sit vnū, siue multa, siue pauciora,
sicut si aedificator facit domū, in cuius factione plu-
res ferrae cōsumūtur successiue. multitudo ferrarū
nō requirit ad factionē domū, nisi p accidēs ex hoc
q̄ vna nō pōt semp durare, nec differt aliqd ad do-
mū quotcūq; ponant, vñ nec vna earū habet depē-
dentiam.

Quaest. disp. S. Tho. QQ den.

In corp. sect.

1. par. q. 15. art. 3.

Lib. 8. epist. 66. par. 1. au. te. me.

Art. proccū.

Art. proccū.

Lib. 3. par. 1. au. te. me.

dentiam ad aliam: sicut erat quod multitudo requirebatur per se. Secundum hoc ergo, de infinito varia opinioniones processerunt. Quidam, in antiqui Philosophi posuerunt infinitum in actu non solum per accidens, sed per se, volentes quod infinitum esset de necessitate eius quod ponebant principium, unde etiam processum causarum in infinitum ponebant: sed hanc opinionem Philosophi reprobat in 2. Meta. & in 3. Phy.

A comment. v. vique ad 13. tom. 3. & 8. Phy. comm. 84. tom. 3.

Alij vero Aristotelem sequentes concesserunt, quod infinitum per se inueniri non potest neque in actu, neque in potentia: quia non est possibile quod aliquid essentialiter dependeat ab infinitis: sic enim eius esse non quia completetur: sed infinitum per accidens posuerunt non solum esse in potentia, sed in actu: unde Algazel in sua Metaphysica, ponit animas humanas a corporibus separatas esse infinitas, quia hoc secundum ipsum sequitur, ex hoc quod mundus secundum ipsum est aternus: nec hoc inconueniens reputat, eo quod animarum adiunctum non est aliqua dependentia, unde in multitudine illarum animarum non inuenitur infinitum nisi per accidens. Quidam vero posuerunt quod infinitum actu, nec per se, nec per accidens esse potest: sed solum infinitum in potentia, quod in successione consistit: ut dicitur in 5. Physic. & hanc est positio Comment. in 2. Meta. sed hoc quod infinitum esse actu non possit, potest contingere ex duobus: vel quia esse actu repugnat infinito ex hoc ipso, quod infinitum est, vel propter aliquid aliud, sicut moueri repugnat triangulo plumbeo, non quia triangulus, sed quia plumbeus: si ergo infinitum actu esse possit secundum rei naturam, secundum eam opinionem, vel si etiam esse non possit impedire aliquo alio, quam ipsa ratione infiniti, dico quod Deus potest facere infinitum actu esse: si autem actu esse repugnet infinito secundum rationem suam, tunc Deus hoc facere non potest, sicut non potest facere hominem esse animal irrationale, quia hoc esset contradictoria simul esse. Vtrum autem esse actu repugnet infinito secundum rationem suam vel non, quia incidet hic motum est, discutendum alias relinquatur ad praesens.

Comment. 11.

Ad argumenta autem vtriusque partis respondendum. Ad primum ergo dicendum, quod rationes quae sunt in mente diuina, non producuntur in creatura secundum modum quo sunt in Deo, sed secundum modum, quem patitur ratio creaturae: unde quis sunt immateriales, tamen ex eis res in esse materialia producuntur: si ergo de ratione infiniti sit, quod non sit simul in actu, sed in successione, ut Philosophi dicunt: tunc rationes infinitae quae sunt in mente diuina non possunt se in creaturis conficere omnes simul, sed secundum successione, & sic non sequitur esse infinita actu.

Ad secundum dicendum, quod virtus creaturae dicitur aliquid non posse dupliciter: vno modo, ex virtutis defectu, & tunc de eo quod creatura non potest, recte arguitur quod Deus possit. Alio modo, ex eo quod illud quod creatura impossibile dicitur in seipso, quandam repugnantiam continet, & hoc sicut nec creaturae sic nec Deo est possibile, ut contradictoria esse simul, & de talibus erit impossibile infinitum esse actu, si esse actu rationi infiniti repugnet.

Comment. 26. tom. 3.

Ad tertium dicendum, quod frustra est quod non pertinet finem ad quem est, ut dicitur 2. Physic. unde ex hoc quod potentia non reducitur ad actum, non dicitur esse frustra, nisi in quantum effectus eius, vel ipse actus diuersus ab ea existens est potentiae finis: nullus autem diuinae potentiae effectus est finis ipsius, nec actus eius est diuersus ab eo, & ideo ratio non procedit.

Ad primum vero quod obicitur in contrarium dicendum, quod quamuis secundum naturam non possint esse infinita simul, possunt tamen fieri, quae esse infinita non: consistit in simul essendo: sicut dicitur: nec tamen sequitur quod Deus sola illa potest facere quae naturaliter sunt: idem enim secundum praedictam assignationem accipitur secundum praedictam cognitionem quae est ex hoc quod determinatur a diuina voluntate ad actum: potest enim Deus voluntate sua multa alia facere, quam quae ab ipso determinata sunt.

Ad secundum dicendum, quod quamuis in creatione nihil sit nouum nisi quod est ex parte creaturae, tamen creationis nomen non solum hoc importat, sed etiam quod est ex parte Dei: significat enim diuinam adionem quae est sua essentia, & conuenit effectum qui est in creatura, qui est acceptus a Deo: unde non sequitur quod Deus in creatura potest aliquid idem sit quod aliquid potest creatura: sed alias antequam creatura esset nihil creatura potest, nisi creaturae potentia praexistere, quod est potestate materiam aeternam: unde quamuis potentia creaturae non sit ad hoc quod sit infinita actu, tamen hoc remouet quod Deus possit infinita actu facere.

Ad tertium dicendum, quod quae sunt in mente diuina, non producuntur in creatura secundum modum quo sunt in Deo, sed secundum modum, quem patitur ratio creaturae: unde quis sunt immateriales, tamen ex eis res in esse materialia producuntur: si ergo de ratione infiniti sit, quod non sit simul in actu, sed in successione, ut Philosophi dicunt: tunc rationes infinitae quae sunt in mente diuina non possunt se in creaturis conficere omnes simul, sed secundum successione, & sic non sequitur esse infinita actu.

Ad primum ergo dicendum, quod rationes quae sunt in mente diuina, non producuntur in creatura secundum modum quo sunt in Deo, sed secundum modum, quem patitur ratio creaturae: unde quis sunt immateriales, tamen ex eis res in esse materialia producuntur: si ergo de ratione infiniti sit, quod non sit simul in actu, sed in successione, ut Philosophi dicunt: tunc rationes infinitae quae sunt in mente diuina non possunt se in creaturis conficere omnes simul, sed secundum successione, & sic non sequitur esse infinita actu.

Ad secundum dicendum, quod virtus creaturae dicitur aliquid non posse dupliciter: vno modo, ex virtutis defectu, & tunc de eo quod creatura non potest, recte arguitur quod Deus possit. Alio modo, ex eo quod illud quod creatura impossibile dicitur in seipso, quandam repugnantiam continet, & hoc sicut nec creaturae sic nec Deo est possibile, ut contradictoria esse simul, & de talibus erit impossibile infinitum esse actu, si esse actu rationi infiniti repugnet.

quorum alterū est conseruatiuum, alterū significa-
tiuum sanitatis: sed creaturę & Deus nō hoc modo
se habent, neq; q̄ vnum ponatur in definitione alte-
rius, neque q̄ aliquid idem ponatur in definitione
vtriusque, eo q̄ sic Deus definitionē haberet. ergo
videtur q̄ nihil secundum analogiam dici possit
de Deo & creaturis, & ita restat quod pure æquiuo-
ce dicatur, quicquid de eis communiter dicitur.

¶ 7 Præ. Magis differt substantia & accidens, q̄ duæ
species substantiar: sed idem nomen impositum ad
significandum duas species substantiar secundum
propria vtriusq; rationem, pure æquiuoce de his
dicitur, sicut hoc nomen canis de caelesti latrabili
& marino. ergo multo fortius si unum nomen im-
ponatur substantiæ & accidenti: sed nostra scientia
est accidens, diuina autem substantia. ergo nomen
scientiæ de vtraque pure dicitur æquiuoce.

¶ 8 Præ. Scientia nostra non est nisi quædam ima-
go diuinæ scientiæ: sed nomen rei non conuenit
imagini nisi æquiuoce. ergo scientia æquiuoce dici-
tur de scientia Dei & nostra.

SED CONTRA, est q̄ Philo. dicit in 5. Meta. q̄ id,
est perfectum simpliciter, in quo omnium generū
perfectiones inueniuntur: & hoc est Deus, vt Com-
mētator ibi dicit: sed perfectiones aliorum generū
non dicerentur inueniri in ipso, nisi aliqua similitu-
do esset perfectionis ipsius ad aliorum generum p-
fectiones. ergo creaturæ ad eum est aliqua similitu-
do: non ergo pure æquiuoce dicitur scientia, uel
quicquid aliud dicitur de creatura & de Deo.

¶ 2 Præ. Genes. dicitur. Faciamus hominem ad
similitudinem & imaginem nostram. ergo est ali-
qua similitudo creaturæ ad Deum.

RESPON. Dicendum, q̄ impossibile est aliqd uni-
uocè predicari de creatura & Deo: in omnibus enim
vniuocis cōmunis est rō nominis vtriusq; eorum, de
quibus nomen uniuoce prædicatur: & sic quātum
ad illius nominis rōnē vniuoca in aliquo æqualia
sunt: quāuis s̄m esse vnum altero possit esse prius,
vel postterius, sicut in rōnē numeri omnes numeri
sunt æquales, quāuis secundum nomen rei vnus
altero prior sit: creatura autē, quantum eūque imi-
tetur Deum, non pōt pertinere ad hoc, vt eadem
rōne aliquid sibi conueniat & Deo: illa enim quæ
secundum eandem rōnem sunt in diuersis, sunt eis
communia s̄m rationē substantiar, siue quidditatis,
sed sunt distincta s̄m esse: quicquid autē est in Deo,
hoc est suum proprium esse, sicut. n. essentia in eo
est idem quod esse, ita scientia idē est quod scientē
esse in eo: vnde cum esse, quod est proprium vnus
rei, non possit alteri cōmunicari, impossibile est q̄
creatura pertingat ad eandem rationem habendi
aliqd quod habet Deus: sicut impossibile est quod
ad idem esse perueniat, similiter etiam in nobis ef-
fet: si enim in Petro non differret homo & homi-
nem esse, impossibile esset quod homo vniuoce di-
ceretur de Petro & Paulo, q̄bus est esse diuersum:
nec tamē potest dici, quod omnino æquiuoce præ-
dicetur quicquid de Deo & creatura dicitur: quia si
non esset aliqua cōuenientia creaturę ad Deum se-
cundum rem, sua essentia non esset creaturarum
similitudo, & ita cognoscendo essentiam suam nō
cognosceret creaturas: similiter etiā nec nos ex re-
bus creatis in cognitionē Dei peruenire possemus,
nec nominum quę creaturis aptant, vnū magis de
eo dicendum esset quam aliud: quia ex æquiuocis
non differt quodcūque nomen imponatur, ex quo

nulla rei conuenientia attenditur. Vnde dicendum
est, q̄ nec omnino vniuoce, nec pure æquiuoce no-
men scientiæ de scientia Dei & nostra prædicatur:
sed secundum analogiam, quod nihil est aliud dictū,
quā secundum proportionem, conuenientia. n. se-
cundum proportionem potest esse duplex, & secū-
dum hoc duplex attenditur analogiæ communitas:
est. n. quædam conuenientia inter ipsa, quorum est
adiuicem proportio, eo q̄ habent determinatā di-
stantiam, vel aliam habitudinē adiuicē, sicut bina-
rius cum vnitatem, eo q̄ est eius duplum: cōueniētia
etiā q̄nq; attenditur duorum adiuicem, inter quæ
nō sit proportio: sed magis similitudo duarum ad-
iuicē proportionū, sicut senarius conuenit cum
quaternario ex hoc, q̄ sicut senarius est duplum ter-
narij, ita quaternarius binarij. prima ergo cōuenien-
tia est proportionis, secunda autem proportionali-
tatis: vnde & secundum modum primæ cōueniētiæ
inuenimus aliquid analogice dictū de duobus, quo-
rum vnū ad alterum habitudinē habet, sicut ens dī
de substantiā & accidente ex habitudine, quā substan-
tia & accidens habent, & sanum dī de vrina & ani-
mali, ex eo q̄ vrina habet aliquā similitudinē ad sani-
tatem animalis. Q̄nque vero dī aliquid analogice
secundo modo cōuenientiar, sicut nomen visus dī
de visu corporali & intellectu, eo q̄ sicut visus est in
oculo, ita intellectus est in mente. Quia ergo in his,
quæ primo modo analogice dicuntur, oportet esse
aliquam determinatā habitudinē inter ea, qui-
bus est aliquid per analogiam cōe, impossibile est
aliquid per hunc modum analogiæ dici de Deo, &
creatura, quia nulla creatura habet talem habitudi-
nem ad Deū, per quam possit diuina perfectio de-
terminari: sed in alio modo analogiæ nulla determi-
nata habitudo attenditur inter ea, quibus est aliquid
per analogiam cōmune: & ideo secundū illum mo-
dum nihil prohibet aliquod nomen analogice dici
de Deo & creatura: sed tñ hoc dupliciter contingit:
quandoque enim illud nomen importat aliquid ex
principali significatione in quo non potest attendi
cōueniētia inter Deum & creaturam, etiam modo
prædicto, sicut est in oibus quæ symbolice de Deo
dicuntur, vt cum dicitur leo, vel sol, vel huiusmodi,
quia in horum definitione cadit materia, quæ Deo
attribui nō pōt: q̄nque vero nomen, quod de Deo
& creatura dicitur, nihil importat ex principali si-
gnificato, secundū q̄ non possit attendi prædictus
conuenientiar modus inter creaturam & Deum, si-
cut sunt omnia, in quorum definitione non claudi-
tur defectus, nec dependet a materia secundū esse,
vt ens bonum, & alia huiusmodi.

AD PRIMUM ergo dicendū, q̄ sicut Dionys. dicit
11. cap. de diuinis nominibus. Deus nullo modo
similis creaturis dicendus est: sed creaturæ similes
possunt dici Deo aliquo modo, quod. n. ad imitatio-
nem alicuius fit, si perfecte id imitur simpliciter
pōt ei simile dici: sed non econuerso: quia homo
non dī suæ imagini similis, sed econuerso: si autem
imperfecte imitur, tunc pōt dici simile & dissimi-
le id, quod imitatur ei, ad cuius imitationem fit si-
mile, secundū q̄ representat: sed non simile inquan-
tum a perfecta representatione deficit: & ideo sa-
era scriptura Deū creaturis esse similem omnibus
modis negat: sed creaturam esse similem Deo q̄nque
quidem concedit, quādoque autem negat: cōcedit
cum dicit hominem ad similitudinem Dei factum:
sed negat cum dicit, Deus quis similis erit tibi?

Quæst. disp. S. Tho. Q 2 A 2

Comen. 31.
vmo 3. &
Com. code
192.11.

Cap. 9. de di.
no. a medio
precepte.
D. 1149.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ Philof. in 2. Topi. ponit duplicē modū similitudinis: vnū q̄ inuenitur in diuersis generibus, & hic attenditur secundū proportionem vel proportionalitatē, vt q̄n alterum se habet ad alterum, sicut aliud ad aliud, vt ipse ibidē dicit. Aliū modum in his quæ sunt eiusdē generis, vt q̄n idem diuersis inest similitudo determinatam habitudinem quæ primo modo est, sed solum quæ secundo modo: vnde non oportet quod primus modus similitudinis a Deo remoueat respectu creaturæ.

AD TERTIVM dicendū, quod obiectio illa procedit de similitudine secundi modi, quam concedimus creaturæ ad Deum non esse.

AD QVARTVM dicendū, q̄ similitudo quæ attenditur ex eo q̄ aliqua duo participant vnum, vel ex eo quod vnum habet aptitudinē determinatam ad aliud, ex qua. sex vno alterum comprehendī possit per intellectum diminiuit distantiam; non autem similitudo quæ est secundum conuenientiam proportionum: talis, n. similitudo similiter inuenitur in multum, vel parum distantibus, nō enim est maior similitudo proportionalitatis inter duo & vnum, & sex, & tria, quā inter duo & vnum, & centum & quinquaginta, & ideo infinita distantia creaturæ ad Deum similitudinem prædictam non tollit.

AD QVINTVM dicendū, q̄ enti & nō enti aliqd secundū analogiam conuenit, quia ipsum non ens, ens dicitur analogice, vt patet in 4. Metaph. vnde naturæ distantia quæ est inter creaturam & Deum, communitatem analogiæ impedire non potest.

AD SEXTVM dicendū, q̄ ratio illa procedit de communitate analogiæ quæ accipitur secundū determinatam habitudinem vnus ad alterum, tunc enim oportet q̄ vnū in definitione alterius ponat, sicut substantia in definitione accidentis, vel aliquid vnum in definitione duorum, ex eo quod vtraque dicitur per habitudinem ad vnum, sicut substantia in definitione quantitatis & qualitatis.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ quæ inter duas species substantiæ sit maior conuenientia, q̄ inter accidens, & substantiam, nō possibile est, vt nomen nō imponatur illis speciebus diuersis, secundū considerationē alicuius conuenientiæ quæ sit inter ea, & tunc erit nomen pure equiuocum, nomen vero quod conuenit substantiæ & accidenti, potest esse impostum secundam considerationē alicuius conuenientiæ inter ea: vnde non erit æquiuocum, sed analogum.

AD OCTAVVM dicendū, quod hoc nomen animal imponitur non ad significandum figuram exteriorē in qua pictura imitatur animal verum, sed ad significandum naturam in qua pictura non imitatur, & ideo nomen animalis de vero & picto equiuoce est, sed nomen scientiæ conuenit creaturæ & creatori s̄m id in quo creatura creatorem imitatur, & ideo non oīno equiuoce prædicatur de vtroque.

ARTICVLVS XII.

Verum Deus singularia futura contingentia cognoscat.

1. par. q. 14. art. 13.

Ca. vlt. co. 3.

DODECIMO quærit, vtrum Deus sciat singularia futura contingentia, & v̄ q̄ non, Nihil enim potest sciri si verū, vt dicitur in 1. Poste. sed in contingentibus singularibus & futuris nō est veritas determinata, vt dicitur lib. 1. Periher. ergo Deus nō habet sciētā de futuris singularibus contingentibus, ¶ 2 Præ. Illud ad quod sequitur impossibile, est impossibile: sed ad hoc q̄ Deus sciat singulare contingens & futurū, sequitur impossibile, scilicet q̄ scien-

Fria Dei fallitur, ergo impossibile est q̄ sciat singulare contingens futurum. Probatio mediæ: dicitur q̄ Deus sciat aliquod futurū contingens singulare, vt Petrum sedere, aut ergo possibile est Petrū nō sedere, aut nō est possibile: si non est possibile, ergo impossibile est Petrum non sedere, ergo Petrū sedere est necessarium: datum autem fuerat q̄ esset contingens: si autem sit possibile non sedere, hoc posito non debet sequi aliquod inconueniens: sequitur autem quod scientia Dei fallitur, ergo non erit impossibile scientiam Dei falli. Sed dicendum, quod id, quod contingens est in se, in Deo est necessarium.

G ¶ 3 Sed contra, Quod in se est contingens, non est necessarium quo ad Deum, nisi secundum quod est in ipso: sed secundum quod est in ipso, non est distinctum ab eo: si igitur nō est scitum a Deo nisi secundum quod est necessarium, non est scitum ab eo secundum quod est ab eo distinctum.

¶ 4 Præ. Secundū Phil. in 1. Prio ex maiori de necessario, & minori de inesse nō sequi cōclusio de necessario: sed hæc est vera, oē scitū a Deo necesse est esse sed nullū contingēs necesse est esse, ergo nullū cōtingēs scit a Deo. Sed dicendū, q̄ tū d̄r oē scitum a Deo necesse est esse, non importatur necessitas ex parte creaturæ, sed ex parte Dei scientis solum.

¶ 5 Sed contra, Cum dicitur, omne scitum a Deo necesse est esse, necessitas attribuitur supposito dicti, sed suppositum dicti est illud quod est scitum a Deo; non ipse sciens Deus, ergo non importatur per hoc necessitas nisi ex parte rei scite.

¶ 6 Præ. Quāto aliqua cognitio est certior in nobis, tāto minus potest esse de cōtingētib; scitria. n. non est nisi de necessarijs, quia certior est opinio, quæ potest esse de contingentibus; sed scientia Dei est certissima, ergo non potest esse nisi de necessarijs.

¶ 7 Præ. In omni vera cōditionali, si antecedens est necessarium absolute, & cōsequēs est necessarium absolute, sed ista cōditionalis est vera, si aliqd est scitum a Deo, illud erit: cum ergo hoc antecedēs, hoc est scitū a Deo, sit absolute necessarium, & cōsequēs erit absolute necessarium, ergo oē qd̄ est scitū a Deo, necesse est absolute esse: q̄ autē hoc sit necessarium absolute, hoc est scitū a Deo, sic pbat: hoc est quoddam dictum de præterito: sed omne dictum de præterito si est verum, est necessarium, quia quod fuit, non potest non fuisse, ergo est absolute necessarium.

¶ 8 Præ. Omne æternum necessarium est: sed omne quod Deus sciuit ab æterno sciuit, ergo cum sciuisse, est necessarium absolute.

¶ 9 Præ. Vnumquodq; sicut se hēt ad esse, sic se hēt ad verum: sed futura contingentia nō habent esse, ergo nec veritatē, ergo non potest de eis esse scitria.

¶ 10 Præ. Secundum Phil. in 4. Meta. qui non intelligit vnum determinatum, nihil intelligit: sed futurum contingens, quia est maxime ad vtumlibet, nullo modo est determinatum, nec in se nec in sua causa, ergo nullo modo potest de eo esse scientia.

¶ 11 Præ. Hugo de sancto Viā. in lib. de Sacramentis dicit, q̄ Deus nihil cognoscit extra se, qui habet omnia apud se; sed nihil est contingens nisi extra ipsum, in eo enim nihil est potentialitatis, ergo nullo modo ipse futurum contingens cognoscit.

¶ 12 Præ. Per mediū necessarium nō potest cognosci aliqd̄ cōtingēs, q̄ si mediū est necessarium, & cōclusio erit necessaria: sed Deus cognoscit oīa p̄ mediū, qd̄ est sua essentia, ergo cū hoc mediū sit necessarium, v̄ q̄ non possit aliquod contingens cognoscere, S 2 p

SED CONTRA est, q̄ in Ps̄al. 3. 2. d̄r, Qui finxit singul
 latim corda eorū, qui intelligit oīa opera eorū: sed
 opera hominū sunt cōtingentia, cum depēdeant a
 libe. arbi. ergo futura cōtingentia cognoscit Deus.
 ¶ 2. Præ. Omne necessariū scitur a Deo: sed omne
 contingens est necessariū secundum q̄ refertur
 ad diuinam cognitionem, vt dicit Boet. in 3. de Cō
 sola. ergo omne contingens est scitum a Deo.
 ¶ 3. Præ. Aug. dicit quod scit mutabilia immutabi
 liter: sed ex hoc est aliquod contingens q̄ est muta
 bile, quia cōtingens dicitur quod potest esse & nō
 esse. ergo Deus scit contingentia immutabiliter.
 ¶ 4. Præ. Deus cognoscit res in quantum est causa
 earum: sed Deus non tantum est causa necessariorū,
 sed etiam contingentium. ergo tam necessa
 ria quam contingentia cognoscit.
 ¶ 5. Præ. Secundum hoc cognoscit Deus res. s̄m q̄
 ipse est exemplar omnium rerum: sed exemplar diu
 num quod est contingentium & mutabilium, p̄or
 esse immutabile, sicut & materialū est immateria
 le. & compositorum simplex. ergo v̄r q̄ sicut Deus
 cognoscit composita & materialia, quāuis ipse
 sit immaterialis & simplex, ita cognoscit cōtingen
 tia, licet contingentia in eo locum non habeant.
 ¶ 6. Præ. Scire est causam rei cognoscere: sed Deus
 scit omnium contingentium causas, scit. n. seipsū
 qui est causa omnium. ergo ipse scit contingentia.
 Respon. Dicendum, q̄ circa hanc quæstionē di
 uerimode est erratum. Quidam n. de diuina sciētia
 iudicare volentes ad modum scientiæ nostræ. dixē
 runt q̄ Deus futura contingentia non cognoscit:
 sed hoc non potest esse, quia secundum hoc nō ha
 beret providentiam de rebus humanis, quæ contin
 genter eueniunt. & ideo alij dixerunt, q̄ Deus om
 nium futurorum scientiam habet, sed cuncta ex ne
 cessitate eueniunt, alias scientia Dei falleretur de
 eis: sed hoc esse etiam nō p̄t, quia s̄m hoc periret
 liberum arbitrium, nec esset necessariū cōsiliū
 quære. iniustum esset ēē p̄nas vel præmia p̄ meri
 tis reddere. ex quo cuncta ex necessitate agantur. &
 ideo dicendū est, q̄ Deus omnia futura cognoscit,
 nec tamen propter hoc impeditur quin aliqua cō
 tingenter eueniant. Ad huiusmodi autem euiden
 tiam sciendum est, quod in nobis sunt quædam po
 tentiæ & habitus cognoscētiū, quibus nunquam
 falsitas esse potest, sicut sensus, & scientia, & intell
 ctus principiorum: quidam vero in quibus potest
 esse falsitas, sicut imaginatio, & opinio, & estimatio.
 Ex hoc autem falsitas accidit in aliqua cogni
 tione, q̄ non est ita in re sicut apprehenditur: vn
 de si aliqua vis cognoscētiua est talis, q̄ nunquam
 in ea sit falsitas, oportet quod suum cognoscibile
 nunquam deficiat ab eo, quod de eo cognoscens
 apprehendit: necessarium autem nō potest impedi
 ri quin sit antequā fiat, eo quod causæ eius sunt im
 mutabiliter ordinatæ ad eius productionē: vnde p̄
 huiusmodi habitus, q̄ semper sunt veri, possunt nec
 cessaria cognosci, etiā quando sunt futura, sicut co
 gnoscimus futurā eclipsim uel ortum solis per sciē
 tiam: sed contingens impeditur potest antequā sit in
 esse productum: quia tunc non est nisi in causis suis
 quibus potest accidere impedimentū ne perueniāt
 ad effectum: sed postquam iam contingens in esse
 productum est, iam nō potest impedi. & ideo de
 contingenti, secundum quod est in præsentī, potest
 esse iudicium illius potentiæ, uel habitus, in quo
 nunquā falsitas inuenitur, sicut sensus iudicat so
 cratem sedere q̄n sedet. Ex quo patet cōtingens, vt
 futurum est, per nullam cognitionem sciri, cui falsi
 tas subesse non possit. vnde cum diuinā scientiæ nō
 subit falsitas, nec subesse possit, impossibile esset q̄
 de contingentibus futuris scientiam haberet Deus
 si cognosceret ea, vt futura sunt. Tunc autem aliqd
 cognoscitur, vt futurum est, quādo inter cogniti
 onem cognoscentis & rei euentum inuenitur ordo
 præteriti ad futurum: hic autem ordo non potest
 inueniri inter cognitionem diuinam & quancūq;
 rem cōtingentem, sed semper ordo diuinæ cogni
 tionis ad rem quancūq; est sicut ordo præsentis ad
 præsens. Quod quidem hoc modo intelligi potest:
 si aliquis videret multos trāseuntes per vnā viam
 successiue: & hoc per aliquod tēpus in singulis par
 tibus temporis videret præsentialiter aliquos tran
 seuntes, ita q̄ in toto tempore suæ visionis, omnes
 transeuntes præsentialiter videret: nec tamen simul
 omnes præsentialiter, quia tempus suę visionis non
 est totum simul: si autem sua visio tota simul posset
 existerē, simul præsentialiter omnes videret, quāuis
 non omnes simul præsentialiter transirent: vnde cū
 visio diuinæ scientiæ æternitate mēsuretur, quæ est
 tota simul: & tamen totum tempus includit, nec
 alicui parti temporis deest, sequitur vt quicquid in
 tempore geritur, non vt futurum, sed vt præsens vi
 deat: hoc enim quod a Deo visum est, futurum est
 rei alteri cui succedit in tempore, sed ipsi diuinæ vi
 sioni quæ non in tēpore, sed extra tempus est, non
 est futurum, sed præsens, ita ergo nos videmus futu
 rum, vt futurum: quia visioni nostræ futurū est. cum
 ipsa tempore mensuretur, sed diuinæ visioni quæ est
 extra tempus, futurum non est, sicut & aliter videt
 transeuntes ille qui est in ordine transeuntium qui
 non videt nisi illos qui ante ipsum sunt, & aliter ille
 qui extra ordinem transeuntium esset, qui oēs tran
 seuntes simul inspiceret: sicut ergo nos visus nō
 fallitur vnquam videns contingentia, vt sunt p̄sē
 tia, & tū ex hoc non remouet quin illa contingēt
 eueniant, ita Deus infallibiliter videt omnia contin
 gentia, siue quæ nobis sunt præsentia, siue quæ præ
 terita, siue quæ futura quia sibi non sunt futura, sed
 ea inspicit esse tunc quando sunt: vnde ex hoc non
 remouetur quin contingēt eueniant. Difficultas
 autem in hoc accidit, eo q̄ diuinam cognitionem
 significare non possumus, nisi per modum nostræ
 cognitionis magnificando differentias: si enim si
 gnificaretur, vt est Dei scientia, magis deberet dici,
 q̄ Deus scit hoc esse, quā quod sciat futurū, quia
 sibi nunquā sunt futura, sed semper præsentia: vnde
 etiam vt Boet. dicit in lib. 3. de Consolatione, eius
 cognitio de futuris magis pprie dicitur providen
 tia, quā præuidētia: quia ea porro quali longe po
 situs in æternitatis speculāntur, quāuis etiam
 præuidētia dici possit, propter ordinem eius quod
 ab eo scitur ad alia quibus futurum est.
 AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet cōtin
 gens non sit determinatum quādiu futurū est,
 tamen ex quo productum est in rerum natura; ve
 ritatem determinatam habet, & hoc modo super
 illud fertur intuitus diuinæ cognitionis.
 AD SECUNDVM dicendū, q̄ sicut dictum est, cōtin
 gens refertur ad diuinā cognitionē, secundū q̄ po
 nitur esse in rerū natura: ex quo autē est, nō p̄t nō
 esse tunc q̄n est: quia q̄ est, necesse est esse, quando
 est, vt in primo Periherme. d̄r, non tamen sequitur
 q̄ simpliciter dicatur necessarium, nec quod scien
 tia

cratem sedere q̄n sedet. Ex quo patet cōtingens, vt
 futurum est, per nullam cognitionem sciri, cui falsi
 tas subesse non possit. vnde cum diuinā scientiæ nō
 subit falsitas, nec subesse possit, impossibile esset q̄
 de contingentibus futuris scientiam haberet Deus
 si cognosceret ea, vt futura sunt. Tunc autem aliqd
 cognoscitur, vt futurum est, quādo inter cogniti
 onem cognoscentis & rei euentum inuenitur ordo
 præteriti ad futurum: hic autem ordo non potest
 inueniri inter cognitionem diuinam & quancūq;
 rem cōtingentem, sed semper ordo diuinæ cogni
 tionis ad rem quancūq; est sicut ordo præsentis ad
 præsens. Quod quidem hoc modo intelligi potest:
 si aliquis videret multos trāseuntes per vnā viam
 successiue: & hoc per aliquod tēpus in singulis par
 tibus temporis videret præsentialiter aliquos tran
 seuntes, ita q̄ in toto tempore suæ visionis, omnes
 transeuntes præsentialiter videret: nec tamen simul
 omnes præsentialiter, quia tempus suę visionis non
 est totum simul: si autem sua visio tota simul posset
 existerē, simul præsentialiter omnes videret, quāuis
 non omnes simul præsentialiter transirent: vnde cū
 visio diuinæ scientiæ æternitate mēsuretur, quæ est
 tota simul: & tamen totum tempus includit, nec
 alicui parti temporis deest, sequitur vt quicquid in
 tempore geritur, non vt futurum, sed vt præsens vi
 deat: hoc enim quod a Deo visum est, futurum est
 rei alteri cui succedit in tempore, sed ipsi diuinæ vi
 sioni quæ non in tēpore, sed extra tempus est, non
 est futurum, sed præsens, ita ergo nos videmus futu
 rum, vt futurum: quia visioni nostræ futurū est. cum
 ipsa tempore mensuretur, sed diuinæ visioni quæ est
 extra tempus, futurum non est, sicut & aliter videt
 transeuntes ille qui est in ordine transeuntium qui
 non videt nisi illos qui ante ipsum sunt, & aliter ille
 qui extra ordinem transeuntium esset, qui oēs tran
 seuntes simul inspiceret: sicut ergo nos visus nō
 fallitur vnquam videns contingentia, vt sunt p̄sē
 tia, & tū ex hoc non remouet quin illa contingēt
 eueniant, ita Deus infallibiliter videt omnia contin
 gentia, siue quæ nobis sunt præsentia, siue quæ præ
 terita, siue quæ futura quia sibi non sunt futura, sed
 ea inspicit esse tunc quando sunt: vnde ex hoc non
 remouetur quin contingēt eueniant. Difficultas
 autem in hoc accidit, eo q̄ diuinam cognitionem
 significare non possumus, nisi per modum nostræ
 cognitionis magnificando differentias: si enim si
 gnificaretur, vt est Dei scientia, magis deberet dici,
 q̄ Deus scit hoc esse, quā quod sciat futurū, quia
 sibi nunquā sunt futura, sed semper præsentia: vnde
 etiam vt Boet. dicit in lib. 3. de Consolatione, eius
 cognitio de futuris magis pprie dicitur providen
 tia, quā præuidētia: quia ea porro quali longe po
 situs in æternitatis speculāntur, quāuis etiam
 præuidētia dici possit, propter ordinem eius quod
 ab eo scitur ad alia quibus futurum est.
 AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet cōtin
 gens non sit determinatum quādiu futurū est,
 tamen ex quo productum est in rerum natura; ve
 ritatem determinatam habet, & hoc modo super
 illud fertur intuitus diuinæ cognitionis.
 AD SECUNDVM dicendū, q̄ sicut dictum est, cōtin
 gens refertur ad diuinā cognitionē, secundū q̄ po
 nitur esse in rerū natura: ex quo autē est, nō p̄t nō
 esse tunc q̄n est: quia q̄ est, necesse est esse, quando
 est, vt in primo Periherme. d̄r, non tamen sequitur
 q̄ simpliciter dicatur necessarium, nec quod scien
 tia

Prosa vlt. p̄
rū ante mt
dium.

In corp. art.

Cap. 6. d̄cidi
nando ad fi
scia rom. 6



ria Dei fallatur, sicut & visus meus non fallitur dum video Petrum sedere, quamuis hoc sit contingens.

AD TERTIUM dicendum, q̄ contingens pro t̄to dicitur necessarium esse, secundum q̄ est scitum a Deo: quia scitur ab eo secundum q̄ est iam praesens, non secundum q̄ futurum est, nec ex hoc aliquam necessitatē sortitur, vt possit dici q̄ necessario eueniet: euentus enim non est nisi eius quod futurum est, quia id, quod iam est, non potest ulterius euenire: sed verum est id euenisse, & hoc est necessarium.

AD QVARTUM dicendum, q̄ cum d̄r, omne scitū a Deo est necessarium, hæc est duplex: quia p̄t esse vel de dicto, vel de re: si sit de dicto, tunc est cōposita, & vera, & est sensus: omne scitū a Deo est necessarium, quia non potest esse, q̄ Deus sciat aliquid esse: & id non sit. Si sit de re, sic est diuisa & falsa, & est sensus: id quod est scitum a Deo necessarium est esse res. n. quæ a Deo sunt scitæ, non propter hoc necessario eueniunt, vt ex dictis patet. Et si obijciatur quod ista distinctio non habet locū nisi in formis, quæ sibi inuicem succedere possunt in subiecto, vt albedo & nigredo, nō autem potest esse, vt aliquid sit scitum a Deo, & postea nescitum, & sic prædicta distinctio hic locum non habet: dicendum quod quamuis scientia Dei inuariabilis sit, & semper eodem modo, t̄n dispositio secundum quā res refertur ad Dei cognitionem inuariabilem, non semper eodē modo se habet ad ipsam: refertur. n. res ad Dei cognitionē secundum q̄ est in sua praesentialitate, praesentialitas autem rei non semper ei conuenit: vnde res potest accipi cum tali dispositione, vel sine ea, & sic per consequens potest accipi illo modo quo refertur ad Dei cognitionem, vel alio modo, & secundum hoc prædicta distinctio procedit.

In corp. ait.

AD QVINTUM dicendum, q̄ si sit de re prædicta p̄positio, verū est q̄ necessitas ponit̄ circa ipsum: qd̄ est scitū a Deo: q̄ si sit de dicto, necessitas non ponitur circa ipsam res, sed circa ordinem sciētiae ad scitum.

AD SEXTUM dicendum, quod sicut scientia nostra non potest esse de futuris contingentibus, ita nec scientia Dei, & adhuc multo minus, si ea vt futura cognosceret: cognoscit autē ea, vt praesentia sibi, alijs autem futura: & ideo obiecto non procedit.

AD SEPTIMUM dicendum, q̄ circa hoc est diuersa opinio. Quidā. n. dixerunt, q̄ hoc antecedēs est contingēs, hoc est scitū a Deo, eo q̄ quis sit præteritū, t̄n importat ordinē ad futurū, & ideo nō est necessarium, sicut cum d̄r hoc fuit futurum, illud præteritum nō est necessarium, quia qd̄ fuit futurum, potest non esse futurū, vt in 2. de Gene. & corruptio, d̄r, futurus quis incedere non incedet: sed hoc nihil est, quia cum d̄r, hoc est futurum, vel fuit futurum, designatur ordo, qui est in causis illius rei ad productionē eius: quamuis autem causæ quæ sunt ordinatæ ad aliquem effectum possint impediri q̄ non sequatur effectus, t̄n non p̄t impediri quin fuerint aliqui ad hoc ordinatæ: vnde licet qd̄ est futurū possit nō esse futurū, numquam t̄n p̄t non fuisse futurū, & ideo alij dicunt q̄ hoc antecedens est contingēs, quia est cōpositum ex necessario & contingētibus: scientia. n. Dei est necessaria: sed scitum ab eo est contingens, quorū vtrumq̄ in prædicto antecedēte includit, sicut & hoc est contingēs: Petrus est homo albus, vel Petrus est animal & currit: sed hoc iterū nihil est, q̄a veritas p̄positionis nō variat per necessitatē & contingētiam, ex eo q̄ materialiter in locutione ponit̄: sed solū ex principali cōpositione in qua

Coment. 26. tom. 2.

Fundatur veritas p̄positionis, vnde cadē rō necessitatis & contingētiae est in vtraq̄; illarū. ego cogito hominē esse aial. & ego cogito Petrum currere. & ideo cū actus principalis q̄ significat̄ in hoc antecedēte, Deus scit Petrū legere, sit necessariū, quāuis illud qd̄ materialiter ponit̄, sit necessariū, quāuis nō impedit qn̄ antecedēs prædictum sit necessarium, & ideo alij cōcedunt simpliciter, q̄ sit necessariū: sed d̄cūt q̄ ex antecedēte necessario absolute, nō oportet q̄ sequat̄ cōsequēs necessarium absolute nisi antecedens prædictum est causa proxima consequentis: si. n. sit causa remota, p̄t necessitas esse cōsequenti per contingentiam causæ proximæ, sicut si sol sit cā necessaria, t̄n floritio arboris quæ est effectus, est contingens, quia cā eius proxima est variabilis. s. vis generatiua plantæ: sed t̄ hoc nō vt fiat sciens, quia hoc nō est p̄ naturā causæ, & causatiq̄ ex antecedente necessario sequatur consequens necessarium, sed magis p̄ ordinē consequentis ad antecedens: quia contrarium antecedens nullo modo p̄t stare cum consequente, quod contingeret si ex antecedente necessario sequeretur consequens contingens vñ hoc accidere necesse est in quibus conditionalis si vera sit, siue antecedens sit effectus, siue causa proxima, siue remota: & si hoc non innatur in conditionalis, nullo modo erit vera: vnde & hæc conditionalis est falsa, si sol mouet̄, arbor floret. & ideo aliter dicendum est, q̄ hoc antecedens est simpliciter necessariū, & consequens est necessariū absolute, eo modo quo ad antecedens sequit̄, aliter. n. est de his q̄ attribunt̄ rei, s̄m se, aliter de his q̄ attribunt̄ rei, s̄m q̄ est cognita: illa. n. q̄ attribunt̄ rei s̄m se, conueniunt ei s̄m suam modū: sed illa quæ attribunt̄ rei, vel quæ cōsequunt̄ ad ipsam, in quantum est cognita, sunt secundum modum cognoscentis, & non s̄m modum cognitæ: vt si dicā. si ego intelligo aliquid, illud est immateriale: non enim oportet ut quod intelligitur immateriale, nisi secundum q̄ est in intellectu. & similiter cum dico, si Deus scit aliquid, illud est contingens est sumendum nō secundum dispositionē rei in se ipsa, sed secundum modum cognoscentis: quamuis autem res in se ipsa sit futura, tamen tunc modum cognoscentis est praesens: & ideo magis scilicet dicendum, si Deus scit aliquid, illud est contingens: vnde idem est iudicium de ista. Si Deus scit aliquid, hoc erit: & de hac, si ego video Socratem currere, Socrates currit, quorum vtrumq̄ est necessarium: & per hoc patet solutio ad octauum.

AD NONVM dicendum, q̄ quamuis contingens sit futurum, non habeat esse, s̄n ex quo est praesens esse habet & veritatē: & sic diuine visioni subiectum quamuis sit Deus cognoscat ordinem vniuersi ad alterum, & sic cognoscat aliquid esse futurum respectu alterius: sed sic nō est inconueniens, q̄ ponatur q̄ Deus scit aliquid futurum esse quod nō erit, quātum scilicet scit aliquas causas ad aliquem effectum inclinatas, qui non producentur: sic enim loquimur nunc de cognitione futuri, prout scitur a Deo in suis causis, videtur: sed in quantum cognoscitur in seipso: sic enim cognoscitur vt praesens.

AD X. dicendum, quod futurum Deo est praesens, & ita est determinatum ad vnam partem quāuis que, sed dum est futurum, sic est ad vtrumlibet.

AD XI. dicendum, quod Deus nihil cognoscat extra se, si ly extra, referatur ad id, quod cognoscitur: gnoscat autem aliquid extra se, si referatur ad illud quod

Art. 7. huius
quæst. 8. ar.
5. ad 2. arg.
1. p. quæst.
14. art. 15.

quod cognoscit, & de hoc supra dictum est.
Ad XII. dicendum, quod duplex est cognitionis medi-
um, unum quod est medium demonstrationis, & hoc
oportet esse proportionatum conclusioni, ut eo pos-
ito conclusio ponatur, & tale medium cognoscendi
non est Deus respectu contingentium. Aliud medi-
um cognitionis est, quod est similitudo rei cognita: &
tale medium cognitionis est diuina essentia, non ta-
men est adequatum nec proportionatum alicui, &
si sit proprium singulorum, ut supra dictum est.

ARTICVLVS XIII.
Vtrum diuina scientia sit variabilis.

TERTIODECIMO quaeritur, vtrum scientia Dei sit
variabilis. Et vtriusque sic, quia scientia est assimilatio
scientis ad rem scitam: sed scientia Dei est perfecta,
ergo perfecte assimilabitur rebus scitis: sed scita a
Deo sunt variabilia, ergo & scientia Dei variabilis.
¶ 2 Præ. Omnis scientia quæ potest falli, est varia-
bilis: sed scientia Dei potest falli, est enim de contin-
genti quod potest non esse: sed si non sit, scientia Dei
fallitur, ergo est variabilis.
¶ 3 Præ. Scientia nostra quæ est per receptionem
a rebus, est per modum scientis, ergo scientia Dei
quæ est per hoc quod confertur aliquid rebus, est per
modum rei scitæ: sed scita a Deo sunt variabilia, er-
go & scientia eius variabilis.
¶ 4 Præ. Ablato vno relatiuorum aufertur aliud,
ergo variato vno variatur reliquum: sed scita a Deo
sunt variabilia, ergo scientia eius variabilis.
¶ 5 Præ. Omnis scientia, quæ potest augeri vel mi-
nuí, potest variari: sed scientia Dei potest augeri &
minuí, ergo & probatio media, omnis scientis, qui
quandoque scit plura, quandoque pauciora, eius
scientia variatur, ergo scientis qui potest plura scire
quàm sciat vel pauciora, habet scientiam variabilem:
sed Deus potest plura scire quàm sciat, scit enim ali-
qua esse vel futura esse vel fuisse quæ facturus est,
posset autem plura facere quæ nunquam est factu-
rus, & ita posset scire plura quàm sciat, eadem ratio-
ne posset pauciora scire, quàm sciat, quia potest di-
mittere aliquid eorum quæ facturus est, ergo scien-
tia eius potest augeri & minuí, sed dicebat quod quàm-
uis plura vel pauciora essent subiecta diuina scien-
tia, non tamen eius scientia variatur.
¶ 6 Sed contra, sicut possibilis sunt subiecta diuine
potentie, ita scibilia sunt subiecta diuine scientiæ:
sed si Deus posset plura facere quàm potuit, eius po-
tentia augetur, minueretur autem si posset in pau-
ciora, ergo eadē ratione si plura sciret, quàm prius
sciuisset augetur eius scientia.
¶ 7 Præ. Quandoque sciuit Christū nasciturū, nunc
autem nescit eum nasciturū, sed iam natum, ergo
Deus aliquid scit quod prius nesciuit, & aliquid
sciuit quod nunc nescit, & sic eius scientia variatur.
¶ 8 Præ. Sicut ad scientiā requiritur scibile, ita requi-
ritur modus sciendi: sed si modus sciendi variaretur,
scientia esset variabilis, ergo eadem ratione eū scibi-
lia ab ipso uariarentur, eius scientia variabilis erit.
¶ 9 Præ. In Deo est esse quidam scientia approbatio-
nis in quibus bonos cognoscit: sed potest appro-
bare quos non approbavit, ergo potest scire quod prius
nesciuit, & sic videtur scientia eius esse variabilis.
¶ 10 Præ. Sicut scientia Dei est ipse Deus, ita potest
scita Dei est ipse Deus: sed a potentia Dei dicuntur res
mutabiliter in esse productæ, ergo eadem ratione a
scientia Dei res mutabiliter cognoscuntur sine ali-
quo detrimento perfectionis diuinae.

A ¶ 11 Præ. Omnis scientia quæ trāsit ab vno in alte-
rum, est variabilis: sed scientia Dei est hmoi: quia per
essentiam suam cognoscit res, ergo est variabilis.
SED CONTRA est, quod dicitur Iacob. Apud
quem non est transmutatio.
¶ 2 Præ. Motus est actus imperfecti, ut dicitur in 3.
de Anima: sed in diuina scientia nulla est imperfec-
tio, ergo non est variabilis.
¶ 3 Præ. Omnia mota inducuntur ad vnum primum
immobile: sed causa prima omnium variabilium
est diuina scientia, sicut causa artificiatorum est ars,
ergo scientia Dei est inuariabilis.
RESPON. Dicendum, quod cum scientia sit medium
inter cognoscentē & cognitum, duplex potest accide-
re variatio in ipsa vno modo, ex parte cognoscentis,
alio modo, ex parte rei cognita: ex parte autem co-
gnoscentis tria in scientia considerare possumus, scilicet
ipsam scientiā, actū eius, & modum ipsius, & secun-
dum hæc tria potest variatio accidere in scientia ex par-
te scientis. Accidit, n. variatio in ea ex parte ipsius
scientiæ quando de nouo acquiritur scientia alicui-
us, quod prius nesciebatur, & secundum hoc attendi-
tur generatio, vel corruptio, aut augmentum & di-
minutio ipsius scientiæ: talis autem variatio in diu-
ina scientia accidere non potest, quia scientia diuina
ut supra ostensum est, non solum est entium: sed et
non entium: non autem potest esse aliquid præter
ens vel non ens: quia inter affirmatiuam & nega-
tionem nihil est medium. Quamuis autem secundū
quendam modum scientia Dei sit tantum existētiū
in presenti, præterito, vel futuro, secundū quod scien-
tia ordinatur ad opus quod facit voluntas si tñ per
hunc modum sciendi, sciret aliquid quod prius nesci-
ret, nulla variatio ex hoc accideret in scientia eius,
cum ipsa sit æqualiter entium & non entium quātum
ex parte eius est: sed si esset ex hoc aliqua variatio
in Deo, hoc esset ex parte voluntatis, quæ determi-
nat scientiam ad aliquid, ad quod prius non determi-
nabat: sed nec in voluntate ipsius aliqua variatio ex
hoc accidere potest, cum n. hoc sit de rōne volunta-
tis, ut libere actū suum producat, quantum est ex ipsa
ratione voluntatis, æqualiter potest in vtrūque opposi-
torum exire, ut scilicet velit, vel non velit facere, vel non
facere sed tñ non potest facere, ut simul dñ vult non ue-
lit: sic in voluntate diuina, quæ immutabilis est, non
potest accidere, ut prius voluerit aliquid & postea non
lit idē in idē tēpus: quia sic voluntas eius esset tem-
poralis, & non tota simul: vnde, si loquamur de neces-
sitate absoluta, non est necesse cum uelle hoc quod
uult: quia absolute loquēdo possibile est eū non uelle:
sed si loquamur de necessitate, quæ est ex suppositione,
sic necessarium est eū uelle si uoluit, & sic ex sup-
positione predicta loquēdo, non est possibile eū non
velle si uult uel si uoluit: mutatio autē eū requirit duos
terminos, semper respicit ultimū in ordine ad primū:
vnde hoc solum modo sequeretur, quod si uoluntas esset
mutabilis, si esset possibile eū non uelle quod uult, uel quod
prius uoluerit, & sic patet, quod hoc quod potest plura esse
scita a Deo per hunc modum sciendi, uel pauciora nul-
la variatio ponitur in scientia eius, uel in uoluntate: hoc
enim est eū posse plura scire quàm posse per uoluntatē
suā determinare scientiā suā ad plura faciēda, sed ex
parte actus accidit variatio in scientia tripliciter, u. o
modo, ex eo quod actu considerat, quod prius non considera-
bat, sicut dicimus illū uariari, quoniam exit ab habitu in
actū: iste autē uariationis modus in scientia Dei esse
non potest, quia ipse non est sciens secundum habi-
tum.

Quæst. disp. S. Tho. QQ 4 tum:

Coment. 28.
tom. 2.

Art. 8. huius
quæst.

quas comparatur, ut effectus: quia causa imprimi in effectum, licet non e converso, sed scientia nostra que comparatur ad res, ut effectus earum, requirit necessitatem in rebus scitis ad hoc, quod sit necessaria. ergo si scientia Dei esset causa rerum, multo amplius necessitatem requireret in scitis, & ita contingentia non cognosceret, quod est contra prædicta.

CONTRA, August. 15. de Trinit. dicit, vniuersas creaturas, & spirituales, & corporales, non quia sunt, ideo nouit Deus, sed ideo sunt, quia nouit. ergo scientia Dei est rerum causa.

¶ 2 Præ. Scientia Dei est quadam ars rerum creandarum, ut dicit August. in 6. de Trin. quod verbum est ars plena omnium rationum viuentium: sed ars est causa artificiorum, ergo scientia Dei est causa rerum creaturarum.

¶ 3 Præ. Ad hoc ut facere opinio Anaxagoræ quæ concedat Philosophus, qui ponebat primum principium rerum esse intellectum, qui omnia mouet, & distinguit. ergo &c.

RESPON. dicendum, quod effectus non potest esse simplicior, quam causa, unde oportet, quod in quibus inuenitur vna natura, quod sit reducere in vnum primum illius naturæ: sicut omnia calida reducitur ad vnum primum illius naturæ, scilicet ad ignem, qui est causa caloris in alijs, ut dicitur in 2. Metaph. & ideo, cum omnis similitudo attendatur secundum aliquam conuenientiam alicuius formæ, oportet, quod quæcumque sunt similia, ita se habeant, quod vel vnum sit causa alterius, vel ambo ex vna causa causentur: in omni autem scientia est assimilatio scientis ad scitum: unde oportet, quod vel scientia sit causa sciti, vel scitum sit causa scientiæ, vel vtrumque ab vna causa causetur. non potest autem dici, quod res scita a Deo sint causa scientiæ in eo, cum res sint temporales, & scientia Dei sit æterna, temporale autem non potest esse causa æterni: similiter non potest dici, quod vtrumque ab vna causa causetur, quia in Deo, nihil potest esse causatum, cum ipse sit quicquid habet: unde relinquatur, quod scientia eius sit causa rerum, sed e converso scientia nostra causata est a rebus, in quantum sciam a rebus accipimus: sed scientia angelorum non est causata a rebus, neque causa rerum, sed vtrumque est ab vna causa scita. n. Deus formas vniuersales influit rebus, ut subsistant: ita similitudines earum influit mentibus angelorum ad cognoscendum res. Sciendum tamen, quod scientia in quantum scientia, non dicit causam actiuam, sicut nec forma in quantum est forma: actio enim est, ut in exeundo aliquid ab agente, sed forma in quantum habet esse in perficiendo illud in quo est, & quiescendo in ipso: & ideo forma non est principium agendi, nisi mediante virtute, & in quibusdam quidem ipsa forma est virtus, sed non secundum rationem formæ, in quibusdam autem virtus est aliud a forma substantiali rei: sicut videmus in omnibus corporalibus, a quibus non progreduntur actiones, nisi mediante rebus aliquibus suis qualitatibus, similiter etiam scientia significatur per hoc, quod est aliquid in sciente, non ex hoc quod aliquid sit a sciente, & ideo a scientia nunquam procedit effectus, nisi mediante voluntate, que de sui ratione importat influxum quemdam in uolita: sicut a substantia nunquam exit actio, nisi mediante virtute, quæ in quibusdam sit idem uoluntas, & scientia, ut in Deo, in quibusdam autem non, ut in alijs. Similiter etiam a Deo, cum sit causa omnium prima, procedunt effectus mediante causis secundis, unde inter scientiam Dei, quæ est causa rei, & ipsam rem causatam inuenitur duplex medium, unum ex parte

F Dei, scilicet diuina uoluntas, aliud ex parte ipsarum rerum, quantum ad quosdam effectus, scilicet causæ secundæ, quibus mediantibus proueniunt res a scientia Dei. omnis autem effectus non solum sequitur conditionem causæ primæ, sed etiam mediæ, & ideo res scita a Deo procedunt ab eius scientia per modum uoluntatis, & per modum causarum secundarum, nec oportet quod in omnibus modum scientiæ sequantur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod intentio Originis est dicere, quod scientia Dei, non est causa quæ inducit necessitatem in scito, ut ex hoc cogatur aliquid euenire, quia Deus illud scit: quod autem dicit, quia futurum est, ideo scitur a Deo, non importatur causa essendi, sed causa inferendi tantum.

AD SECUNDUM dicendum, quod quia res procedunt a scientia mediante uoluntate, non oportet quod in esse prodeant quando cunque est scientia: sed quando cunque uoluntas dererminat.

AD TERTIUM dicendum, quod effectus sequitur necessitatem causæ proximæ, quæ etiam potest esse medium ad demonstrandum effectum: non autem oportet quod sequatur necessitatem causæ primæ, quæ potest impediri effectus ex causâ secundâ, si sit contingens: sicut patet in effectibus, qui producuntur in generabilibus & corruptibilibus per motum corporum celestium, mediantibus uirtutibus inferioribus, sunt enim effectus contingentes propter defectibilitatem uirtutum naturalium, quamuis motus cæli sit semper eodem modo se habens.

AD QUARTUM dicendum, quod res proxima causa est scientiæ nostræ, & ideo modum suum ponit in ea, sed Deus est causa prima, unde non est simile. Vel aliter dicendum, quod non propterea scientia nostra est necessaria de rebus necessarijs, quia res scita causant scientiam: sed magis propter adæquationem uirtutis intellectiue ad res scitas, quæ requiritur in scientia.

AD QUINTUM dicendum, quod quamuis causa prima uehementius influat, quam secunda: tamen effectus non completur nisi adueniente operatione secundæ: & ideo si sit possibilitas ad deficiendum in causâ secundâ, est etiam eadem possibilitas deficiendi in effectum, quamuis causa prima deficere non possit: sed multo amplius si causa prima posset deficere, & effectus deficere posset. quæ ergo ad esse effectus requiritur utraq; causa utriusque defectus inducit defectum in effectum, & ideo quæcumque causarum ponatur contingens, sequitur effectum esse contingentem: non autem si altera tantum ponatur necessaria, effectus erit necessarius, propter hoc quod ad esse effectus utraque causa requiritur: sed quia causa secunda non potest esse necessaria, ubi prima sit contingens, inde est quod ad necessitatem causæ sequitur necessitas in effectum, quantum ad necessitatem causæ secundæ.

AD SEXTUM dicendum, sicut dictum est ad quartum.

ARTICVLVS XV.

Verum Deus malorum scientiam habeat.

QVINTODECIMO & ultimo queritur utrum Deus sciat mala. Et uidetur quod non: omnis enim scientia uel est causa sciti, uel causata ab eo, uel saltem ab vna causa procedens: si scientia Dei non est causa malorum, nec mala sunt causa eius, nec aliquid aliud est causa utriusque. ergo scientia Dei non est de malis.

¶ 2 Præ. Sicut dicitur in 2. Metaph. vnumquodque sicut se habet ad esse, ita ad verum: sed malum non est

Cap. 11. in melio. 10. 3.

Ca. 10. to. 3.

Il. 8. Phys. 6. 37. Et. de anima 60. 4.

Ca. 4. to. 1.

l. p. q. 14. ar. 11. c. 10.

Ca. 4. to. 3. Ca. 4. de diu. nom. par. 4.

est verum, sed nihil scitur nisi verum. ergo malum non potest sciri a Deo.

Com. 23.

¶ 3 Præ. Commen. dicit in tertio de Anima, quod intellectus qui est semper in actu, non cognoscit privationem omnino: sed intellectus Dei maxime semper est in actu. non ergo privationem cognoscit, sed malum est privatio boni, ut Augustinus dicit, ergo Deus non cognoscit malum.

In chir. c. 11. tom. 3.

¶ 4 Præ. Quicquid cognoscitur, cognoscitur vel per simile vel per contrarium: sed essentia Dei, per quam Deus omnia cognoscit malum, non est simile, neque est ei contrarium, quia ei nocere non potest, malum autem dicitur, quia nocet. ergo Deus non cognoscit malum.

In prin. to. 1.

¶ 5 Præ. Illud quod non est addiscibile, non est scibile: sed sicut dicit Aug. in libro de Libero arbitrio, malum non est addiscibile: per disciplinam enim non nisi bona addiscuntur. ergo malum non est scibile, ergo non est cognitum a Deo.

¶ 6 Præ. Qui scit grammaticam, grammaticus est. ergo qui scit malum, malus est. sed Deus non est malus, ergo nec scit mala.

SED CONTRA, Nullus potest vicisci quæ ignorat: Deus est vitiorum malorum, ergo cognoscit mala. ¶ 2 Præ. Nullum bonum deest Deo: sed scientia malorum bona est, quia per eam mala vitantur. ergo Deus habet scientiam de malis.

Com. 10. in fi. tom. 3.

RESPON. Dicendum, quod secundum Philosophum in tertio Metaphysicorum, quicunque non intelligit aliquod unum, nihil intelligit: per hoc autem est aliquid unum, quod est in se indivisum & ab alijs distinctum: unde quicunque cognoscit aliquid, oportet quod sciat distinctionem eius ab alijs. Prima autem distinctionis ratio est in affirmatione & negatione: & ideo oportet, quod quicumque scit affirmationem, quod cognoscat negationem: & quia privatio nihil aliud est, quam negatio subiectum habens: ut dicitur in quarto Metaphysicorum, & alterum contrarium semper est privatio, ut in eodem dicitur, & in primo Physicorum: inde est, quod ex hoc ipso quod cognoscitur aliquid, cognoscitur eius privatio & eius contrarium. unde, cum Deus habeat propriam cognitionem de omnibus suis effectibus, unumquodque sicut est in sua natura distinctum, cognoscens, oportet quod omnes negationes & privationes oppositas cognoscat, & omnes contrarietates in eis repertas: unde cum malum sit privatio boni, oportet quod ex hoc ipso, quod scit quodlibet bonum, & mensuram cuiuslibet, quod cognoscat quodlibet malum.

C6. 4. tom. 3. C6. 63. & F. ced. tom. 2.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod propositio illa veritatem habet de scientia quæ habetur de re per suam similitudinem: malum autem non cognoscitur a Deo per suam similitudinem: sed per similitudinem sui oppositi. unde non sequitur quod Deus sit causa malorum, quia cognoscit mala: sed sequitur quod sit causa boni, cui opponitur malum.

AD SECUNDUM dicendum, quod non ens ex hoc ipso quod opponitur enti, dicitur quodammodo ens, ut patet in quarto Metaphysicorum. unde & malum ex hoc ipso quod bono opponitur, habet rationem cognoscibilis & boni.

AD TERTIUM dicendum, quod opinio Commentatoris fuit, quod Deus cognoscens essentiam suam non determinate cognosceret singulos effectus, prout sunt in propria natura distincti: sed solummodo cognosceret naturam essendi, quæ in omnibus invenitur, malum autem non opponitur enti universali, sed enti particulari: unde ex hoc sequeretur quod malum non cognoscitur.

In prin. to. 1. tom. 3.

sceret. Sed hæc positio falsa est, ut ex prædictis patet. unde & quod ex ea sequitur, falsum est, scilicet, quod privationem, & mala non cognoscat. secundum intentionem Commentatoris privatio non cognoscitur ab intellectu, nisi per absentiam formæ ab intellectu, quæ non potest esse in intellectu, qui semper est in actu: sed hoc non est necessarium, quia ex hoc ipso, quod cognoscitur res, cognoscitur privatio rei. unde utrumque cognoscitur per præsentiam formæ in intellectu.

AD QUARTUM dicendum, quod oppositio unius ad aliud potest accipi dupliciter. uno modo in generali, sicut dicitur malum opponi bono, & hoc modo malum opponitur Deo. alio modo in speciali, prout dicitur hoc album opponi huic nigro, sic non est oppositio mali, nisi ad aliud bonum, quod potest per malum privari, & cui potest esse nocivum, & sic malum non opponitur Deo. unde Augustinus dicit in libro 12. de Civitate Dei, quod virtus opponitur Deo tamquam malum bono: sed natura, quam vitiat non solum opponitur, ut malum bono, sed ut nocivum.

AD QUINTUM dicendum, quod malum in quantum est scitum est bonum, quia scire malum, bonum est, & sic verum est, quod omne addiscibile est bonum: non autem quod sit secundum se bonum, sed scitum, quod est scitum.

AD SEXTUM dicendum, quod grammatica scitur in habendo grammaticam, non autem malum, & ideo non est simile.

QVÆSTIO III. De Ideis.

In octo articulos divisa.

- ¶ Primo enim queritur, Vtrum sint ideae.
- ¶ Secundo, Vtrum sint plures ideae.
- ¶ Tertio, Vtrum ad speculativam, vel ad cognitionem spectent.
- ¶ Quarto, Vtrum ideae in Deo sint.
- ¶ Quinto, Vtrum materia prima habeat ideam in Deo.
- ¶ Sexto, Vtrum omnium non entium in Deo ideae sint.
- ¶ Septimo, Vtrum accidentium sint ideae in Deo.
- ¶ Octavo, Vtrum singularium ideae sint in Deo.

ARTICULVS PRIMVS. Vtrum sint Ideae.

QVÆSTIO est de Ideis. Et primo queritur, vtrum sit ponere ideas. Et videtur quod non, quia scientia Dei est perfectissima: sed perfectior est cognitio, quæ habetur de re per essentiam eius, quam quæ habetur per eius similitudinem. ergo Deus non cognoscit res per suas similitudines, sed magis per essentiarum: & ita similitudines rerum, quæ dicuntur ideae, non sunt in Deo. Sed dicebatur quod Deus est res perfectior cognoscens eas per essentiam suam, quæ est similitudo rerum, quam si cognosceret per earum essentias.

¶ 2 Sed contra, scientia est assimilatio ad scitum, ergo quanto mediū cognoscendi est magis simile, & cognitum rei cognita, tanto perfectius res per id cognoscitur: sed essentia rerū creaturarū magis est unius quæ essentia diuina. ergo perfectius cognosceret res si sciret res per essentias earum, quam ex hoc, quod scit per essentia suam. Sed dicendum, quod perfectio scientiæ non consistit in unione mediū cognoscendi ad